

PROJEKT „TATRANSKÁ ŠKOLA REGIONÁLNEHO ROZVOJA“

TATRY PRE ĽUDÍ

INTEGROVANÝ AKČNÝ PLÁN ROZVOJA REGIÓNU VYSOKÉ TATRY
ZÁVEREČNÝ DOKUMENT PROJEKTU
WWW.TATRYPRELUDI.SK

Integrovaný akčný plán a tematické akčné plány rozvoja regiónu Vysoké Tatry

Milí čitatelia,

srdečná vďaka za čas ktorý budete venovať čítaniu tejto publikácie, ktorá sa stala jedným z výstupných produktov projektu „Tatranská škola regionálneho rozvoja“. Projekt bol podporený Európskym sociálnym fondom v rámci Sektorového operačného programu Ľudské zdroje, priorita č. 3, Opatrenie č. 3.2: Zvýšenie rozsahu, zlepšenie a širšie poskytovanie ďalšieho vzdelávania s cieľom zlepšiť kvalifikáciu a adaptabilitu zamestnancov.

My všetci, ktorí sme sa na projekte zúčastnili dúfame, že bude pre Vás prospešná a plná užitočných informácií. Publikácia predstavuje vo svojej podstate rozvojový program s akčnými plánmi, v ktorom sú prezentované záverečné výstupy projektu. Hlavné aktivity projektu Tatranská škola regionálneho rozvoja pozostávali vo vytvorení multisektorových interaktívnych tímov, ktoré boli navzájom školené tak, aby vypracovali čo najlepší projekt pre región Vysoké Tatry v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, či environmentálnej oblasti.

Región Vysoké Tatry trpí nedostatkom multisektorovej komunikácie, čo je príčinou konfliktu medzi ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi a environmentálnymi záujmami v regióne. Táto skutočnosť vedie všetkých zúčastnených k frustrácii z nereálnosti riešiť ekonomické problémy s potrebami ochrany prírody regiónu. Preto má samospráva spolu s partnermi ambíciu naštartovať procesy vytvorenia multisektorového partnerstva zainteresovaných tak, aby sa na príklade vypracovania spoločného rozvojového programu pre región rozvinula kapacita ľudí pre riešenie nielen vlastných problémov, ale aj problémov komunity a súčasne aj celého regiónu.

Jedinečnosť tatranského priestoru môže byť modelovým územím pre Slovensko, ako rozvíjať ľudské zdroje s potrebami rozvoja lokálnej ekonomiky, sociálnej spravodlivosti, kultúrnej zrelosti a environmentálneho vzdelania

Predpokladáme, že systém a spôsob implementácie projektu napomôže naplno rozvinúť multisektorové partnerstvá, čo je základom pre vytvorenie kapacity pre absorpciu finančnej pomoci EÚ pre región Vysoké Tatry. Veríme, že spoločné tímové učenie na princípe multisektorovej komunikácie prinesie doteraz nevyužívaný priestor presadzovania a investovania do spoločných rozvojových programov so synergickým efektom na prospech všetkým. Iba takýmto spôsobom bude možné v budúcnosti odstrániť slabé stránky a riziká v regióne Vysoké Tatry, ktoré znemožňujú potrebu udržateľnej prosperity pre všetkých partnerov.

Október 2008

Ing. Ján Mokoš

Primátor mesta Vysoké Tatry

Obsah

A. ÚVOD	4
A.1. Komunikácia pre zmeny v regióne.....	4
A.2. Proces a forma realizácie projektu TŠRR	4
A.3. Štruktúra záverečného dokumentu projektu TŠRR	5
B. INTEGROVANÝ AKČNÝ PLÁN ROZVOJA REGIÓNU VYSOKÉ TATRY	5
B.1. Problémová analýza	5
B.2. Vízia rozvoja regiónu Vysoké Tatry k roku 2020.....	11
B.3. Globálne ciele pre uskutočnenie zmien v regióne Vysoké Tatry	11
B.4. Návrhy opatrení na dosiahnutie globálnych cieľov zmeny.....	11
C. TEMATICKÉ AKČNÉ PLÁNY ROZVOJA REGIÓNU VYSOKÉ TATRY	16
C.1. Tematický akčný plán integrovanej ochrany prírodných zdrojov	18
C.2. Tematický akčný plán integrovaného rozvoja cestovného ruchu.....	25
C.3. Tematický akčný plán integrovanej dopravnej infraštruktúry.....	27
C.4. Tematický akčný plán integrovanej ochrany vodných zdrojov.....	33
C.5. Tematický akčný plán integrovanej informačnej infraštruktúry	39
C.6. Tematický akčný plán rozvoja ľudských zdrojov	46
C.7. Akčný plán odpadového hospodárstva	52
C.8. Akčný plán využívania obnoviteľných zdrojov energetickej základne	59
C.9. Akčný plán komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne	65
C.10. Akčný plán systému certifikácií inštitúcií.....	67
C.11. Akčný plán integrovaného rozvoja služieb	71
C.12. Akčný plán rozvoja rómskych komunít.....	72
D. PRÍLOHY	83
D.1. Strategické súvislosti a väzby v procesoch regionálneho rozvoja.....	83
D.2. Integrovaný prístup v plánovaní, hodnotení a zhodnotení rozvojového potenciálu územia	85
D.3. Nová štruktúra PHSR VÚC a obce.....	89
D.4. Zhodnotenie projektu – vyjadrenie Hodnotiteľa projektu.....	90
D.5. Posolstvo Tatry pre ľudí z konferencie TŠRR.....	92
E. AUTORSKÝ KOLEKTÍV	96

A. ÚVOD

Projekt Tatranská škola regionálneho rozvoja (projekt TŠRR) prináša tri mimoriadne inovatívne a pionierske dimenzie uvažovania. Regionálny rozvoj chápe ako široký a otvorený proces spolupráce subjektov v území s cieľom formulovať rozvojové potreby, spoločné hodnoty a rozvojový potenciál regiónu. Tento proces chápe zároveň ako školu v ktorej sa zúčastnené subjekty zároveň učia - vymieňajú si skúsenosti, vzdelávajú sa, plánujú a navzájom sa povzbudzujú. Tretia dimenzia, ktorá je mimoriadne zaujímavá, je teritoriálne vymedzenie skúmaného a riešeného územia, v našom prípade Vysokých Tatier, medzinárodnej značky výnimočnej lokality, skupiny sídiel, výnimočných prírodných a kultúrnych hodnôt.

A.1. Komunikácia pre zmeny v regióne

Predpokladom akejkol'vek pozitívnej zmeny je dlhodobá a štruktúrovaná diskusia a dialóg, ako formy komunikácie subjektov v území. Tento projekt sa v tejto súvislosti hlbšie zaoberal aj snahou o vymedzenie regiónu v ktorom táto komunikácia prebieha, resp. mala by prebiehať. Hovoriť o regionálnom rozvoji sa teda nedá len v rámci mesta Vysoké Tatry. Úspech a rozvoj mesta Vysoké Tatry je podmienený úspechom a rozvojom podtatranských miest a obcí. Ak by sme však hovorili len o Vysokých Tatrách mohol by vzniknúť mylný dojem, že hovoríme o celom Tatranskom horstve teda aj o Orave, Liptove, či poľskej strane Vysokých Tatier. Preto radšej hovoríme o regióne Vysoké Tatry a zameriavame sa na neho. Tento projekt tak skúma a rieši procesy regionálneho rozvoja vo vymedzenom území a ponúka túto skúsenosť iným regiónom na Slovensku.

Skúsenosti získané z realizácie množstva stretnutí potvrdzujú, že zmeny v regióne Vysoké Tatry sú potrebné. Očakávajú sa však zmeny pozitívne, ktoré zlepšia celoročné podmienky na zamestnanie, zlepšia životné podmienky obyvateľov regiónu, zvýšia spolupatričnosť a vzájomnú spoluprácu subjektov v území. Priamo v regióne Vysoké Tatry sa nachádza cez 30 obcí, z toho 5 miest. Na tomto území sa nachádza až prekvapivo veľa rôznych regionálnych disparít, ktoré sú na jednej strane odrazom regionálnej politiky SR, a na druhej strane reflexiou množstva prekážok a nerozvinutého rozvojového potenciálu jednotlivých sídiel a krajiny. Pozitívne zmeny v regióne však bude možné dosiahnuť iba vtedy ak sa bude harmonizovať podpora rozvoja regiónu zo strany vlády, územnej samosprávy a súkromného sektora.

Ambíciou projektu TŠRR je ponúknuť riešenie potrieb regionálneho rozvoja inovatívnym prístupom, a súčasne uplatniť v tomto procese najmodernejšie technológie a integrované postupy vo verejnej správe ktoré by umožnili znižovať nezamestnanosť, vytvárať užitočnú a dlhodobú zamestnanosť a kontinuitu v celoročnom vyťažení regiónu, čo by prinieslo najväčšie prínosy. Byť medzinárodne konkurencieschopný znamená prinášať zásadné a systémové riešenia. Riešenia postavené na hodnotách, zdrojoch, predpokladoch komunit a subjektov v regióne, ku ktorým patria ľudské, prírodné a kultúrne zdroje územia vrátane infraštruktúry územia, ako aj ekonomický kapitál územia a jeho hospodárska výkonnosť. Udržateľný hospodársky rast je na jednej strane obmedzený vnútornými kapacitami a zdrojmi, na druhej strane iba limitmi rozvoja územia. Ochrana prírodných zdrojov a správa Tatranského národného parku patrí k najvýraznejším prvkom ochrany územia a teda aj regulácie rozvoja územia a hospodárenia s krajinou vo verejnom záujme. Oba aspekty sa musia vhodne pretaviť do strategických plánov a strategických rozhodnutí podmienenými dostatočnou znalosťou vecí, súvisiacim dialógom a komunikáciou.

A.2. Proces a forma realizácie projektu TŠRR

Cieľom projektu bolo vytvorenie podmienok pre multisektorový interaktívny dialóg medzi verejnou správou, odborníkmi, podnikateľmi a občianskou spoločnosťou v regióne Vysoké Tatry. Výsledkom tohto vzdelávacieho dialógu bude rozvinutá zručnosť zúčastnených, ktorí budú pripravení riešiť ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne problémy regiónu, a súčasne budú vedieť navzájom komunikovať a hľadať spoločné riešenia pre seba, komunitu i región. Zmyslom projektu bolo zapojiť viac ako 100 lídrov do procesu multisektorovej interaktívnej komunikácie, v rámci ktorej získajú zručnosti vo vypracovávaní akčných rozvojových programov pre región Vysoké Tatry. Hlavné aktivity projektu pozostávali vo vytvorení multisektorových interaktívnych tímov, ktoré boli navzájom školené tak, aby vypracovali čo najlepší projekt pre región vo svojej oblasti.

Do procesu rozvoja zručností bolo pozvaných 88 frekventantov zo samosprávy, štátnej správy, podnikateľov a občianskych združení, MVO, ktorí získali v závere projektu certifikát. Pre tieto aktivity bola vybudovaná technická podpora, odborné a administratívne zázemie pre frekventantov až po monitorovanie a vyhodnocovanie

realizovaného projektu s konkrétnymi aktivitami projektu. Tie pozostávali zo zriadenia rady projektu, výberu a zostavenia administratívneho a odborného personálu projektu, vytvorenia databázy potenciálnych účastníkov tematických pracovných skupín, úvodnej konferencie projektu, zriadenia webového portálu projektu, spracovania manuálov pre rozvoj zručností, výberu adeptov na zapojenie sa do procesu vzdelávania, zriadenia 11 akčných tímov, zahájenia a realizácie procesu vzdelávania, verejnej obhajoby zostavených akčných plánov pred verejnosťou a z udeľovania certifikátov frekventantom vzdelávania. Súčasťou projektu je aj vydanie tejto záverečnej publikácie s návrhom akčných plánov pre ďalšie využitie v rámci mesta Vysoké Tatry ako aj skupiny obcí a miest v regióne Vysoké Tatry.

V dňoch 23. až 24.10.2008 sa konala v Tatranskej Lomnici a Starom Smokovci záverečná konferencia projektu TŠRR, ktorej súčasťou bolo aj slávnostné odovzdávanie certifikátov o absolvovaní frekventantom – účastníkom tematických pracovných skupín. Záverečnú konferenciu projektu v jej závere poctil svojou návštevou Princ Filip, Vojvoda z Edinburgu a pani Silvia Gašparovičová, manželka prezidenta Slovenskej republiky v rámci oficiálneho programu návštevy Alžbety II na Slovensku. Princ Filip bol stručne oboznámený s hlavnými výsledkami projektu TŠRR, zasadil symbolický stromček v priestore medzi Švajčiarskym domom a budovou Mestského úradu a prijal symbolický dar, knihu „Voda pre ozdravenie klímy - Nová vodná paradigma“ zaviazanú v koži s venovaním, spolu s pani Gašparovičovou a pánom primátorom mesta Vysoké Tatry Jánom Mokošom.

A.3. Štruktúra záverečného dokumentu projektu TŠRR

Úvodná časť záverečného dokumentu projektu „Tatry pre ľudí“ predstavuje Integrovaný akčný plán rozvoja regiónu Vysoké Tatry, ktorý vznikol v procese realizácie projektu TŠRR. Pojem integrovaný v ponímaní tohto projektu znamená udržateľný, vyvážený, harmonický či holistický.

Dokument pozostáva z integrovaného akčného plánu ako aj z jedenástich tematických akčných plánov rozvoja regiónu Vysoké Tatry a jedného prierezového akčného plánu zameraného na rozvoj rómskych komunit. Rámcovým cieľom integrovaného plánu rozvoja regiónu Vysoké Tatry je preklenúť bežnú roztrieštenosť a izolovanosť verejných a hospodárskych politík, ktorými dochádza k vysokej fragmentácii zdrojov, nerovnovážnemu rozvoju územia a sídiel - prehľbovaniu územných disparít, ktoré blokujú udržateľný rozvoj regiónu.

Každý tematický akčný plán obsahuje návrh opatrení na zabezpečenie a dosiahnutie hlavného cieľa akčného plánu. Bodové hodnotenie a prioritné rozčlenenie navrhovaných opatrení pri jednotlivých tematických akčných plánoch vzniklo ako výstup tvorivého procesu účastníkov záverečnej konferencie „Tatry pre ľudí“, ktorá sa uskutočnila v dňoch 23. a 24.10.2008. Každý účastník dostal k dispozícii počas konferencie 5 bodov pre každý akčný plán (spolu 60 bodov), pričom každý bod mal teoretickú hodnotu 10.000 EUR. Účastníci konferencie po prezentáciách jednotlivých akčných plánov priradili svoje body k jednotlivým návrhom opatrení podľa vlastnej úvahy a sympatie. Prioritné postavenie jednotlivých opatrení v nasledovnej tabuľke však neznamená definitívne vyzdvihnutie alebo zatratenie niektorých opatrení. Vyjadruje skôr všeobecnú zrozumiteľnosť a jasnosť jeho formulácie. Navrhované opatrenia ako celok predstavujú súbor významných a hodnotných podnetov k procesu nadväznej implementácie akčných plánov.

Počas záverečnej konferencie projektu prijali jej účastníci „Posolstvo Tatry pre ľudí“. Jeho znenie sa nachádza v prílohe č. 4 tohto dokumentu. Možno ho zároveň považovať za akýsi záver tohto dokumentu a celkový medzník TŠRR, ktorý by mal byť štartovacím mostíkom pre prípravu a realizáciu celej škály projektov, ktoré odporúča tento dokument, hlavný výstup projektu TŠRR.

B. INTEGROVANÝ AKČNÝ PLÁN ROZVOJA REGIÓNU VYSOKÉ TATRY

B.1. Problémová analýza

Vymedzenie regiónu Vysoké Tatry

Návrh priestorového vymedzenia regiónu Vysoké Tatry vychádza z prirodzeného členenia územia so zámerom obsiahnuť územie čitateľné z pohľadu host'a - návštevníka, ako aj obyvateľa regiónu a to tak z hľadiska

dostupnosti, ako aj intenzity vnútro-regionálnych väzieb. Región Vysoké Tatry v tomto ponímaní zahŕňa tiež kultúrne, sociálne, environmentálne, ale aj hospodárske väzby.

Územie regiónu Vysoké Tatry pre účely tohto dokumentu tak zahŕňa najmä územie Východných Tatier (definované v zákone o lesoch), ktoré pozostáva z Vysokých a Belianskych Tatier (podľa geografického členenia) s prirahými povodiami - spádniciami po rieke Váh, Poprad a riečku Biela. Jeho centrálnu časť tvorí mesto Vysoké Tatry a pás podhorských miest a obcí. Toto širšie vymedzenie regiónu sa kryje z podstatnej časti s vymedzením horného Spiša.

Severnou hranicou je štátna hranica, Tatranská Javorina a Ždiar. Východnou hranicou je hrebeň Spišskej Magury a okraje katastrálnych území Lendaku, Výbornej, Slovenskej Vsi a Bušoviec. Južnou hranicou je rieka Poprad resp. katastrálne územia obcí na rieke Poprad, mesto Poprad a Svit. Juhozápadnú hranicu tvoria katastre Lučivnej, Štrby, Važca, Východnej a Pribyliny. Vo vnútri územia sú zahrnuté obce: Mesto Vysoké Tatry (ktoré pozostáva z 15 mestských častí Tatranská Kotlina, Kežmarské Žľaby, Tatranské Matliare, Tatranská Lomnica, Tatranská Lesná, Horný Smokovec, Dolný Smokovec, Starý Smokovec, Nový Smokovec, Tatranské Zruby, Tatranská Polianka, Nová Polianka, Vyšné Hágy a Podbanské, Štrbské Pleso), Kežmarok, Spišská Bela, Huncovce, Veľká Lomnica, Mlynčeky, Rakúsy, Strane Pod Tatrami, Malý Slavkov, Stará Lesná, Nová Lesná, Mlynica, Veľký Slavkov, Gerlachov, Batizovce, Mengusovce a Štôla. V takomto ponímaní a vymedzení regiónu je jeho súčasťou 30 obcí, z toho 5 miest vrátane 15 mestských častí mesta Vysoké Tatry.

Obce v regióne Vysoké Tatry majú nasledovné špecifiká:

- tvoria spolu viac ako 44 sídelných komunít v regióne,
- 17 obcí v regióne má menej ako 2 000 obyvateľov, z toho 9 spadá pod Program rozvoja vidieka (EARDF),
- sú administratívne začlenené do 3. okresov a 2. VÚC,
- hydrologicky spadajú do 2. povodí.

Región Vysoké Tatry je súčasťou horstva Vysoké Tatry, ktoré je súčasťou Karpatského oblúku so všetkými svojimi typickými historickými regiónmi na slovenskej strane. Jedná sa hraničný región medzi Slovenskom a Poľskom. Morfológia regiónu je mimoriadne členitá, nachádzajú sa v ňom všetky druhy krajiny a jej využitia: poľnohospodárska, lesná, urbánna a prírodná krajina.

V tomto ponímaní patrí región Vysoké Tatry aj do Euroregiónu Tatry (www.euroregion-tatry.sk). Variácie vymedzenia regiónu sú popísané aj na stranách 35 a 40 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry, ktorý bol zostavený v roku 2005. Rozloha skúmaného územia - regiónu Vysoké Tatry - je 1 323,15 km². V regióne Vysoké Tatry býva 125 030 obyvateľov.

Skúmanie vnútorných a vonkajších väzieb a vzťahov tohto územia (regiónu Vysoké Tatry), analýza zdrojov a rozvojového potenciálu je predpokladom napredovania územného rozvoja regiónu, zvyšovania jeho konkurencieschopnosti tak v rámci Slovenska, ako aj na medzinárodnom trhu. Skúsenosti získané z priebehu tohto projektu by sa mohli využiť a podľa miestnych podmienok aplikovať aj v iných regiónoch Slovenska.

Hlavné okruhy problémov

Nasledovné hlavné okruhy problémov predstavujú integráciu najvýznamnejších problémov definovaných v rámci jednotlivých tematických akčných plánov.

Rozvoj regiónu a jeho podpora

Rozvoj regiónu je poznačený množstvom vnútorných kontrastov a disparít. Medzi tieto kontrasty a disparity patria najmä:

- **Využitie a stav budov a infraštruktúry v území** - nedostatočne využívané alebo vôbec nevyužívané budovy vo verejnom a súkromnom vlastníctve; prevádzka budov v regióne je nákladná, najmä energeticky (vyššie náklady na kúrenie). Chýbajúci alebo nedostatočne funkčný systém verejnej kanalizácie v obciach a osadách.
- **Turistická infraštruktúra** - uzavretie určitých trás je v súčasnosti už neodôvodnené. V budúcnosti budú mať Vysoké Tatry nedostatok snehu, čo zvyšuje riziká pre stabilné využitie na zimné športy a prevádzku lyžiarskych stredísk. Je to dôsledok postupných zmien klímy. V oblasti turizmu každý subjekt bojuje väčšinou sám za seba. Veľkým pozitívom pre región bola výstavba Aquaparku v Poprade, ktoré má vysokú návštevnosť a kredit. Intenzívny rozvoj ubytovacích kapacít a turistickej infraštruktúry nesleduje vždy limity rozvoja a únosnosť územia kvôli absencii vhodnej regulácie. V tom istom čase rozsiahla časť existujúcej turistickej infraštruktúry a ubytovacích kapacít je nedostatočne alebo vôbec nevyužitá resp. chátra.

Nedostatočná turistická infraštruktúra sa prejavuje najmä nedostatkom cyklistických, turistických a peších chodníkov, zlým dopravným prepojením vnútri regiónu - predovšetkým od väčších miest do vnútra Vysokých Tatier.

- **Dopravné bariéry** - dopravné prepojenie komunit je nedostatočné. Prieskum na Štrbskom Plese ukázal, že pracovné sily nemajú ako dochádzať (nakoľko sú nútení dochádzať autobusom z podhoria); deti sú vystresované keď prídu zo školy (kvôli doprave). Obdobná situácia je aj so škôlkarmi. Chýba električkové prepojenie s Tatranskou Kotlinou (9 km), resp. chýba bezpečný chodník pre cyklistov. Deti chodia do dvoch spádových škôl - Tatranská Lomnica a Dolný Smokovec, navštevujú aj málotriedku vo Vyšných Hágoch.
- **Historické a právne aspekty** - mesto Vysoké Tatry vzniklo v roku 1947; obce a obyvatelia územia boli po kalamite v roku 2004 takmer len výluční pozorovatelia vývoja vecí a udalostí na svojom území. Závažným problémom sú aj nedoriešené vlastnícke práva k pozemkom, ktoré vytvárajú možné bariéry pre rozvoj. Množstvo pozemkov v Starom Smokovci je v súdnych sporoch (najmä s urbárom). Problémom správy majetku mesta Vysoké Tatry sú pozemky či územné spory s mestom Spišská Belá alebo obcou Štrba.
- **Finančné nástroje** - roztrieštenosť a nastavenie podporných a finančných nástrojov: administratívna náročnosť podporných a finančných nástrojov, najmä ŠF; meškanie čerpania ŠF v novom programovacom období; fragmentácia prirodzených regiónov na kohézne a inovatívne póly rastu a obce mimo pólov rastu; nedostatočné previazanie OP so štátnymi podpornými mechanizmami; nevhodné nastavenie nástrojov na zabezpečenie verejnej kanalizácie (obce pod 2 000 EO a nad 2 000 EO); nevhodné nastavenie spoločnej poľnohospodárskej politiky z hľadiska znižovania povodňových rizík a plošnej pôdnej erózie a zlepšenia hospodárenia s vodou; vzájomne izolované podporné finančné nástroje na centrálnej úrovni zamerané na znižovanie regionálnych disparít a podporu miestneho a regionálneho ekonomického a sociálneho rozvoja. Osobitné podporné a finančné nástroje smerujú do zabezpečovania ochrany prírody na území Tatranského národného parku a chránených území v regióne Vysokých Tatier. Chýba súhrnný prehľad o vplyve a dopadoch jednotlivých podporných a finančných nástrojov verejného sektoru na integrovaný rozvoj územia a udržateľnosť ochrany prírodných zdrojov na tomto území.

Súhrn v rámci okruhu problémov časti – rozvoj regiónu a jeho podpora

1. Izolovaný prístup k využívaniu jednotlivých zdrojov a rozvojového potenciálu územia.
2. Absencia vedomia o úlohe ekosystémových služieb krajiny popri jej hospodárskych úžitkoch.
3. Izolované súkromné investície (oblasti: CR, priemysel, farmári a pod.) a verejné investície do obnovy a výstavby infraštruktúry v území (na území katastrov obcí a ich častí).
4. Roztrieštenosť podporných a motivačných nástrojov (finančných aj nefinančných).
5. Nízka úroveň inovačných procesov v regióne a na miestnej úrovni.
6. Dopravné obmedzenia a nedostatok komunikačných trás v regióne (cyklistické a turistické chodníky a pod.).
7. Absencia integrovaného systému priestorového značenia - nedostatočné priestorové značenie turistických, komunálnych a kultúrnych cieľov v regióne.

Obyvateľ územia a jeho postavenie

Jedným z dôvodov súčasného nepriaznivého stavu regiónu Vysoké Tatry je množstvo protichodných záujmov na malom území a neustále zmeny, ktoré prebiehajú v regióne, či už sa jedná o zmeny v sociálnej štruktúre obyvateľstva, zamestnanosti, ale aj v oblasti environmentálnej, legislatívnej či koncepcnej. V tejto oblasti vystupujú do popredia najmä nasledovné problémy:

- **Sezónnosť a nezamestnanosť** - sezónnosť práce, vysoké ceny za služby pre domácich obyvateľov počas sezóny ako aj nezamestnanosť je v súčasnosti veľkým problémom pre región Vysoké Tatry. Mladí ľudia žijú prevažne vo väčších mestách, v službách dominuje povolanie kuchár a čašník.

V minulosti vo Vysokých Tatrách sezónnosť neexistovala, mesto vedelo ponúknuť celoročný atraktívny život pre návštevníkov (aj pre bežných ľudí). V minulých obdobiach bola v lete zaznamenaná návštevnosť až do výšky 4 mil. obyvateľov, pobyty boli vypredané až pol roka dopredu. Dnes to už nie je možné, sezóna musí zarobiť aj na mimosezónne obdobie, od toho sa odvíjajú pracovné sily v hoteloch - hotely majú problém vôbec niekoho zamestnať, je malý počet pracovných síl, znižujú sa tak nároky na ich klasifikáciu, zhoršuje sa tak prístup k zákazníkom. Nezaplatení ľudia odchádzajú. V Tatrách je najväčšia návštevnosť v lete (viac ako v zime); mimosezónne obdobie trvá 8 mesiacov, sezónne 4 mesiace.

V minulosti navštevovali región Vysoké Tatry počas sezóny hlavne dôchodcovia, farmári, návštevníci zo ZSSR. Kúpeľné zariadenia boli stavané na 15 mil. obyvateľov a pre návštevníkov z RVHP regiónu. Po roku 1989 sa systém zmenil, ale reakcia v rámci CR na danú zmenu nebola primeraná. Mesto malo v minulosti špecifické postavenie - kultúrne centrum tu bolo priamo financované z MF SR (pred rokom 1989).

V minulom období mali výbornú povest' zimné športy vo Vysokých Tatrách, v súčasnosti však ovplyvňujú región zmeny klímy a z toho vyplýva zhoršovanie podmienok pre zimné športy.

- **Podmienky na bývanie a komunitné vzťahy** - väčšinu bytov vlastní víkendoví turisti a nové pozemky na stavbu bytov a rodinných domov sa v meste Vysoké Tatry nedajú získať. Pre mladých ľudí tak chýba motivácia bývať v meste Vysoké Tatry. Ceny nehnuteľnosti ako aj ceny bytov v Tatrách sú vysoké. Sociálne byty sú postavené v Tatranskej Lomnici a Dolnom Smokovci. Chýbajú najmä cenovo dostupné nájomné byty, ubytovne a ateliéry či už pre obyvateľov mesta, zamestnancov alebo tvorivých pracovníkov a poskytovateľov služieb na pôde mesta Vysoké Tatry. Ľudia na sídliskách sú prevažne v dôchodcovskom veku, mnohé byty sú prázdne. Zákony neriešia dostatočne poplatky a dane za ubytovanie v apartmánových domoch (tie tiež prispievajú k nerovnomernému zabezpečovaniu služieb pre obyvateľstvo a starostlivosti o infraštruktúru v území). Z roka na rok má mesto Vysoké Tatry menej v meste trvalo žijúcich obyvateľov, obyvateľstvo mesta starne. Sídliská sa v minulosti stavali pre tých čo tu pracovali, teraz to tak nie je, z toho vyplýva že chýba aj povedomie komunity - neexistuje homogenita obyvateľstva, ľudia sú z rôznych končín SR, dochádza k miešaniu mentalít, komunikácia a spolupráca je preto slabá. Úlohu komunitného centra v meste Vysoké Tatry zatiaľ spĺňa iba jedno centrum, knižnica v Tatranskej Lomnici.

Súhrn v rámci okruhu problémov časti – obyvateľ územia a jeho postavenie

1. Obrátené poradie dôležitosti riešenia verejných potrieb a zabezpečenia verejných služieb - obyvateľ územia je častokrát v úzadí, v popredí záujmov sú väčšinou individuálne záujmy a izolované iniciatívy z oblasti rozvoja územia.
2. Napriek známosti značky „Tatry“ život pre obyvateľa v regióne prináša veľmi zložité situácie a výzvy (napr. nedostatočné bytové príležitosti a príležitosti na dlhodobé zamestnanie, dopravné a komunikačné obmedzenia, obmedzení rozsah poskytovaných služieb pre návštevníkov a obyvateľov mesta Vysoké Tatry).
3. Nízka motivácia pre užšiu spoluprácu susedstiev a spoločenstiev v rámci regiónu - komunitný rozvoj.
4. Nedostatok príležitostí pre plnohodnotné celoročné trávenie voľného času obyvateľov v území.
5. Nedostatočná spolupráca komunitných a regionálnych lídrov v území.
6. Sezónnosť spôsobujúca veľké výkyvy v návštevnosti územia a kontrastujúce kapacity na udržateľné zabezpečenie služieb a starostlivosť o infraštruktúru v území
7. Absencia atraktivít územia pre celoročné vykrytie záujmu návštevníkov o región.

Komunikácia a rozhodovacie procesy v regióne

Pokiaľ hovoríme o ďalších oblastiach problémov, ide najmä o zaostávanie v oblastiach informačnej infraštruktúry, komunikačných, koordinačných, plánovacích a riadiacich procesov v regióne. Vyplývajú z toho nasledovné problémy:

- **Komunikačné a informačné bariéry** medzi subjektmi v regióne a v meste Vysoké Tatry sú v súčasnosti výrazným problémom. Absentuje rozvoj systematickej spolupráce medzi samosprávami v regióne, zaostáva celoživotné vzdelávanie v regióne. Chýba pojem regiónu Vysoké Tatry ako celku. Poslanci mestských častí mesta Vysoké Tatry dominantne sledujú záujmy a potreby svojej mestskej časti a len málo poznajú potreby ostatných mestských častí.

Mesto Vysoké Tatry je úzko naviazané na mesto Poprad, a to z hľadiska služieb, obchodných centier, ale aj z hľadiska dopravy. Obchodné centrá v meste Vysoké Tatry sa častokrát zatvárajú, chýba obecná televízia (dôvodom je hornatosť, dĺžka mesta), absentuje mestský rozhlas (aj na informovanie v prípade varovania obyvateľstva). Tatranský dvojtýždenník je už v dnešnej dobe nepostačujúci, je potrebné byť obsahovo stručnejší a vychádzať týždenne. Chýba spoločný regionálny televízny kanál, ktorý by ponúkal turistické informácie nonstop minimálne v troch jazykoch. Veľké rezervy sú aj v komunikácii s inými obcami, s urbánikmi, farmármi, lesníkmi ako aj v oblasti ochrany prírody v rámci regiónu Vysoké Tatry.

- **Povoľovanie stavieb, kultúra prostredia, ochrana prírody a hospodárenie s krajinou** - architektúra je jedným z indikátorov kultúry spoločnosti. Architektúra prostredia a urbanistické zásahy z ostatných dekád, ale aj z posledných pár rokov či mesiacov vykazujú mnohé nedostatky. Ochrana prírody je vnímaná ako obmedzujúci faktor rozvoja územia (národný park bol vyhlásený v roku 1949). Kvôli nejasej zonácii a absencii strategických plánovacích dokumentov prebieha výstavba v území nekoordinovane. Vznikajú tak rôzne stresové situácie v území s radom následkov. Systém ochrany prírody sa tak vníma nepriaznivo, pričom je predpokladom udržateľnosti hodnôt a charakteru krajiny. Hospodárenie s krajinou prebieha bez hodnotenia vzájomných interakcií a vplyvov.

- **Strategické plánovanie a dokumentácia rozvoja územia** (pozostávajúce z územno plánovacej dokumentácie, programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a rozpočtov územnej samosprávy - obcí a VÚC) - nie je vytvorená zonácia (z hľadiska definovania stupňov ochrany prírody v území), chýba územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD), preto je ťažké presadiť mnohé zmysluplné projekty, napr. projekty cyklotrás a pod. Mesto Vysoké Tatry má aktuálny strategický rozvojový dokument Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry (PHSR) z roku 2005, momentálne sa pripravuje jeho aktualizácia a to nadväzne na pripravovanú ÚPD. Pripomienky k územnému plánu Mesta Vysoké Tatry sa stále priebežne zbierajú. Ľudia sa častokrát spamätajú až keď sú tieto strategické dokumenty hotové. V minulosti sa robil dotazníkový prieskum, ale jeho využiteľnosť bola veľmi nízka (len 1% obyvateľov poskytlo odpovede).
- **Absencia inštitúcií a potrebných štruktúr** pre podporu zmien v regióne resp. ich nedostatočné kapacity, koordinácia a úroveň spolupráce.

Súhrn v rámci okruhu problémov časti – komunikácia a rozhodovacie procesy v regióne

1. Neexistencia urbárne, architektonicky a objemovo harmonizovaného celku.
2. Absencia jednotnej vízie rozvoja územia a systému riadenia rozvoja regiónu.
3. Nedostatočne rozvinutý systém strategického plánovania celého regiónu.
4. Absencia komunikačnej platformy ktorá by umožňovala viesť neustály medzisektorový a interdisciplinárny dialóg o rozvojových potrebách a udržateľnosti rozvoja regiónu (nakol'ko rozvoj regiónu prináša zmeny a preto je potrebné viesť priebežný dialóg).
5. Absencia základných komunikačných a mediálnych nástrojov a infraštruktúry v regióne.
6. Absencia účinného systému včasného varovania obyvateľstva.
7. Absencia systematického mapovania rozvojového potenciálu územia.
8. Chýba údajová a znalostná báza jednotlivých obcí trvalej informačnej hodnoty.
9. Zlá dostupnosť územných dát (priestorové dáta, celonárodné štúdie, registre a pod.) pre obce a mestá v regióne ako aj pre VÚC.
10. Nedoriešený systém integrovaného povoľovania stavieb a integrovanej ochrany prírody a krajiny (kultúrnych a prírodných hodnôt).
11. Absencia hodnotenia environmentálnej a sociálnej udržateľnosti hospodárskych aktivít v krajine a hodnotenia doterajších technických úprav a zmien krajiny.

Súhrnná SWOT analýza

Cieľom SWOT analýzy je poskytnúť informácie pre tvorbu realistických plánov, t.j. naplánovanie dlhodobých zámerov, strednodobých cieľov a projektov. Realizácia týchto projektov by mala na jednej strane riešiť slabé stránky a posilňovať alebo využiť silné stránky. Na druhej strane maximálne využívať príležitosti ktoré ponúka vonkajšie prostredie a taktiež zabezpečiť, aby vonkajšie hrozby mali čo najmenší negatívny vplyv na realizáciu týchto plánov.

Zatiaľ čo slabé stránky a ohrozenia predstavujú disparity miestneho a regionálneho rozvoja, silné stránky a príležitosti predstavujú faktory rozvoja. Disparity a faktory rozvoja tvoria základ syntézy problémovej analýzy, pomenúvajú hlavné okruhy problémov, načrtávajú spoločné potreby a možnosti riešenia a formy zabezpečenia optimálneho miestneho a regionálneho rozvoja v regióne Vysoké Tatry.

TABUĽKA č. 1

silné stránky	slabé stránky
Vysoký rozvojový potenciál regiónu Vysoké Tatry	Zaostávanie kvality a ponuky služieb. Výrazné rozdelenie roka na sezónne a mimosezónne obdobie
Vysoké Tatry sú známym a veľkým strediskom cestovného ruchu	Absencia motivačnej sociálnej a bytovej politiky voči obyvateľom a zamestnancom firiem na území mesta Vysoké Tatry
Vysoké Tatry sú lokalitou výnimočných prírodných a scenických hodnôt a environmentálnych funkcií krajiny a ekosystémov	Konflikty v súvislosti s manažmentom územia Tatranského národného parku a ochranou prírodných zdrojov v regióne

príležitosti	ohrozenia
Rozvinúť kapacity na prípravu a realizáciu projektov - spolupráca obcí s rozvojovými agentúrami na príprave a realizácii dlhodobých rozvojových zámerov; dobudovanie inštitúcií pre podporu zmien v regióne	Pretrvávajúce komunikačné bariéry a predsudkov vedúcich k trvalému zhoršovaniu ekonomickej a sociálnej situácie na území mesta a regiónu Vysoké Tatry z hľadiska rozvoja CR
Vytvorenie siete komunitných centier ako viacúčelových zariadení - kultúrne a komunitné centrá, knižnice, kaviarne s prístupom na internet, príležitosť pre kondičný šport	Prehlbovanie zmien klímy, nedostatku vody, povodňových rizík a ich dôsledkov z dôvodu absencie integrovaného manažmentu vodných zdrojov v krajine
Zlepšenie ekonomickej situácie (celoročné zvýšenie atraktivity územia, eliminácia mimosezónneho obdobia) ako aj sociálnej situácie (zlepšenie podmienok na bývanie a dostupnosti práce v regióne a vo Vysokých Tatrách)	Absencia systémových opatrení pre rozvoj regiónu na strane všetkých stupňov verejnej správy (legislatíva, koncepčné dokumenty, finančné nástroje a podporné mechanizmy) prehlbujúca naďalej štrukturálne problémy rozvoja mesta a regiónu Vysoké Tatry

B.2. Vízia rozvoja regiónu Vysoké Tatry k roku 2020

V roku 2020:

- Bude región Vysoké Tatry uznávaným medzinárodným lídrom v oblasti vývoja a uplatňovania environmentálnych technológií a zavádzania inovácie v oblasti integrovaného hospodárenia s krajinou, pôdnym, lesným fondom a vodnými zdrojmi. Aj vďaka tejto zmene a vytvoreniu systémových predpokladov pre komplexný rozvoj turizmu bude región vyhľadávanou medzinárodnou turistickou destináciou s celoročne atraktívnym programom a ponukou služieb pri súčasnom zachovaní a zveľaďovaní prírodného a kultúrneho dedičstva a hodnôt regiónu.
- Zaznamená región Vysoké Tatry ako aj mesto Vysoké Tatry, už dlhodobý a stabilný rast počtu trvale ako aj prechodne žijúcich obyvateľov všetkých generácií v dôsledku dlhodobého a zásadného zlepšenia podmienok celoročného zamestnania, podmienok na bývanie, rozvoja komunitných aktivít a možností sebarealizácie.
- Budú informačné systémy verejnej správy v regióne Vysoké Tatry plne automatizované. Komunikačné, plánovacie a rozhodovacie mechanizmy budú plne integrované, certifikované a vyhľadávané domácou a zahraničnou odbornou verejnosťou pre výmenu skúsenosti a rozvoj spolupráce. Vedomie a miera spoluzodpovednosti subjektov v regióne Vysoké Tatry pre rozvoj regiónu sa zásadne zvýši a zlepši.

B.3. Globálne ciele pre uskutočnenie zmien v regióne Vysoké Tatry

Globálne ciele pre uskutočnenie zmien v regióne Vysoké Tatry boli navrhnuté nasledovne:

1. Dosiahnutie vysokého stupňa harmonizácie podporných a motivačných mechanizmov (finančných aj nefinančných) pre rozvoj regiónu na všetkých úrovniach verejnej správy, a vysokého stupňa inovácie v regióne Vysoké Tatry.
2. Vytvorenie prijateľných podmienok na bývanie a život obyvateľov (trvale alebo prechodne ubytovaných) v regióne Vysoké Tatry.
3. Budovanie vedomia spoluzodpovednosti za rozvoj regiónu a spoluúčasti občanov a subjektov v regióne na plánovaní spoločných potrieb, strategickom rozhodovaní a spolufinancovaní potrieb spoločného záujmu.

Globálne ciele vychádzajú z hlavných cieľov (vrátane ich špecifických a prierezových cieľov) integrovaného rozvoja regiónu Vysoké Tatry, ktoré boli definované v rámci jednotlivých tematických pracovných skupín. Všetky ciele definované v tomto dokumente majú charakter strategických cieľov (hierarchia cieľov - globálne, hlavné, špecifické a prierezové).

B.4. Návrhy opatrení na dosiahnutie globálnych cieľov zmeny

Návrhy opatrení na dosiahnutie globálnych cieľov zmeny vychádzajú z opatrení ktoré boli definované v rámci jednotlivých tematických pracovných skupín a predstavujú ich celkovú integráciu.

Realizácia pravidelných pracovných a spoločenských stretnutí (interdisciplinárneho, medziinštitucionálneho, medzisektorového charakteru) so zastúpením rôznych skupín vlastníkov, správcov a užívateľov pôdy a budov, úradov, inštitúcií, subjektov, komunít a expertov bude zaujímať stanovisko k nasledovným témam:

- **Ochrana prírody, poľnohospodárska a vodná politika v území** - pravidelná platforma pre komunikáciu farmárov, lesných hospodárov, správcov vodných tokov, vodárenských spoločností, obcí, úradov, zástupcov vlastníkov, správcov a užívateľov pôdy a budov, správcov chránených území a ochrancov prírody.
- **Dopravné uzly, doprava a turizmus** - fyzická turistická infraštruktúra, služby v turizme, destinačný manažment, informačné centrá a združenia, priestorové značenia komunálnych, turistických a kultúrnych cieľov, verejná doprava a dopravná dostupnosť územia.
- **Nezamestnanosť a sociálna politika**, - budú sa prizývať zástupcovia úradu práce, neziskových organizácií, misijných organizácií, samosprávy, zamestnávateľov a škôl. Táto diskusia by mala zahŕňať aj problematiku

bývania (politika bývania miest a obcí v regióne), rodín a deti, problematiku rozvoja miestnych a rómskych komún.

- **Miestne médiá** – noviny, televízie, rozhlasové stanice, miestny rozhlas, internetové portály a pod.
- **Kultúra a šport** - pracovníci v oblasti kultúry (miestne, regionálne a národného kultúrne inštitúcie), kultúrne dedičstvo - manažment a financovanie, komunikácie v oblasti kultúry a kultúrna spolupráca, trávenie voľného času, rozvoj kultúrnych zručností a kompetencií jednotlivcov a komún; športový život v regióne, príležitosti pre šport a rekreáciu.
- **Fungovanie úradov verejnej správy, regionálny a miestny rozvoj** - integrované povoľovanie stavieb (obvodné úrady, štátna správa, stavebná činnosť, výber daní), posudzovanie vplyvov na životné prostredie a dopadov hospodárskych aktivít v území, zavádzanie služieb e-governmentu na úrovni samosprávy a automatizácia samosprávy; odbory regionálneho rozvoja, RRA, príprava projektov.

Intenzívnejšie a dlhodobejšie **zapojenie rozvojových partnerov** samosprávy do regenerácie a rozvoja sídla je dôležité a prospešné pre celkovú úspešnosť tohto procesu. Môžu to byť rôzne rozvojové agentúry, neziskové mimovládne organizácie, ale i komerčné spoločnosti, ktoré sú schopné na báze projektového riadenia účinne využívať finančnú a systémovú podporu z verejnej správy na realizáciu a koordináciu rôznych rozvojových projektov v území súčasne tak, aby sa vytvorili rozhodujúce rozvojové impulzy (vrátane konkrétnych investičných projektov) pre regeneráciu a rozvoj územia. Tieto podnety následne podporujú rast a rozvoj sociálneho kapitálu v území a mobilizujú latentný investičný kapitál (rôzneho rozsahu) zo súkromnej sféry. Zvyšujú tiež záujem developerov a občanov o vstup do územia pri súčasne vysokej úrovni ochrany prírodných a kultúrnych hodnôt územia. Pre úspešnosť a udržateľnosť týchto procesov je rozhodujúca spolupráca a vzájomná komunikácia občanov a rozhodujúcich sociálno-ekonomických partnerov v území.

Celkovú úspešnosť procesov regenerácie, obnovy a ochrany územia je možné zabezpečiť prostredníctvom integrovaného prístupu v troch oblastiach správneho konania (územné plánovanie, povoľovanie stavieb, posudzovanie dopadov investičných a hospodárskych aktivít v území a vplyvov na životné prostredie):

- **Environmentálna prax** - kultúrna krajina, ochrana prírody, poľnohospodárstvo a lesníctvo, vodné zdroje a ochrana povodia, povoľovanie stavieb, posudzovanie vplyvov na životné prostredie a pozemkové úpravy.
- **Pamiatková prax** - kultúrne zdroje územia, historické prostredie a pamiatkový fond, ochrana kultúrneho dedičstva a génia loci (autenticity územia).
- **Urbanistická prax** - územné plánovanie a architektúra, identifikácia rozvojového potenciálu územia, stanovovanie rozvojových limitov územia (v kontexte TUR).

Pozitíva tohto integrovaného prístupu by sa mali prejavovať najmä pri plynulejšej, rýchlejšej a lacnejšej príprave a schvaľovaní ÚPD a PHSR obcí a VÚC, pri povoľovaní stavieb, pri výkone štátneho stavebného dohľadu, pri dohľade nad ochranou pamiatkového fondu, v ochrane prírody a v prepojení informačných systémov verejnej správy. Zlepšiť by sa tým malo aj prepojenie dlhodobých, strednodobých a krátkodobých plánovacích procesov na území sídla. Finančné zabezpečenie riešení je možné dosiahnuť vhodnou kombináciou zdrojov EÚ, štátneho rozpočtu, VÚC, obcí, komerčného sektoru, NGO, dobrovoľnej práce a iných zdrojov. Opatrenia pre integrovaný rozvoj regiónu Vysoké Tatry bude potrebné prijať na všetkých troch úrovniach verejnej správy, a v prostredí všetkých partnerov a zainteresovaných subjektov v regióne. Pre jednotlivé globálne ciele zmeny boli odporúčané nasledovné hlavné opatrenia.

Globálny cieľ zmeny č. 1 - Dosiahnutie vysokého stupňa harmonizácie podporných, motivačných a regulačných mechanizmov (finančných aj nefinančných) pre rozvoj regiónu na všetkých úrovniach verejnej správy a vysokého stupňa inovácie v regióne Vysoké Tatry.

- Na národnej úrovni - prijatie zákona o turizme; novelizácia vodnej legislatívy a koncepčných dokumentov v oblasti vodného hospodárstva smerom k uplatňovaniu zásad integrovaného manažmentu vodných zdrojov v území. Príprava a schválenie zákona o meste Vysoké Tatry; schválenie novej zonácie územia - TANAP a ostatné súvisiace zmeny pre zosúladienie právnych noriem v prospech udržateľného rozvoja regiónu.
- Podpora inovačných aktivít a procesov na miestnej a regionálnej úrovni.
- Identifikácia vnútorných regionálnych disparít a rozvojového potenciálu územia.
- Stanovenie optimálnych finančných objemov a nástrojov pre podporné a motivačné mechanizmy verejnej správy zamerané na rozvoja a udržateľnosť územia.
- Vytvorenie systému „nástupísk“ do regiónu Vysoké Tatry a priestorového značenia kultúrnych a turistických lokalít. Potreba prehodnotiť opodstatnenosť niektorých uzavretých turistických chodníkov v Tatrách. Riešiť nové turistické chodníky a nástupné miesta z podtatranskej oblasti na preriedenie preexponovaných magistrál

(potreba rozptýliť ľudí). Región Vysoké Tatry dnes potrebuje viac diverzifikovať rozvojové aktivity pre zimnú sezónu aby sa vyhol riziku možných ohrození lyžiarskych stredísk. Je potrebné rozvinúť diverzifikovanú infraštruktúru CR aj v súvislosti s ochranou prírody. Ľudia, ktorí navštevujú Aquapark v Poprade by mali byť motivovaní prísť aj do Vysokých Tatier. Je potrebné zamerať pozornosť na zhodnotenie, regeneráciu a lepšie využitie existujúcej turistickej infraštruktúry a ubytovacích zariadení.

- Harmonizácia dotačných politík na úrovni obcí, VÚC, rezortov (štátu) a EÚ. Zlepšenie metodológie a kritérií na poskytovanie dotácií najmä v nasledovných oblastiach: voda, bytová výstavba, kultúra, turizmus, environmentálna infraštruktúra a ochrana prírody. Efektívne zavádzanie nových finančných a nefinančných nástrojov ako napr. národné poukazy na pobyty - podpora dovolení obyvateľov SR na Slovensku.
- Rokovanie so zástupcami vlády, VÚC, jednotlivých obcí o zmenách, úpravách a implementáciách koncepčných dokumentov, finančných tokov a legislatívy.
- Cielená investičná pomoc vlády pre mesto a región Vysoké Tatry na zatraktívnenie mimosezónneho obdobia, odstraňovanie komunikačných bariér a znižovanie regionálnych disparít vo vnútri regiónu.

Globálny cieľ zmeny č. 2 - Vytvorenie prijateľných podmienok na bývanie a život obyvateľov (trvale alebo prechodne ubytovaných) v regióne Vysoké Tatry.

- Posilňovanie segmentu nájomného bývania konverziou nevyužívaných objektov občianskej infraštruktúry a priemyslu (haly, sklady a pod.), alebo pamiatkových objektov vrátane vyhotovenia obecných ateliérov.
- Vytvorenie minimálne jedného komplexného komunitného a informačného centra v každom sídle v regióne a mestskej časti mesta Vysoké Tatry.
- Podpora zmysluplného trávenia voľného času, rozvoj záujmovo-umeleckej činnosti, činnosti centier voľného času, rozvoj rekreačného a kondičného športu, ale aj občianskej angažovanosti s cieľom rozvoja kompetencií jednotlivca a komunity.
- Podpora rozvoja dobrých susedských vzťahov, budovanie spoločných hodnôt a udržateľných susedstiev, rozvoj spolupráce a komunitných vzťahov v rámci spoločenstiev vlastníkov bytov, ulíc, zón miest a obcí.
- Skvalitňovanie služieb v regióne spolu so znižovaním kontrastu sezónneho a mimosezónneho obdobia s primeraným zvyšovaním atraktivity a programovej ponuky jednotlivých sídiel a regiónu.
- Systémové riešenia účasti vlastníkov a správcov apartmánových bytov na procesoch miestneho a regionálneho rozvoja formou primeranej regulácie tejto výstavby, rozvojom časového zdieľania tejto infraštruktúry počas roka finančnými nástrojmi.
- Opatrenia zamerané na rozvoj pracovných príležitostí, zlepšenie bytových podmienok a vzdelávanie rómskych komunit vrátane ich účasti na procesoch plánovania miestneho a regionálneho rozvoja.
- Prepájanie poznávania prostredia mesta a regiónu, identifikovaného rozvojového potenciálu a potreby trhu práce so vzdelávaním a zameraním stredných škôl s minimálne 5 ročným výhľadom.
- Potreba mohutného vstupu do mesta za účelom zatraktívnenia mesta a regiónu Vysoké Tatry celoročne - projekt zameraný tak na deti ako aj na dospelých.

Globálny cieľ zmeny č.3 - Budovanie vedomia spoluzodpovednosti za rozvoj regiónu a spoluúčasti občanov a subjektov v regióne na plánovaní spoločných potrieb, strategickom rozhodovaní a spolufinancovaní potrieb spoločného záujmu.

- Stanovenie regulatívov, štandardov a limitov pre architektúru a povoľovanie stavebných, investičných a hospodárskych aktivít v území, pre jednotlivé typy chránených území ako aj pamiatkového fondu v území.
- Región Vysoké Tatry ako pilotný región pre implementáciu integrovaného manažmentu krajiny (územia):
  - zásad integrovaného manažmentu vodných zdrojov na území obcí a ich povodí (dokument ZMOS),
  - nového modelu rozvoja turizmu podľa pripravovaného zákona o turizme (iniciatíva ZMOS),
  - zostavenie znalostnej bázy jednotlivých sídiel na báze kultúrnej, historickej a spoločenskej topografie,
  - presadenie integrovaného územného plánovania, povoľovania stavieb a posudzovania vplyvov investičných a hospodárskych zámerov na životné prostredie a udržateľný rozvoj územia.
- Prehodnotenie doterajších zmien krajiny pri zavádzaní integrovaného manažmentu vodných zdrojov v území.

- Zapojenie všetkých obcí do dotazníkových prieskumov ZMOS v oblasti manažmentu vodných zdrojov a kultúry.
- Zostavenie vhodného IS pre účely rozvoja regiónu a IS včasného varovania.
- Participácia na kultúrnej, historickej a spoločenskej topografii územia (KHST územia) a budovanie znalostnej bázy sídiel a regiónu vo väzbe na aktualizáciu programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja podľa nového zákona o podpore regionálneho rozvoja (viď prílohy číslo 1, 2 a 3)
- Systémové opatrenia na zlepšovanie kapacít inštitúcií v oblasti podpory miestneho a regionálneho rozvoja, rozvoj vzdelávania a osvetových činností v oblasti ochrany prírody, životného prostredia, udržateľného rozvoja, rozvoja kultúry, komunitného rozvoja, sociálnej prevencie, varovného systému a postupov krízového riadenia regiónu a sídiel.
- Dobudovanie a vznik vzdelávacích inštitúcií pre oblasť ochrany prírody a prírodných zdrojov v regióne.
- Dobudovanie komunikačných a informačných kanálov - obecný rozhlas, regionálna televízia, miestne a regionálne denníky a týždenníky, spoločný webový portál, dopravná služba pre školákov, starších a hendikepovaných obyvateľov.
- Rozvinutie inštitucionálnych štruktúr a prehlbovanie spolupráce inštitúcií a komunit v regióne pre podporu udržateľného rozvoja a zmien v regióne.
- Vytvorenie komplexného územného informačného systému pre strategické plánovanie a spravovanie znalostnej bázy sídiel a regiónu pri využití decentralizovanej správy a využívania dát pre účely koordinácie rozvoja regiónu a podporu rozvoja jednotlivých obcí v regióne.
- Vytvorenie systému včasného varovania obyvateľstva a subjektov v regióne pred nepriaznivými meteorologickými javmi napojením sa na centrálny dispečing, a zahrnutie regiónu Vysoké Tatry do nepretržitej radarovej pozorovacej služby.
- V súvislosti s procesmi informatizácie spoločnosti a zavádzaním služieb v oblasti e-governmentu by mali medzi prioritné služby patriť nasledovné služby týkajúce sa výkonov územnej samosprávy:
  - komunikácia úrad - občan (Front Office)
  - efektívne vnútorné fungovanie úradov (Back Office)
  - systém podpory riadenia krízových situácií
  - komunikácia volených predstaviteľov samosprávy a občanov
  - elektronické vzdelávanie a školstvo

Globálne ciele a návrhy opatrení je potrebné rozvinúť do konkrétnych prioritných a rozvojových projektov. Všetky tieto zámery je potrebné zabezpečiť organizáciami, ktoré dokážu zabezpečiť finančné, materiálne a ľudské zdroje pre naplnenie projektových zámerov. V tejto súvislosti bude užitočné prehlbovanie spolupráce samosprávy s neziskovými a vzdelávacími organizáciami, rozvojovými agentúrami, expertnými inštitúciami a úradmi verejnej správy v území.

Integrovaný prístup v plánovaní, hodnotení a zhodnotení rozvojového potenciálu územia

Integrovaný prístup v plánovaní, hodnotení a zhodnotení rozvojového potenciálu územia pozostáva zo štyroch hlavných fáz (podrobnejší popis sa nachádza v metodike, ktorá tvorí prílohu číslo 2.). Je potrebné sa ním zaoberať na území jednotlivých sídiel ako aj v regióne Vysoké Tatry ako celku, a to v procese aktualizácie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí, ako aj na úrovni príslušných VÚC (štruktúra týchto programov podľa nového zákona o podpore regionálneho rozvoja sa nachádza v prílohe číslo 3).

Hlavné fázy integrovaného prístupu v plánovaní, hodnotení a zhodnotení rozvojového potenciálu územia (na území zón sídiel, jednotlivých sídiel a regiónu ako celku) sú nasledovné:

1. fáza Mapovanie zdrojov územia

- ľudské zdroje a sociálny kapitál územia,
- prírodné zdroje územia a systémy ekologickej stability územia,
- kultúrne zdroje územia, občianska vybavenosť, dopravná a technická infraštruktúra územia,
- finančné zdroje a kapitál v území, ekonomická výkonnosť územia.

2. fáza Analýza a hodnotenie zdrojov v území

- hodnotenie doterajších a existujúcich poškodení územia (architektúra, urbanizmus, nakladanie s poľnohospodárskou pôdou, zmeny sociálnej štruktúry obyvateľstva, hodnotové zmeny a deformácie v oblasti kultúry, životného prostredia a spoločenských hodnôt),
- identifikácia súčasných najväčších problémov a potrieb,
- stanovenie princípov trvalo udržateľného rozvoja územia UR,
- stanovenie limitov rozvoja územia a bonity územia,
- stanovenie rozvojového potenciálu územia.

3. fáza Vízia rozvoja a návrh optimálnej rozvojovej stratégie sídla

- formulácie vízie rozvoja územia,
- stanovenie optimálnej rozvojovej stratégie vo forma PHSR obce/regiónu,
- premietnutie priorít a regulatívov PHSR do ÚPD, PHSR a rozpočtov na miestnej a regionálnej úrovni,
- premietnutie do inovácie politík a systémov riadenia,
- premietnutie do relevantných podporných a motivačných opatrení na národnej úrovni

4. fáza Realizácia a monitoring stratégie

- Analýza finančných potrieb a možností financovania projektov programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí a vyšších územných celkov v regióne.
- Príprava a realizácia prostredníctvom súboru rozvojových alebo prioritných projektov v spolupráci so sieťou regionálnych a miestnych partnerov pre zmenu.
- Monitoring a hodnotenie úspešnosti opatrení, procesov a projektov.

Prínos navrhovaných opatrení a zmien v regióne

Prínos k rozvoju a udržateľnosti komunit miestnych obyvateľov

- Zvýšenie vzájomnej spolupatričnosti obyvateľov a ich účasti na procesoch miestneho rozvoja.
- Zlepšovanie podmienok pre výchovu a vzdelávanie detí a mládeže v regióne Vysoké Tatry; bližšie prepojenie vzdelávacích procesov s regionálnym trhom práce, výchovných a poznávacích procesov v regióne.
- Prínos k rozvoju talentov a nadania jednotlivcov podporou zmysluplného trávenia voľného času, osobnostného rastu, občianskej angažovanosti a rozvoja služieb.
- Vyššia účasť zainteresovaných strán na plánovacích a rozhodovacích procesov v regióne Vysoké Tatry.

Prínos k ochrane a zveľad'ovaniu prírodných zdrojov územia

- Ochrana a obnova biodiverzity územia, skvalitňovanie manažmentu chránených území a ochrany prírody.
- Zachovávanie produkčnej schopnosti pôdneho fondu vďaka zásadnému zníženiu pôdnej erózie.
- Eliminácia bodového a plošného znečistenia územia.
- Znižovanie povodňových rizík a rizík sucha.
- Zveľad'ovanie a ochrana vodných zdrojov v území.

Prínos k rozvoju obcí, miest a samosprávnych krajov v regióne a k rozvoju národného hospodárstva

- Zvyšovanie kvality a rozvoj poskytovaných služieb najmä kvôli výraznej eliminácii mimosezónneho obdobia a zlepšeniu podmienok na bývanie pre zamestnancov v odvetví služieb a obyvateľov v území.
- Zvýšenie ekonomickej výkonnosti územia najmä vďaka revitalizácii nevyužívanej infraštruktúry a budov.
- Zvýšenie výberu miestnych daní elimináciou čiernej ekonomiky a zlepšením územnej spolupráce.
- Zlepšovanie procesov, služieb a produktov v regióne vrátane vytvárania nových pracovných príležitostí.
- Zlepšovanie technickej a dopravnej infraštruktúry v regióne Vysoké Tatry.
- Príspevok k formovaniu a napĺňaniu inovačnej stratégie kraja.
- Regionálny a miestny príspevok k rastu národného HDP.
- Znižovanie dôsledkov a hospodárskych škôd prírodných pohrôm v dôsledku lepšieho pôdneho a vodného manažmentu a účinného systému včasného varovania.
- Zvýšenie účinnosti podpory regionálneho a miestneho rozvoja zo strany rezortov.

Prínos k rozvoju medzinárodnej spolupráce

- Rozvoj medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a uplatňovania environmentálnych technológií, ochrany prírody a rozvoj teritoriálnej spolupráce.
- Rozvoj regiónu Vysoké Tatry ako medzinárodnej turistickej destinácie.

C. TEMATICKÉ AKČNÉ PLÁNY ROZVOJA REGIÓNU VYSOKÉ TATRY

Pre integrovaný rozvoj regiónu Vysoké Tatry boli definované nasledovné tematické akčné plány:

TABUĽKA č. 2

Číslo	Názov akčného plánu	Názov hlavného cieľa	Názov tematickej pracovnej skupiny
č. 1	Akčný plán integrovanej ochrany prírodných zdrojov	Integrovaná ochrana a obnova prírodného dedičstva regiónu Vysoké Tatry	Integrovanej ochrany prírodných zdrojov
č. 2	Akčný plán integrovaného rozvoja cestovného ruchu	Integrovaný rozvoj turizmu v regióne Vysoké Tatry	Integrovaného rozvoja cestovného ruchu
č. 3	Akčný plán integrovanej dopravnej infraštruktúry	Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry	Integrovanej dopravnej infraštruktúry
č. 4	Akčný plán integrovanej ochrany vodných zdrojov	Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry	Integrovanej ochrany vodných zdrojov
č. 5	Akčný plán integrovanej informačnej infraštruktúry	Integrovaná informačná infraštruktúra v regióne Vysoké Tatry	Integrovanej informačnej infraštruktúry
č. 6	Akčný plán rozvoja ľudských zdrojov	Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry	Rozvoja ľudských zdrojov
č. 7	Akčný plán odpadového hospodárstva	Región Vysoké Tatry bez odpadu	Odpadového hospodárstva
č. 8	Akčný plán využívania obnoviteľných zdrojov energetickej základne	Integrované využívanie obnoviteľných zdrojov energie regiónu Vysoké Tatry	Využívanie obnoviteľných zdrojov energetickej základne
č. 9	Akčný plán komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne	Spolupráca a participácia zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne Vysoké Tatry	Komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne
č. 10	Akčný plán systému certifikácie inštitúcií	Integrovaný systém manažmentu certifikácie inštitúcií v regióne Vysoké Tatry	Systému certifikácie kvality samospráv
č. 11	Akčný plán integrovaného rozvoja služieb Tatier	Integrovaný rozvoj služieb v regióne Vysoké Tatry	Rozvoja služieb v regióne
Prierezový	Akčný plán rozvoja	Integrovaný rozvoj rómskych	Ad hoc pracovná skupina

cieľ	rómskych komunit	komunit	
-------------	------------------	---------	--

Každý akčný plán obsahuje hlavný cieľ a návrh opatrení v rôznej podrobnosti ako aj popis analytickej časti, syntézu analýzy vrátane formulácie vízie pre danú oblasť. Akčné plány boli zostavované členmi jednotlivých tematických pracovných skupín, ktoré sa sformovali počas projektu TŠRR.

C.1. Tematický akčný plán integrovanej ochrany prírodných zdrojov

Hlavný cieľ č. 1: Integrovaná ochrana prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 1: Integrovaná ochrana prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „Integrovaná ochrana prírodných zdrojov“ vedená lektorkou RNDr. Slávkou Tóthovou.

Fotografia

V skupine Integrovaná ochrana prírodných zdrojov pracovali zamestnanci MsÚ Vysoké Tatry, ŠL TANAPu, S-TANAPu a delegovaní zástupcovia mesta Spišská Belá. Stretli sa v nej ľudia so záujmom riešiť problémy v oblasti ochrany prírody, so záujmom naučiť sa niečo nové a spoznávať názory a potreby všetkých zainteresovaných skupín v regióne Vysoké Tatry.

Očakávania frekventantov

Na prvom stretnutí definovali účastníci očakávania od Tatranskej školy regionálneho rozvoja na základe ktorých bolo zrejmé, že existovali 3 hlavné dôvody pre účasť v projekte TSRR:

Vzdelávanie

- Rozšírenie vlastných poznatkov v oblasti ochrany prírodných zdrojov, ktoré by mohli využiť v ich súkromnom aj profesijnom živote.
- Možnosť naučiť sa niečo nové a zaujímavé, čo budú môcť využiť aj v ich zamestnaní.
- Nový náhľad na určité problémy, vytvorenie nových postojov k rôznym témam.
- Zvýšenie si odbornosti.

Zlepšenie komunikácie

- Hľadanie konsenzu medzi rôznymi záujmovými skupinami pôsobiacimi v Tatrách (ochrana prírody, lesníctvo, cestovný ruch, investori).
- Zdokonalenie sa v komunikácii a spoznanie názorov aj iných zainteresovaných skupín.
- Vybudovanie kontaktov medzi účastníkmi TSRR.

Získanie poznatkov o projektoch

- Objasnenie mechanizmu tvorby projektov - ich príprava a prenesenie do praktického života.
- Tvorba projektov z európskych fondov, možnosť získania finančnej podpory v budúcnosti.
- Príprava programu ktorý pomôže Vysokým Tatrám a jeho obyvateľom ako aj okolitému regiónu.

Proces vzdelávanie prebiehal podľa metodiky Tatranskej školy regionálneho rozvoja na základe ktorej zástupcovia zainteresovaných skupín v tatranskom regióne spoločne tvorili rozvojové plány. Na stretnutiach vznikol priestor kde každý mohol vysloviť svoj názor, a prispieť k formovaniu názorov ďalších účastníkov. Práca v skupine spočívala v analýze problematiky ochrany prírody v kontexte regionálneho rozvoja Vysokých Tatier a následnej syntéze, v podobe možných riešení a stanovenia priorit vzácného územia.

Spoločne bola urobená SWOT analýza - definovanie slabých, silných stránok, príležitostí a ohrození v ochrane prírody. Vypracovanie spoločnej vízie otvorilo viacero konfliktov, ktoré v oblasti Tatier latentne pretrvávajú. Z procesu bolo zrejmé, ako každému účastníkovi záleží na jeho vlastnej predstave o stave ochrany prírody v Tatrách s víziou k roku 2020, a zároveň si veľmi dobre uvedomuje, aká dlhá a ťažká cesta pre naplnenie vízie bude potrebná.

Priebežne vo workshopoch boli definované základné problémy (otázky manažmentu chráneného územia, nedostatočná komunikácia medzi zainteresovanými, nízke environmentálne povedomie a nedostatočná informovanosť, riziká znečistenia jedinečného prírodného prostredia, tlak ľudských aktivít na neprimerané využívanie územia, nedostatok odborných poznatkov pre správny rozhodovací proces, resp. neochota ich aplikovať a pod.).

V akčnom pláne prinášame návrhy na riešenie 3 strategických globálnych cieľov, na ktorých sa účastníci školy spoločne dohodli a pokladali ich za najdôležitejšie:

- Zavedenie integrovaného manažmentu územia a zlepšenie komunikácie.
- Zlepšenie informovanosti, environmentálnej výchovy a budovanie environmentálneho povedomia.
- Zlepšenie stavu prírodných zdrojov s využitím finančných zdrojov dostupných v programovom období 2007 -2013.

V kapitolách o inštitucionálnom a finančnom zabezpečení je uvedený základný prehľad organizácií a možností financovania navrhnutých aktivít.

Problémová analýza

Tatranský národný park je našim najstarším národným parkom, ktorý bol založený 1. januára 1949. Člení sa na 2 základné podcelky - Východné Tatry (Vysoké a Belianske) a Západné Tatry. Dĺžka Vysokých Tatier je 26 km, Belianskych Tatier 14 km a Západných Tatier 37 km. Územie národného parku zaberá rozlohu 73 800 ha, jeho ochranné pásmo - 30 703 ha. Rozprestiera sa na území Prešovského a Žilinského kraja v okresoch Poprad, Kežmarok, Liptovský Mikuláš a Tvrdošín. Na severe susedí s poľským Tatrzaňským parkom narodowym s ktorým tvorí bilaterálne cezhraničné chránené územie.

Jeho poslaním bolo od samého začiatku zachovať prírodu Tatier s jej celou rozmanitosťou živej a neživej zložky. Krása a hodnota tatranskej prírody boli dôvodom pre zaradenie územia národného parku v roku 1993 rozhodnutím UNESCO do siete biosférických rezervácií v rámci programu MaB (Človek a biosféra). Viac ako 50 % územia tvorí sieť maloplošných chránených území (27 národných prírodných rezervácií, 23 prírodných rezervácií, 2 chránené areály, 1 národná prírodná pamiatka a 2 prírodné pamiatky).

Hlavným poslaním národného parku je ochrana vzácnych prírodných hodnôt v danom území. Popritom sa však územie využíva aj na vedu a výskum, liečbu a rehabilitáciu, rekreáciu, šport a turistiku. Ročná návštevnosť TANAPu je takmer 5 miliónov osôb.

K najväčším problémom patrí tlak a vplyv ľudskej činnosti na hodnotné a vzácne prírodné prostredie a to buď priamo alebo nepriamo.

Vplyvy na prírodné prostredie sú nasledovné:

- **Výstavba** - Územie Vysokých Tatier je už dnes silne urbanizované s dostatočným počtom lôžok pre cestovný ruch. Problémom je neustála snaha o budovanie nových ubytovacích kapacít namiesto skvalitňovania existujúcich kapacít. V poslednom období je rozsiahla výstavba apartmánových bytov, taktiež rozsiahla a živelná výstavba domov v podhorí, čím vzniká riziko, že biokoridory pre migráciu živočíchov z Podhoria do Tatier a opačne budú zlikvidované, a súčasne sa stratí typický charakter jednotlivých tatranských osád. Dôvodom tejto živelnej a nekonštruktívnej výstavby sú nejasnosti s ukončením územného plánu mesta.
- **Doprava** - Neriešenie integrovaného dopravného systému má za následok nárast individuálnej automobilovej dopravy. Dochádza k vyššiemu znečisťovaniu ovzdušia, zvyšuje sa počet usmrtených živočíchov na cestách a čoraz väčší problém je s hľadaním vhodných parkovacích plôch.
- **Infraštruktúra** - Zastarané technické prvky kanalizácie, vodovodného potrubia (hlavne pitnej vody), plynofikácie a elektrifikácie. Nie je dostatočne vyriešený separovaný zber odpadov, predovšetkým nakladanie s biologickým odpadom (kompostové hospodárstvo). Neriešenie týchto otázok infraštruktúry prispieva k devastácii prírodného, resp. životného prostredia.
- **Ľudská činnosť a socioekonomické aspekty** - Absencia kvalitnej siete služieb v oblasti rozvoja prírodoochranských, rekreačno-športových a zdravotno-liečebných aktivít, ktorých cieľom by bolo posilnenie hospodárskej sebestačnosti a prijateľnej kvality života domáceho obyvateľstva.
- **Politika** - Vo všeobecnosti platí princíp voľného trhu, chýba určité plánovanie a stratégia rozvoja územia. Je zložité prinútiť vlastníka robiť si na svojom majetku alebo pozemku to, čo je vo všeobecnom záujme z hľadiska ochrany prírody. Pritom všetka činnosť by mala prebiehať na základe vopred stanoveného plánu

alebo koncepcie, za účelom dosiahnutia spoločného cieľa, napr. zachovania alebo zlepšenia stavu prírodného prostredia a súčasne aj zlepšovania životnej úrovne obyvateľstva v danom regióne. Tieto snahy by mala zabezpečiť vláda alebo regionálna, miestna samospráva na úrovni vládnej, resp. miestnej a regionálnej politiky.

- **Priemysel a diaľkový prenos imisii** - Morfológicko-klimatické pomery horského masívu Tatier a Popradskej kotliny podmieňujú zhoršovanie imisnej situácie. Z hľadiska zaťaženia územia prízemnými inverziami patrí územie medzi stredne až silne inverzné polohy.
- **Globálne klimatické zmeny** - Klimatológovia očakávajú stupňovanie dôsledkov klimatických zmien. Najväčšie zmeny majú nastať v častejšom výskyte vysokých úhrnov krátkodobých zrážok a v častejších povodniach v prechodných ročných obdobiach. Ďalšie problémy vzniknú z opačného extrému - z dlhodobých suchých období a horúčav v letnom polroku. Viaceré prírodné deje tomu už dnes nasvedčujú.
- **Živelné pohromy** - Je isté, že živelné podoby ako napr. veterná kalamita z roku 2004 v Tatrách boli, sú a aj vždy budú. Je však ťažké povedať kedy a akej intenzity. Možno očakávať, že zasiahnu všetky zložky životného prostredia. V tejto oblasti neexistuje v Tatranskom regióne systémový výskum o príčinách rastu veterných kalamít. Za posledných 100 rokov sa ich celkovo vyskytlo 6 s trendovým rastom ich extrémov a dosahu na ekosystémy.

Manažment územia, legislatívne a strategické dokumenty

Jednoznačne absentuje integrovaný model riadenia národného parku. V súčasnosti existujú dve štátom zriadené organizácie, ktoré vykonávajú praktickú starostlivosť o územie TANAPu s rôznymi kompetenciami:

- **ŠL TANAP** - organizácia zriadená MP SR, vykonávajúca starostlivosť o lesný majetok štátu na prenajatých pozemkoch, správu o drobné vodné toky a plesá (okrem vodohospodársky významných a vodárenských tokov), starostlivosť o živočíšstvo, starostlivosť o ryby na území TANAPu a jeho ochranných pásmach. V starostlivosti o vodné zdroje sa ukazuje inštitucionálny paradox, nakoľko voda i ochrana prírody patrí do správy rezortu Ministerstva Životného prostredia na celom území Slovenska. V prípade Vysokých Tatier, ako aj všetkých národných parkoch na území Slovenska paradoxne spravuje vodné toky rezort Pôdohospodárstva prostredníctvom ŠL TANAPu, resp. prostredníctvom Štátnych lesov s výnimkou vodohospodársky významných vodných tokov. Tie spravuje rezort Ministerstva Životného prostredia prostredníctvom Slovenského vodohospodárskeho podniku.
- **Regionálne centrum ochrany prírody** v Tatranskej Štrbe ako odborná organizácia ochrany prírody.

Integrovaný model riadenia NP nie je doriešený a vyvoláva viacero nezrovnalostí a kontraproduktívne rozhodnutia. Ide predovšetkým o:

- V súčasnosti platnej legislatíve (napr. zákon o lesoch a zákon o ochrane prírody a krajiny) a existujúcich strategických dokumentoch (napr. NATURA 2000) si normy navzájom odporujú a nezodpovedajú európskym štandardom ochrany prírody v národných parkoch. Preto sa realizujú viaceré aktivity ktoré nie sú navzájom previazané, a vzniká nesúlad medzi jednotlivými činnosťami.
- V regióne môžeme identifikovať slabo rozvinutú personálnu a organizačnú kapacitu inštitúcií pôsobiacich v území. Problematickou oblasťou je zodpovednosť a kompetencie, personálne obsadenie, vytváranie podmienok pre kariérny rast, systém vzdelávania a školení, stabilizácia expertov a odborníkov v území ako aj cezhraničná spolupráca v niektorých oblastiach a inštitucionálne partnerstvá.
- Ďalším problémom je nedostatočná transparentnosť rozhodovacích procesov, nejasné, resp. rozporuplné definovanie misie územia, chýbajúce prepojenie špecifických plánov, chýbajúce hodnotenie efektívnosti manažmentu. Cieľom by malo byť vypracovanie efektívneho modelu riadenia národného parku vrátane rady národného parku, pozvanie stakeholdrov a ostatných zainteresovaných vrátane odborníkov, okrúhle stoly, oddelenie faktov a názorov v diskusiách, vypracovanie vyhlásenia s uvedením jednotnej filozofie hodnôt a cieľov územia, vypracovanie prehľadu plánov a možností ich prepojenia, stanovenie indikátorov, monitoring a pravidelná evaluácia manažmentového plánu.
- V území chýbajú regionálne ekonomické programy na trvalo udržateľných princípoch a neexistuje dlhodobý program udržateľného rozvoja regiónu, ktorým by sa riadili všetky zainteresované inštitúcie. Riešením by malo byť vytvorenie Integrovaný udržateľný rozvoj regiónu Vysoké Tatry, schválený na všetkých úrovniach samosprávnych orgánov, ktoré ovplyvňujú rozvoj regiónu (miestne samosprávy, VÚC a Vláda SR s jej príslušnými rezortmi. Tomu by sa mali podriaďovať aj investičné zámery v regióne
- Z pohľadu ochrany prírodných zdrojov je problémom aj nedostatočné definovanie, čo je integrovaná ochrana prírody na území Vysokých Tatier a z toho vyplývajúca inštitucionálna reforma nevyhnutnej zmeny pre ochranu prírodného i kultúrneho dedičstva a udržateľný rozvoj regiónu. Riešenie súčasných problémov pri ochrane prírodných zdrojov územia, jeho udržateľného využívania ukazuje na potrebu širokej spoločskej

zhody, ako ďalej s ochranou prírody v Tatranskom národnom parku a aké inštitucionálne zmeny je potrebné prijať.

Zlepšenie envirovovedomia a envirovýchovy kľúčových ovplyvňovateľov:

- Kľúčovými ovplyvňovateľmi je široká skupina zainteresovaných osôb, ktorá svojou činnosťou ovplyvňuje územie Vysokých Tatier: obyvatelia, návštevníci, vlastníci pozemkov a nehnuteľností, samospráva, štátna správa a organizácie v jej pôsobnosti na území Tatier, VÚC, vláda SR, ministerstvá, EÚ, investori a developeri, podnikatelia, zdravotníctvo, tretí sektor.
- Medzi inštitúciami sledujeme nedostatok trvalej komunikácie medzi zainteresovanými skupinami, chýba dlhodobý projekt komunikácie s definovaním a špecifikáciou zainteresovaných cieľových skupín, stanovenie spôsobu komunikácie, využitie existujúcich médií, vytvorenie plánu komunikácie a pod.
- Chýbajú systémové komunikačné prepojenia. Množstvo rôznych webových portálov o Vysokých Tatrách spôsobuje zmätok v informáciách. Nie sú navzájom poprepájané. Chýbajú taktiež systémové vzdelávania pre rozvoj kapacít v regióne.
- Chýba spoločná značka „Vysoké Tatry“, čo deformuje marketingové prostredie a to tým, že klient sa stráca v záplave informácií nie je jasne usmernený vizuálnym pôsobením loga, že je tam, kde chcel byť a dostáva služby v kvalite, ktorú očakáva a zároveň, že je v prostredí patrične chránenom (to všetko by mala garantovať značka „Vysoké Tatry“).
- Veľmi chýbajú eko-sprievodcovia, ich prítomnosť v území by mohla zlepšiť spokojnosť návštevníkov, turista môže byť bohatší o zážitok, zorientovaný, informácie ktoré napr. inde nenaštuje sú z prvej ruky. Všeobecne je veľmi nízke environmentálne povedomie a tým aj samotná ochrana prírody.
- Prevláda názor zainteresovaných, že prítomnosť národných parkov je pre nich záťaž.

SWOT analýza

Cieľom SWOT analýzy je poskytnúť informácie pre tvorbu realistických plánov, t.j. naplánovanie dlhodobých zámerov a strednodobých cieľov a projektov. Realizácia týchto projektov by mala na jednej strane riešiť slabé stránky a posilňovať alebo využiť silné stránky. Na druhej strane maximálne využívať príležitosti ktoré ponúka vonkajšie prostredie a taktiež zabezpečiť, aby vonkajšie hrozby mali čo najmenší negatívny vplyv na realizáciu týchto plánov.

TABUĽKA č. 3

silné stránky	slabé stránky
Významná plošná koncentrácia prírodne vysokohodnotnej zachovalej a scénicky atraktívnej horskej a podhorskej krajiny na medzinárodnom rozhraní	Vysoká zraniteľnosť územia
Atraktivita, jedinečnosť a rôznorodosť územia	Extrémna dynamika prírodných procesov
Prvky s ekostabilizačnou funkciou, výskyt vzácnych druhov fauny a flóry	Vonkajšie vplyvy - imisie, ľudské aktivity
Dlhodobá tradícia ochrany prírody, sieť veľkoplošných a maloplošných chránených území, sieť chránených vtáčích území a území európskeho významu tvoriacich súvislú európsku sústavu CHÚ NATURA 2000	Slabé poznatky o únosnosti územia, populácia druhov, monitoring, stav
Metodické podklady pre manažment územia, napr. pre les (lesný hospodársky plán), dokumenty ochrany prírody	Nedostatočné inštitucionálne zabezpečenie ochrany prírody - neefektívna, málo účinná, bezmocná, zle stanovené kritéria, nedostatočne kompetentná
Liečebný potenciál založený na klimatickom aj geotermálnom základe	Nedostatočné personálne a materiálne vybavenie ochrany a manažmentu krajiny
Poznatky o historickom vývoji územia tvoriace kultúrne dedičstvo (napr. povesti súvisiace so vznikom názvov)	Narušený vzťah vysokohorskej krajiny podhoria, postupné ubúdanie prírodných plôch na úkor plôch zastavaných

silné stránky	slabé stránky
	Absencia niektorých strategických dokumentov (územný plán, program starostlivosti o územie TANAPu a i.)
	Absencia niektorých legislatívnych predpisov (napr. Zákon o Vysokých Tatrách)
	Chýbajúca zonácia územia

príležitosti	ohrozenia
Možnosť čerpania SK a EÚ fondov (paradoxne môže byť aj ohrozením, ak cieľ nie je v súlade s OP)	Chýbajúci plán starostlivosti o chránené územie a nestanovené priority v OP - v území, v strategických dokumentoch
Vznik pracovných miest v oblasti OP, vzdelávania a výskumu	Chýba súvislosť medzi strategickými dokumentmi, nejednoznačná legislatíva, konflikty v území, rozpory
Zlepšenie medzirezortnej spolupráce a doriešenie kompetencií v území, spolupráca medzi zainteresovanými	Nedostatok špecialistov pre OP (výkon, výskum, výchova, osвета, vzdelávanie)
Vytvorenie značky územia a budovanie PR, vznik konzorcií v regióne	Nedostupné odborné informácie o stave prostredia pre decíznu sféru
Tvorba kvalitných strategických dokumentov	Nedostatočne aplikované výsledky výskumu do praxe (do manažmentu chráneného územia)
Zdroj príjmov pre účely OP a skvalitnenia služieb	Vplyv politikov na rozhodovací proces. Uprednostňovanie formy pred obsahom v rozhodovaní
Možnosti pre environmentálnu výchovu a osvetu, vzdelávanie, cestovný ruch, turistiku a kúpeľníctvo	Nezáujem štátu o prednostný výkup pozemkov v chránenom území
Doriešenie vlastníctva územia a vytvorenie systémových opatrení na kompenzáciu vlastníkom za ich hospodárske obmedzenia	Nedostatok finančných zdrojov
Odštartovanie celospoločenskej diskusie princípov o integrovanej ochrane prírody na území TANAPu. Doterajší model ochrany prírody na sektorových princípoch zhoršuje stav životného prostredia.	Absencia projektových manažérov v organizáciách
Zriadiť z územia Vysokých Tatier prírodné laboratórium pre výskum adaptácie na klimatickú zmenu	Komerčný tlak na využitie územia, tlak extrémnych športových aktivít na územie

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti integrovanej ochrany prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry:

- Vysoké Tatry sú klenotom a symbolom SR s najvyšším stupňom ochrany prírody, všetci obyvatelia sú na to hrdí a vnímajú to ako devízu. Priestor pre zvyšovanie environmentálneho povedomia poskytuje Tatranská škola ochrany prírody, ktorá už viac ako 10 rokov pôsobí v meste Vysoké Tatry.
- V Tatranskom národnom parku sa uplatňuje integrovaný model ochrany prírody. Existuje účinná komunikácia medzi rezortmi riadiacimi ochranu a manažment územia a samosprávou. Všetky záväzné dokumenty ovplyvňujúce región sú výsledkom konsenzu.
- Ochrana prírody spolupracuje s lesníkmi. V praxi funguje systém zonácie využívania Vysokých Tatier na princípoch integrovanej ochrany prírody. Ostatné územia zo Slovenska a Európy chodia získavať skúsenosti, ako presadzovať moderný holistický systém v ochrane prírody vo svojich regiónoch.
- V zóne s najvyšším stupňom ochrany prírody je vytvorený systém pre ochranu dynamiky prírodných procesov. V zóne sídiel sa uplatňuje manažment urbárnej krajiny ktorý posilňuje autoregulačné mechanizmy prírodných procesov, a tieto riešenia sú zdrojom inšpirácie aj pre sídla ktoré nie sú v kontaktnej zóne národných parkov.
- Ľudia chápu výskyt kalamít v území ako súčasť prírodných procesov. Správnym a dlhodobým manažmentom územia je zabezpečená ochrana ľudského zdravia, života a obydlí pred možnými následkami.
- Tlak a dôsledky ľudských aktivít sú rozptýlené v okolí ľudských sídiel a v podhorí. Tu je rozvinutá napr. sieť cyklotrás, vhodným spôsobom sú prístupné a atraktivizované „dôvody ochrany prírody“ (rastlinstvo, živočíšstvo, biotopy, okolie prírodných rezervácií a pod.).
- V meste Vysoké Tatry funguje vedecké pracovisko pre skúmanie obnovných procesov zdevastovanej krajiny na adaptáciu v rámci klimatickej zmeny.
- V meste Vysoké Tatry je informačné stredisko. Poskytujú sa platené sprievodcovské služby pre návštevníkov s odborným výkladom do blízkosti prírodných rezervácií, ku chráneným biotopom a podobne.
- V území funguje „Dom Tatranského národného parku“ sponzorovaný developermi, investormi, podnikateľmi, filantropmi, štátom a samosprávou. V chránenom území slúži ako centrum, miesto stretávania, diskusií, prípravy spoločných programov a vzdelávania širokých záujmových skupín, laickej a odbornej verejnosti.

Návrh opatrení

TABUĽKA č. 4

Hlavný cieľ č. 1			
Integrovaná ochrana prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Posilniť praktickú výchovu a vzdelávania pre integrovanú ochranu prírody v celom regióne ako súčasť trvalo udržateľného rozvoja regiónu	14	140.000
2.	Zavádzať do všetkých stupňov vzdelávania v regióne presadzovanie ochrany prírody ako súčasť trvalo udržateľného rozvoja (TUR)	12	120.000
3.	Vypracovať stratégiu integrovanej ochrany, obnovy a využívania prírodných zdrojov regiónu, zhodnocovania prírodných zdrojov, ochrany ekosystémov, obnovy biodiverzity a adaptácie na klimatickú zmenu	11	110.000
4.	Zriadiť inštitút vzdelávania (Tatranská škola regionálneho rozvoja) pre prípravu projektov v regióne	10	100.000
5.	Vypracovať regionálnu stratégiu obnovy prírodných zdrojov (pôda, voda, les)	9	90.000
6.	Vypracovať a zaviesť integrovaný regionálny informačný systém so všetkými informáciami pre ochranu prírody s prepojením na GIS (geografický	7	70.000

Hlavný cieľ č. 1

Integrovaná ochrana prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
	informačný systém)		
7.	Zriadiť inštitút kongresovej turistiky pre integrovanú ochranu prírody a zavádzanie ekotechnológií v rozvojových projektoch regiónu	7	70.000
8.	V rámci reformy verejnej správy posilniť záujem samospráv za obnovu prírodného dedičstva	7	70.000
9.	Zrealizovať viacero pilotných projektov integrovanej ochrany a obnovy ekosystémov, ekologický prijateľných technológií manažmentu krajiny	7	70.000
10.	Zriadiť komplexné centrum rozvoja regiónu, ktoré bude ponúkať informácie a služby udržateľného využívania prírodných zdrojov pre domácich obyvateľov aj návštevníkov regiónu.	6	60.000
11.	Podporiť využívanie lokálneho a regionálneho prírodného, historického i kultúrneho dedičstva v lokálnej ekonomike	6	60.000
12.	Zvýšiť informovanosť verejnosti o vplyve ekonomických aktivít na zhoršovanie stavu prírodných zdrojov	6	60.000
13.	Motivovať samosprávy zavádzať separáciu odpadov, recykláciu vôd	5	50.000
14.	Vytvoriť podmienky pre doplnkové vzdelávanie TUR vo verejnej správe i do manažmentu výrobných prevádzok i podnikov prostredníctvom Tatranskej školy regionálneho rozvoja	5	50.000
15.	Podporovať zavádzanie alternatívnych ekotechnológií v regióne	4	40.000
16.	Podporovať budovanie centier alternatívnych technológií pre ochranu prírody	4	40.000
17.	Podporovať pilotné projekty ekologickej obnovy krajiny ako nástroj obnovy biodiverzity a prevencie pred klimatickou zmenou	4	40.000
18.	Zriadiť inštitút vzdelávania pre prípravu projektov ako súčasť integrovanej ochrany prírody	3	30.000
19.	Vytvoriť nástroje a mechanizmy pre občiansku participáciu pri ochrane prírody	3	30.000
20.	Podporovať aktivity účasti verejnosti pri integrovanej ochrane a obnove prírody v celom regióne	3	30.000
21.	Vypracovať a vydať publikáciu o možných riešeniach integrovaného manažmentu prírodných zdrojov ako súčasť ekologickej obnovy krajiny, obnovy biodiverzity a prevencie pred klimatickou zmenou	3	30.000
22.	Vypracovať systém stálej informovanosti podporných programov pri udržateľnom využívaní prírodných zdrojov	2	20.000
23.	Vypracovať systém metodických pomôcok pre ochranu a obnovu prírody	2	20.000
24.	Podporovať aktivity občanov a organizácií využívajúcich poľnohospodársku produkciu na výrobu typických a tradičných produktov - finalizácia produktov	2	20.000
25.	Na školách zriaďovať centrá alternatívnych technológií ako nástrojov environmentálnej výchovy	2	20.000
26.	Vydať publikáciu o využívaní alternatívnych ekotechnológií pri využívaní miestnych prírodných zdrojov	1	10.000

Hlavný cieľ č. 1			
Integrovaná ochrana prírodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
27.	Motivovať podnikateľské subjekty využívať miestne prírodné zdroje na báze bezodpadových technológií	1	10.000

C.2. Tematický akčný plán integrovaného rozvoja cestovného ruchu

Hlavný cieľ č. 2: Integrovaný rozvoj turizmu v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 2: Integrovaný rozvoj cestovného ruchu v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „Integrovaného rozvoja cestovného ruchu“ vedená lektorom PhDr. Jánom Baricom.

Očakávania frekventantov

- Analýza súčasnej situácie a diskusia s aktérmi v cestovnom ruchu v regióne v zmysle metodiky projektu.
- Zhodnotenie efektívnosti doterajších opatrení na rozvoj cestovného ruchu v regióne.
- Diskusia o možnostiach systémového riešenia rozvoja cestovného ruchu v regióne.
- Výmena skúsenosti s ďalšími tematickými pracovnými skupinami projektu TŠRR.

Problémová analýza

Región Vysoké Tatry je najvýznamnejšou destináciou cestovného ruchu v rámci Slovenskej republiky, tradične a dlhodobo vyhľadávanou destináciou zo strany návštevníkov z Českej republiky. Vysoké Tatry sú medzinárodnou značkou a majú svoje nezastupiteľné miesto v európskom priestore. Osobitnými etapami rozvoja turizmu v regióne sú historické obdobia do roku 1947 a následne obdobie do roku 1989. Po roku 1990 sa nepodarilo zvládnuť v želateľnej podobe transformáciu destinačného manažmentu najmä kvôli absentujúcej národnej legislatíve, množstvu spoločenských zmien, ale najmä procesu privatizácie, reštitúcie, majetkovo-právnym sporom a sporom vo veci manažmentu chránených území. Určitým prelomom v tejto etape ostatných dvoch dekád bola ničivá víchrica v roku 2004, ktorá naplno odhalila problémy stavieb, stavu turistickej infraštruktúry, hospodárske a sociálne súvislosti problému sezónnosti turizmu v meste Vysoké Tatry ako aj v širšom okolí.

Návrh riešenia a opatrení v prospech udržateľného rozvoja turizmu vychádza z analýzy a potenciálu územia, ale tiež z legislatívnej a koncepcnej iniciatívy Združenia miest a obcí Slovenska, ktoré spolu so zástupcami vyšších územných celkov, podnikateľského sektoru v turizme a Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky navrhuje zostavenie, prerokovanie a schválenie komplexného zákona o turizme.

SWOT analýza

TABUĽKA č. 5

silné stránky	slabé stránky
Vysoký potenciál destinácie pre účely pešej, kondičnej a kongresovej turistiky, zimných a letných športov a rekreácie, vrátane klimatického kúpeľníctva	Absencia regionálnej a miestnych organizácií destinačného manažmentu a nízka miera systémovej kooperácie subjektov v turizme
Medzinárodne známa a vyhľadávaná značka	Priepastné rozdiely v ponuke služieb a atraktivite územia v sezónnom a mimosezónnom období
príležitosti	ohrozenia

príležitosti	ohrozenia
Obnova a regenerácia nevyužívanej a zle využívanvej turistickej infraštruktúry v území a systémové zatraktívnenie mimosezónneho obdobia	Prehlbovanie vnútorných disparít regiónu Vysoké Tatry z hľadiska nízkej stability a kvality ponúkaných služieb
Zvyšovanie podielu času stráveného turistom a návštevníkom územia v rámci jedného dňa a počas roka a zlepšovanie sociálnych podmienok a podmienok na bývanie zamestnancov v turizme na území mesta Vysoké Tatry	Nekoncepčný záber zelených plôch na novú výstavbu pri súčasnom pretrvávajúcom vysokého podielu nevyužívaných alebo zle využívaných budov a nízkom priemernom percente využitia ubytovacích kapacít v území
Vytvorenie viacerých lokálnych a jednej regionálnej organizácie destinačného manažmentu a rád pre turizmus na úrovni samosprávy	Degradácia prírodných a kultúrnych zdrojov územia vrátane jeho sociálneho kapitálu a ekonomickej výkonnosti pri absencii systémového riešenia rozvoja turizmu v regióne a na národnej úrovni

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti integrovaného rozvoja cestovného ruchu v regióne Vysoké Tatry:

Región Vysoké Tatry bude vyhľadávanou medzinárodnou a národnou turistickou destináciou a to tak z pohľadu kvality poskytovaných služieb, dobrého mena ako aj z hľadiska zachovaných a zveľaďovaných hodnôt kultúrneho a prírodného dedičstva. Vhodná regulácia územného rozvoja a integrované povoľovanie stavieb vnáša do výstavby a údržby existujúcich stavieb, turistickej a dopravnej infraštruktúry poriadok - architektonické, kapacitné a priestorové zosúladenie, dostatočné kapacity a koordináciu dopravnej infraštruktúry a komunikačných trás počas dňa a v priebehu roka.

Rozptyl návštevníkov v území regiónu Vysokých Tatier je rovnomerný pri súčasnom zohľadnení potrieb obyvateľov regiónu, potrieb ochrany prírody a potrieb poskytovania kvalitných a dostupných služieb pre celé spektrum návštevníkov územia zo Slovenska ako aj zo zahraničia.

Návrh opatrení

TABUĽKA č. 6

Hlavný cieľ č. 2 Integrovaný rozvoj turizmu v regióne Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Príprava, prerokovanie a schválenie komplexného zákona o turizme na národnej úrovni		
2.	Zostavenie analýzy súčasnej a potenciálnej ekonomickej výkonnosti turizmu v regióne pri plnom rešpektovaní potrieb ochrany chránených území, pamiatkových hodnôt ako aj harmonickej obnovy architektúry a dobudovaní dopravnej a komunikačnej infraštruktúry územia		
3.	Poskytnutie investičných stimulov a rozvojovej pomoci zo strany vlády Slovenskej republiky na systémové zatraktívnenie mimosezónneho obdobia v meste Vysoké Tatry, a na zveľadenie súvisiacej infraštruktúry v meste		
4.	Príprava a vytvorenie rád pre turizmus pri vyšších územných celkoch a obciach (resp. skupine obcí v regióne) na koordináciu systémového prístupu so samosprávou		
5.	Príprava s vytvorením miestnych organizácií destinačného manažmentu podľa skupín jednotlivých turistických stredísk a vytvorenie jednej silnej regionálnej organizácie destinačného manažmentu		
6.	Vyhotovenie pasportu turistickej a súvisiacej infraštruktúry územia (mesta Vysoké Tatry ako aj celého regiónu Vysoké Tatry) s návrhom opatrení na jeho		

Hlavný cieľ č. 2			
Integrovaný rozvoj turizmu v regióne Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
	zveľadenie, obnovu a systémové zapojenie do rozvoja turizmu v regióne		

C.3. Tematický akčný plán integrovanej dopravnej infraštruktúry

Hlavný cieľ č. 3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „Integrovanej dopravnej infraštruktúry“ vedená lektorom Ing. Arch. Michalom Chudíkom, CSc.

Realizáciou tohto cieľa sa prispeje k zlepšeniu dostupnosti SR, jednotlivých regiónov a ich vzájomného prepojenia, a v synergii s cieľmi ostatných operačných programov aj k znižovaniu regionálnych disparít a k podpore rozvoja ekonomických aktivít a zvyšovaniu konkurencieschopnosti SR.

V tomto kontexte sa OP Doprava primárne zameriava na výstavbu a modernizáciu dopravnej infraštruktúry SR a jej integráciu do európskeho dopravného systému a zabezpečí prepojenie hlavných sídelných útvarov s cieľom odstraňovať regionálne disparity v menej rozvinutých regiónoch SR pri zachovaní princípu trvalo udržateľnej mobility. Paralelne tiež predstavuje prostriedok na postupné odstraňovanie neuspokojivých parametrov dopravnej infraštruktúry v regiónoch a naliehavých otázok bezpečnosti, spoľahlivosti a kvality dopravy.

Svojím zameraním sa operačný program v oblasti budovania a modernizácie cestnej infraštruktúry dopĺňa s prioritnou osou posilnenie vybavenosti územia v Regionálnom operačnom programe, v rámci ktorej bude podporovaná oblasť ciest 2. až 3. triedy, čo vytvára predpoklady na synergický efekt v rámci rozvoja cestnej siete. Hoci operačný program nie je priamo určený na podporu podnikateľskej sféry, svojím zameraním prispeje k stimulácii vnútorných zdrojov regiónov na rozvoj nadväzujúcich podnikateľských aktivít (malé a stredné podniky), a súčasne zvýši atraktivitu regiónov pre zahraničné investície, čím prispeje k napĺňaniu priorít Národného programu reforiem v oblasti podnikateľského prostredia.

Očakávania frekventantov

- Preniesť problematiku dopravy do Zákona o Vysokých Tatrách.
- Zlepšiť spokojnosť návštevníkov a obyvateľov s dopravou a s tým súvisiacu návštevnosť.
- Škola môže napomôcť pri vzniku aktívnych odborných tímov pri riešení problémov mesta a regiónu.
- Reálne spracovanie dokumentu o možnosti riešenia dopravného značenia v regióne.
- Integrovaný dopravný systém.
  - zlepšenie spojenia podtatranského regiónu s mestom VT,
  - zlepšenie životného prostredia,
  - zníženie nákladov na cestovné pre návštevníkov a obyvateľov.
- Zlepšiť prepojenie Tatranských osád chodníkmi.

Problémová analýza

Problematika dopravy v prostredí Vysokých Tatier je špecifická. Doprava je tu zastúpená zložkou dopravnej obsluhy územia, teda sprostredkovateľskou funkciou, ktorej úlohou je zabezpečiť využívanie iných priestorových funkcií, predovšetkým bývanie, rekreácia, služby a vybavenosť. Na území Vysokých Tatier sa však realizuje i pomerne silná funkčná zložka rekreačnej dopravy vykonávanej ako finálny produkt cestovného ruchu (pešia turistická a cyklistická doprava).

Prepravné systémy zabezpečujúce dopravnú obsluhu územia Vysokých Tatier okrem svojej dopravnej funkcie obsahujú jeden dôležitý potenciál - možnosť regulácie návštevnosti. Z tohto pohľadu musí kreovanie prepravných systémov vo Vysokých Tatrách vyhovovať nielen požiadavkám kvality a kultúry cestovania, ale musí v plnej miere zvládnuť i požiadavky flexibility a regulácie systémov. K tomuto je nevyhnutné využívať dopravné systémy založené na informatizácii ich riadenia a prevádzkovania.

Z inštitucionálneho hľadiska je nutné brať do úvahy regionálne kompetenčné začlenenie Vysokých Tatier do dvoch krajov (Žilinského a Prešovského) ako aj cezhraničný rozsah regiónu. Do procesu tvorby dopravnej obsluhy vstupujú ďalej príslušné subregionálne, štátne a lokálne samosprávne štruktúry. V tomto kontexte by malo ísť o vytvorenie efektívnej dopravnej sústavy podporovanej z úrovne štátu a miestnych správnych orgánov s využitím všetkých podporných možností EÚ.

Pre rozvíjanie dopravy je potrebné prijatie strategického dokumentu o rozvoji dopravy vo Vysokých Tatrách na úrovni kompetentných správnych orgánov. Strategický dokument by mal obsahovať dohodu o vízii trvalo udržateľného rozvoja dopravy Vysokých Tatier ktorá by bola akceptovaná všetkými rozhodujúcimi subjektmi. Na základe tejto dohodnutej vízie je nutné rozpracovať koncepcie a programy rozvoja dopravnej obsluhy.

O vízii dopravnej obsluhy Vysokých Tatier je reálne uvažovať k roku 2020. Vízia prepravy osôb vo Vysokých Tatrách predpokladá fungovanie dopravných systémov hromadnej prepravy osôb (HD) a individuálnej automobilovej dopravy (IAD). Kapacitná ponuka hromadnej prepravy osôb a kontrolný systém IAD bude transparentný a flexibilný tak, aby umožňoval reguláciu prístupu osôb do Vysokých Tatier a zamedzil prekračovaniu únosnej návštevnosti Vysokých Tatier:

- Hromadná preprava osôb, individuálna automobilová doprava (vrátane parkovania a garážovania vozidiel) budú prepojené jednotným monitorovacím a informačným systémom. Tieto infraštruktúry môžu spolu vytvárať dopravnú sústavu Vysokých Tatier, ich hlavné komunikácie budú vytvárať Základný komunikačný systém (ZAKOS) Vysokých Tatier. Systémy hromadnej dopravy osôb, individuálnej automobilovej dopravy vrátane parkovania, cyklistickej a pešej dopravy budú priestorovo prepojené v dopravných uzloch.
- Do štruktúry nástupných dopravných uzlov do Vysokých Tatier zasiahne i lokalizácia diaľničných križovatiek. Potenciál stať sa prestupovým bodom majú preto i Vyšné Hágy. Nástupnými dopravnými uzlami do Vysokých Tatier budú Poprad, Kežmarok, Štrba a Liptovský Hrádok a pravdepodobne i Mengusovce a Važec. Diaľnica D1 a štvorpruhová preložka cesty I/67 Poprad - Kežmarok zároveň zatriaktívnia územie v podhorí Vysokých Tatier. V obciach Štôla, Batizovce, Gerlachov, Veľký Slavkov, Stará Lesná ale i Malý Slavkov, Stráne pod Tatrami a Mlynčeky sa pravdepodobne podnieti rozvoj zariadení cestovného ruchu.
- Hlavný vonkajší železničný prístup do Vysokých Tatier cez Štrbu a Poprad bude doplnený o prístup zo severovýchodu, z Poľska. Modernizáciou železničnej trate koridoru č. IX (Krakow -) Plaveč -Podolíneec - Košice (- Maďarsko - Grécko) a elektrifikáciou prípojnej železničnej trate č. 185 Podolíneec - Poprad/Tatranská Lomnica sa vytvoria podmienky pre vypravovanie priamych vlakov z poľských veľkomiest do Vysokých Tatier (Krakow - Plaveč - Tatranská Lomnica).
- Na hromadnej preprave osôb sa budú podieľať koľajová doprava TEŽ a OŽ, železničné prepojenie (Poprad/Kežmarok) - Studený Potok - Tatranská Lomnica a autobusová doprava. Nosným systémom bude modernizovaná TEŽ. Doplnkovou HD bude autobusová doprava prevádzkovaná na vozidlách bezpodmienečne spĺňajúcich predpisy EURO.
- Preprava osôb bude zabezpečovaná prostredníctvom:
  - Organizátora Tatranskej integrovanej dopravy (TID) ako právneho subjektu pre autobusovú a koľajovú dopravu, integrovanej siete dopravných uzlov - prestupových bodov pozostávajúcich zo zastávok a staníc hromadnej dopravy vrátane ich vybaveností, záchytných parkovísk IAD vrátane vybaveností, východiskových bodov cyklistických a peších komunikácií vrátane ich vybaveností.
  - Integrovaného informačného dopravného systému Vysokých Tatier (hromadné dopravy, IAD a parkovanie, cyklistická a pešia doprava).
  - Uplatňovania princípu "zaparkuj a použi hromadnú dopravu" pre IAD návštevníkov ubytovaných v hoteloch a pre pasantov.
  - Prevádzky doplnkovej autobusovej dopravy na radiálach do Tatranskej Lomnice, Starého Smokovca a na Štrbské Pleso.
- Požadovaná kvalitatívna úroveň koľajovej dopravy bude zabezpečovaná prostredníctvom nasledovnej infraštruktúry:
  - vonkajší prístup po modernizovaných železničných tratiach koridoru č. Va. Viedeň - Bratislava - Žilina - Košice,

- vonkajší prístup po elektrifikovanej trati Poprad/Kežmarok - Studený Potok - Tatranská Lomnica, vrátane kompletizácie traťového triangu v Studenom Potoku (doplnenie koľaje v prepojení smerov Tatranská Lomnica - Kežmarok),
- modernizovanej a zdvojkolažnenej TEŽ v úseku Poprad - Smokovec a pravdepodobne i v úseku Smokovec - Tatranská Lomnica,
- modernizovanej trate TEŽ s upravenými smerovými oblúkmi a s novými výhybňami na jednokoľajových úsekoch,
- peronizovaných staníc a zastávok TEŽ,
- možného napojenia letiska Poprad/Tatry na TEŽ,
- modernizovanej zabezpečovacej a riadiacej techniky koľajových dopráv,
- zrekonštruovaných železničných priecestí,
- Individuálna automobilová doprava a autobusová doprava bude zabezpečovaná prostredníctvom komunikácií:
  - vonkajší prístup do Vysokých Tatier z pozdĺžne kompletnej diaľnice D1 a diaľničných križovatiek Liptovský Hrádok, Važec, Štrba, Mengusovce, Poprad
  - vonkajší prístup do Vysokých Tatier z preložky cesty I/67 Poprad/Matejovce - Kežmarok - Spišská Belá,
  - pokračovanie (harmonizácia) Malého Tatranského okruhu i na Poľskej strane hranice v trase Štrbské Pleso - Starý Smokovec - Tatranská Lomnica - Ždiar - Tatranská Javorina - Zakopané - Suchá Hora - Oravice - Zuberec - Liptovská Mara - Liptovský Mikuláš - Liptovský Hrádok - Podbanské - Štrbské Pleso,
  - vo Vysokých Tatrách existujúcej siete ciest II. a III. triedy doplnenej o preložky odstraňujúce bodové závary (cesta II/537 v úseku križovatky s cestou II/534 v Starom Smokovci).
- V cyklistickej doprave budú doplnené a skvalitnené cyklistické komunikácie, tak aby vytvárali ucelenú sieť cyklistických magistrál v prepojení poľskej a slovenskej strany. Cyklistické magistrály budú tvoriť nosnú sieť pre cyklistické trasy.

SWOT analýza

TABUĽKA č. 7

silné stránky	slabé stránky
Homogénnosť územia	Pomalá doprava
Poloha v rámci EÚ	Závislosť na klimatických podmienkach
Dopravná dostupnosť	Zastaraný vozový park (nevyužívanie ekologickej dopravy)
Nadväznosť na medzinárodné dopravné koridory	Jednokoľajná a pomalá TEŽ
TEŽ	Neprimeranosť cien k poskytovaným službám
Výkonné prepojenie Poprad - Starý Smokovec	Križovanie dopravných komunikácií
Existujúce dopravné zariadenia (vleky, lanovky) a trend ich modernizácie	Chýbajúce prepojenie na Tatranskú kotlinu (TEŽ, pešie chodníky)
Existujúce prepojenie osád	Chýbajúce obchvaty centier
Funkčné autobusové zastávky	Parking
Vylúčenie nákladnej dopravy	Integrovaný systém dopravy
Záujem samosprávy a občanov riešiť	Informačný systém dopravy

príležitosti	ohrozenia
Využitie externých finančných zdrojov	Demografický vývoj
Zrýchlenie TEŽ	Nekontrolovateľný nárast stavebnej činnosti
Zavedenie bezplatnej verejnej dopravy	Nekonceptnosť rozvoja cestovného ruchu
Vybudovanie podzemných parkovísk a parkových domov	Neschválený územný plán
Vybudovanie obchvatov mimo centier	Nedostatok financií na rozvoj
Optimalizácia integrovaných dopravných spojov	Nárok pôvodných vlastníkov územia VT
Rozšírenie siete chodníkov a cyklotrás na prepojenie osád	Demografický vývoj
Zavedenie alternatívnych foriem dopravy	Nekontrolovateľný nárast stavebnej činnosti
Rýchle prepojenie letiska do niektorej z osád	Nekonceptnosť rozvoja cestovného ruchu
Uprednostniť ekologické formy dopravy	Neschválený územný plán
Zákon o Vysokých Tatrách	Nedostatok financií na rozvoj
Využitie historických vozidiel	Nárok pôvodných vlastníkov územia Vysoké Tatry
GPS - využiť na navigáciu a propagáciu územia	Demografický vývoj

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti integrovanej dopravnej infraštruktúry regiónu Vysoké Tatry:

Vízia dopravy v Tatranskom regióne je spoločná predstava o podobe dopravy v regióne. Každý človek žijúci v Tatrách má predstavy o svojom budúcom živote, o živote svojej rodiny, o svojich Tatrách v ktorých žije. Tieto predstavy nie sú úplne jasné a boli formulované do nasledovnej vízie:

- V obciach Tatranského a Podtatranského regiónu bude fungovať verejná doprava, ktorá bude ekologická a lacná, a ktorá umožní rýchle prepojenie regiónov.
- Individuálna doprava bude zabezpečovať doplnkovú funkciu, bude vyriešená statická doprava.
- Budú podporované alternatívne dopravné prepojenia.
- Vyriešenie týchto problémov prispeje k zlepšeniu podmienok života obyvateľov a návštevníkov regiónu Vysoké Tatry.
- Vyriešením ekologickej dopravy dôjde k obmedzeniu škodlivých vplyvov na životné prostredie.
- Na navigáciu a propagáciu územia budú cielene využívané GPS.
- Vytvorenie nového moderného logotypu prispeje k propagácii Vysokých Tatier a orientácii na všetkých dopravných tepnách smerujúcich do Podtatranského regiónu.

V cestnej doprave bude potrebné:

- Prijat' opatrenia na zákaz vjazdu na vytypované úseky komunikácií vo Vysokých Tatrách, platný pre úžitkové motorové vozidlá nespĺňajúce predpisy EURO 4 a perspektívne EURO 5 (rok 2008).
- Zakázať vstup všetkých vozidiel bez katalyzátora.
- Prehodnotiť parkovací systém a prijať opatrenia na využívanie kapacity parkovísk, posúdiť umiestnenie parkovísk a ich nadväznosť na hromadný systém dopravy osôb a monitorovať obsadenie parkovísk.

- Vytvoriť systém požičiavania bicyklov v nadväznosti na parkoviská pre osobné automobily.
- Zintenzívniť spoluprácu so SAD a začleniť autobusovú dopravu (ako systém obsluhujúci mesto Vysoké Tatry a ako systém regionálnej dopravy spájajúci Vysoké Tatry so širším územím) do štruktúry užšie kooperujúcej so železničnou dopravou.
- Zdokonaľovať informačný systém o doprave v nadväznosti na aktivity cestovného ruchu.

V koľajovej doprave bude potrebné:

- Zvážiť možnosti využitia TEŽ a OZ, ako systému pracujúceho pre potreby mesta a nie ako systém riadený ŽSR.
- Zlepšiť nadväznosť spojov rýchlikov a osobných vlakov na TEŽ a OŽ.
- Modernizácia a zatriktívnenie prestupových uzlov zo železnice na TEŽ a OŽ.
- Zlepšenie poskytovaných služieb pre cestujúcich na TEŽ a OŽ.
- Riešenie určitých otázok v spolupráci s lanovými dráhami (zosúladenie cestovných poriadkov, tarifných podmienok a prepravných predpisov).
- Dokončenie výmeny starých elektrických motorových jednotiek za nové.
- Dokončenie procesu prípravy tvorby integrovaného dopravného systému vo Vysokých Tatrách.

Návrh opatrení

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 3.1

TABULKA č. 8

Hlavný cieľ č. 3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 3.1: Zlepšenie dopravnej infraštruktúry v Tatrách a Podtatranskom regióne			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vytvoriť navádzací informačný systém dopravy po Slovensku do Vysokých Tatier	20	200.000
2.	Dobudovať chodníky prepájajúce mestské časti od Tatranskej Kotliny po Podbanské (ako protipožiarna ochrana)	20	200.000
3.	Zaviesť ekobusy	15	150.000
4.	Zvýšiť počet parkovacích miest v mestských častiach	12	120.000
5.	Realizovať integrovaný systém dopravy	11	110.000
6.	Zvýšiť úroveň služieb na úroveň cien	11	110.000
7.	Zaviesť informačný systém parkovacích miest	8	80.000
8.	Zlepšiť informovanosť o Slovensku a Vysokých Tatrách v zahraničí v elektronických a printových médiách (formou platenej reklamy)	8	80.000
9.	Doriešiť zmenu technológií zimnej údržby pozemných komunikácií	8	80.000
10.	Doplniť chýbajúce prepojenie TEŽ	7	70.000
11.	Zrýchliť TEŽ úpravou a vyrovnaním trate Zdvojkolajniť TEŽ	5	50.000
12.	Vybudovať obchvat v Starom Smokovci	5	50.000
13.	Riešiť problémy dopravy s citlivým zásahom do prírody	5	50.000

Hlavný cieľ č. 3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 3.1: Zlepšenie dopravnej infraštruktúry v Tatrách a Podtatranskom regióne			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
14.	Zlepšiť kvalitu vzdelávania pracovníkov dopravy	2	20.000
15.	Zabezpečenie financií z VUC - PSK na realizáciu integrovaného systému dopravy	2	20.000
16.	V regióne vytvoriť „koordinátora“ rozvoja a organizácie dopravy	1	10.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 3.2

TABUĽKA č. 9

Hlavný cieľ č.3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 3.2: Zlepšenie dopravnej infraštruktúry v Tatrách so zameraním na Tatranskú Kotlinu			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vybudovanie chodníka pre peších a pre cykloturistov s doplnkovým vybavením pre posedenie a ochranu medzi Tatranskými Matliarmi, Kežmarskými žľabmi a Tatranskou Kotlinou	17	170.000
2.	Usporiadanie spoločensko-kultúrnych podujatí mesta vždy v inej osade Vysokých Tatier, podpora súdržnosti komunity a hrdosti na status „Tatranca“	5	50.000
3.	Zriadenie infokancelárie s využitím IKT a prepojením na TIC mesta	4	40.000
4.	Zvýšiť návštevnosť osady a jaskyne doplnkovými produktmi a atrakciami (napr. nocovanie v jaskyni, jaskyňa v dobe kamennej, expozície TANAPu priamo v jaskyni, premietanie filmov a pod.)	4	40.000
5.	Zlepšenie prezentácie a propagácie osady Tatranská Kotlina v rámci mesta	3	30.000
6.	Doplnenie značenia osady Tatranská Kotlina v rámci smerovníkov belianskej jaskyne	3	30.000
7.	Zabezpečenie kyvadlovej dopravy medzi osadou Tatranskej Kotliny a okolím podľa operatívnej potreby formou úsporných a ekologických minibusov (dokonca bezplatných)	3	30.000
8.	Zabezpečenie alternatívnej a atraktívnej formy dopravy na miestnej úrovni (napr. ťahanie povozu medveďmi prípadne iné alternatívy)	2	20.000
9.	Podporiť inovatívne vzdelávanie miestnych obyvateľov so zameraním na očakávania a filozofiu poskytovania služieb v oblasti CR	1	10.000
10.	Definovanie priority PSK v oblasti rozvoja a exkluzivity vybraných lokalít CR, podpora legislatívnych zmien a doplnkov, zvyšovanie pridanej hodnoty v CR formou atraktívnych produktov a výnimočného prístupu poskytovateľov	1	10.000
11.	Podporiť každoročné proporcionálne a transparentné prerozdelenie finančných prostriedkov mesta na podporu rozvojových zámerov osady Tatranská Kotlina	1	10.000
12.	Dopracovať PHSR mesta s osobitnou kapitolou rozvoja osady Tatranská Kotlina	1	10.000

Hlavný cieľ č.3: Integrovaná dopravná infraštruktúra regiónu Vysoké Tatry
Špecifický cieľ č. 3.2: Zlepšenie dopravnej infraštruktúry v Tatrách so zameraním na Tatranskú kotlinu

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
13.	Vybudovanie kruhovej križovatky na vstupe do osady Tatranská Kotlina z Tatranskej Lomnice (zvýšenie bezpečnosti dopravy) a výstavby centrálného parkoviska pre potrebu udržateľného rozvoja osady	1	10.000
14.	Vybudovanie komplexného lesoparku a ozdravného areálu pre bezpečný pohyb návštevníkov, detí a hendikepovaných	1	10.000
15.	Definovať exkluzivitu lokality Tatranská Kotlina s plateným a organizovaným vstupom do oblasti Belianskych Tatier	1	10.000

C.4. Tematický akčný plán integrovanej ochrany vodných zdrojov

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „Integrovanej ochrany vodných zdrojov“ vedená lektorom Mgr. Pavlom Vargom.

Fotografia

Očakávania frekventantov

Štartovaním školy v akčnej skupine Integrovanej ochrany vodných zdrojov si pracovný tím zdefinoval očakávania:

- Ľudia v Tatranskej Lomnici budú mať permanentný dostatok pitnej vody.
- Bude vytvorený projekt na získavanie financií pre pitnú vodu v Tatranskej Lomnici.
- Bude dostatok vodných plôch.
- Vytvorí sa rôznorodé partnerstvo pre spoločný cieľ.
- Bude zabezpečená ochrana pred povodňami.
- Bude pripravený projekt na ochranu pred povodňami.
- V Tatrách budú prístupné oddychové vodné plochy.
- Podarí sa zadržať 30% a viac vody v krajine ako doteraz.
- Vznikne niečo nové, unikátne.
- Za 40 rokov bude zrevitalizovaná krajina.
- Vytvoria sa kapacity miestnej komunity pre riešenie projektu.
- Vysoké Tatry budú unikátnou destináciou vodných technológií.
- Cesty v regióne Vysoké Tatry nebudú zašpinené bahnom.
- Frekventanti sa naučia plánovať.

Tatranský Národný Park postihla 19. novembra 2004 živelná pohroma, ktorá spôsobila úplnú devastáciu 12.600 hektárov lesných ekosystémov. Táto živelná pohroma obnažila množstvo problémov.

Jedným z problémov sú aj potenciálne riziká zmien vodného režimu ekosystémov, strata vlhkostných pomerov pôd, presušanie ekosystémov, erózne procesy, mikroklimatické pomery, riziká vzniku povodní a požiarov.

Na poznanie týchto negatívnych javov je potrebné vykonať analýzu predpokladaných zmien vodného režimu ekosystémov, spracovať návrh preventívnych opatrení pre integrovanú ochranu vôd v celom regióne Vysokých Tatier a pripraviť stratégiu ochrany i obnovy vodných zdrojov.

Problémová analýza

Veterná smršť zdevastovala lesné ekosystémy okolo Cesty slobody v nadmorskej výške medzi 1200 m po Popradskú kotlinu. Príčinou tejto veternej smršte bol pravdepodobný synergický efekt viacerých predpokladaných fenoménov, ktoré sa mohli podieľať na intenzite verejnej smršte:

- Vplyv globálnych klimatických zmien, ktoré spôsobujú rast dynamiky vpádov frontálnych systémov z oceánu na Európsky kontinent ako dôsledok zvyšovania rozdielu teplôt medzi kontinentom a morom.
- Prírodná orografia reliéfu, ktorá spôsobuje rozdiel teploty medzi chladným horským prostredím a relatívne teplou Popradskou kotlinou, v ktorej prebieha intenzívny rozvojový program s významnými procesmi vysušovania poľnohospodársko-urbárnej krajiny. Tento trend s úbytkom vodných zdrojov v celej oblasti významným spôsobom zintenzívňuje premeny tokov solárnej energie na citeľné teplo, ktoré prehrieva Popradskú kotlinu a synergický ovplyvňuje zmeny klímy v celom regióne. Prejavuje sa to zintenzívneným výskytom veterných smrští aj v oblasti Vysokých Tatier.
- Veľké rozdiely teplôt medzi horským masívom a okolitým prostredím pravdepodobne ovplyvňujú vpády chladných vzduchových mäs cez horský masív Vysokých Tatier do prehriatej Popradskej kotliny. To je pravdepodobná príčina periodického opakovania a zintenzívňovaniu veterných kalamít v Tatrách v 20. storočí.
- Tri týždne pred veternou smršťou boli na Slovensku extrémne vysoké teploty, netypické na toto ročné obdobie. Naakumulované množstvo energie vo vysušenej Popradskej poľnohospodársko-urbárnej krajiny vyvoláva vzostupné prúdenie vzduchových mäs z prehriatej otvorenej Popradskej kotliny, a to ovplyvňuje intenzitu difúzneho efektu nasávania vzduchových mäs z chladného horského masívu Vysokých Tatier do Popradskej kotliny. Túto hypotézu potvrdzuje aj skutočnosť, že na hrebeňoch Tatier dosahovala rýchlosť vetra do 180 km/hod., a v postihnutom páse rýchlosť vetra presahovala rýchlosť cez 200 km/hod..
- Ak proces zhoršovania hydrických funkcií bude pokračovať ďalej, je možné očakávať v budúcnosti výskyt ešte extrémnejších veterných kalamít v prostredí Vysokých Tatier. Aj veterná kalamita z novembra zmenila klimatické pomery v regióne Vysoké Tatry a to je predpoklad, že v Podtatranskej kotline sa ešte výraznejšie zdynamizujú pohyby v atmosfére.
- Analýza klimatických charakteristík na Slovensku potvrdzuje, že dochádza k časovým i priestorovým zmenám rozdelenia zrážok na Slovensku. Z toho vyplýva častejší a extrémnejší výskyt zrážok v horskom prostredí celého severného Slovenska. Napríklad v roku 2001 v oblasti Vysokých Tatier boli vyššie zrážky oproti priemerným o viac ako 40%, a v oblasti juhu Slovenska boli nižšie o viac ako 10%. Na zmenu rozdelenia zrážok vplyva zhoršovanie hydrických funkcií predovšetkým poľnohospodársko-urbárnej krajiny. Intenzívna výstupná termodynamika z poľnohospodársko-urbárnej krajiny do atmosféry spôsobuje vytlačenie mrakov do chladnejších horských oblastí, kde spôsobujú častejší a extrémnejší výskyt zrážok
- Región TANAPu bude v nasledujúcich rokoch silne postihnutý zmenou klímy. Odhadované zvýšenie priemernej teploty v letných mesiacoch bude o 3 až 5 stupňov. Je potenciálna hrozba presušania ekosystémov, rastu vodnej erózie, vznik požiarov. Odhadovaný objem zníženia zásob vodných zdrojov priamo v ekosystémoch vplyvom zvýšenia povrchového odtoku je 60 mm ročne, čo je cca 600 m³ na jeden hektár.
- Zvýšené riziko ohrozenia pôdy vodnou a veternou eróziou, zníženie kvality pôdy (dočasné/trvalé) pre úbytok humusového horizontu, zmena chemizmu pôdy a celkové zníženie hĺbky pôdneho profilu.
- Nedostatok vody viazanej v krajine (relatívne rýchly odtok z krajiny) vo forme vodných ekosystémov.
- Nástup inváznych druhov rastlín vplyvom zmeny miestnych pôdno-klimatických podmienok, dočasná/trvalá zmena druhového zloženia miestneho biotopu.
- Riziká zmeny mikroklímy - strata fenoménu tatranskej klímy pre liečenie respiračných chorôb, zmena dĺžky trvania vegetačných období, fenologických fáz, extremalizácia chodu teplôt, zmena odtokového charakteru územia, smerom k extremalizácii.

SWOT analýza

TABUĽKA č. 10

silné stránky	slabé stránky
Strecha Európy	Komunikácia zainteresovaných strán
Pramenisko vôd Slovenských tokov	Riziko znečistenia vôd rýchlym splachom dažďových vôd
Vysoký stupeň ochrany vody	Zdevastované ekosystémy po kalamite
Zdroj vody pre región	Pasivita miestnej komunity
Srdcová záležitosť Slovákov	Slabá zainteresovanosť miestnej komunity
Vysoká kvalita vôd	Slabá informovanosť miestnej komunity
Záujem riešiť problémy vody (príležitosť)	Absencia prirodzených lídrov
Spiaci potenciál vody (malé vodné elektrárne)	Sezónny nedostatok pitnej vody
Zabudnutý drahokam	Plytvanie vodou
Tatranské plesá - unikátne endemity strednej Európy	Neexistencia koncepcie o dobrom spravovaní vody
Liečebná funkcia vody	Krátka pamäť vody (neexistuje kontinuita)
Jediný a dominantný správca drobných vodných tokov a povodí	Neexistencia (málo) inovatívnych riešení
Sezónna zásobáreň vody vo forme snehu	Nedostatok vody
Atraktivita prostredia	Stekanie vôd po cestách, svažniciach
Vodopády	Nerovnomerné rozloženie aktivít v rámci regiónu (zopár silných bodov)
Zachovalé ekosystémy horských tokov	

príležitosti	ohrozenia
Využiť finančné prostriedky EÚ a iné medzinárodné programy	Znečistenie dopravnými prostriedkami
Príliv nových ľudí do Vysokých Tatier (ak sa dobre podchyť)	Príliv všetkých nových ľudí do Vysokých Tatier bez vedomostí o vode
Návrh VZN ako nástroja na implementáciu zmien na miestnej a regionálnej úrovni	Živelné pohromy v iných regiónoch Slovenska a Európy.
Byť (stať sa) vzorom dobrého spravovania vody pre komunity Slovenska	V spoločnosti prevažuje sektorový prístup nazerania a riešenia problémov
Podpora podnikateľov vodných inovatívnych technológií	Vetry, ktoré vysušujú krajinu
Živelné pohromy v iných regiónoch Európy	Južná expozícia svahu

Zatraktívnenie prostredia vodou	Agresívny tlak investorov na prírodné zdroje (drancovanie)
Príležitosť zmeniť názor, že voda je zlá	Klimatická zmena
Kalamita posilnila pozíciu lesníka v spravovaní krajiny	Všeobecný názor - dažďová voda je zlá
Posilniť bilanciu vody v krajine podtatranskej oblasti	
Investovanie do získavania vody z povodňových vln	

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre oblasť integrovanej ochrany a manažmentu vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry:

Do roku 2020:

- Vysoké Tatry budú regiónom čistej, zdravej vody bez povodní.
- Vysoké Tatry budú "šťavnato" zelené.
- Vysoké Tatry budú rajom vodných plôch.
- Vysoké Tatry budú rajom živých vodných ekosystémov.
- Turista sa bude môcť napiť bez obáv z akéhokoľvek potoka.
- Vysoké Tatry sa budú schopné vysporiadať s privalovými vodami.
- Vodné technológie vo Vysokých Tatrách budú zaujímavou destináciou kongresovej turistiky.
- Vo Vysokých Tatrách budú ľudia domácimi obyvateľmi.

Návrh opatrení

Hlavné ciele pre integrovanú ochranu a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry:

- Zvýšiť informovanosť miestnych i návštevníkov Vysokých Tatier o integrovanej ochrane vôd.
- Zachovanie existujúcich ekosystémov v pôvodnom režime vody.
- Obnova zdevastovaných ekosystémov - vyrovnanie stabilnej vodnej bilancie.
- Mať stabilný dostatok až prebytok kvalitnej pitnej vody.
- Obnoviť funkčnosť klimatických kúpeľov.
- Sprístupniť prírodnú vodu ľuďom na vodných tokoch a vodných plochách, obnoviť a zatraktívniť studničky a pramene v rámci cestovného ruchu.

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 4.1

TABUĽKA č. 11

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 4.1: Zlepšiť kvalitu vody v povodí a znížiť jej znečistenie			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Zriadiť regionálnu samosprávu pre ochranu vôd v povodí	26	260.000
2.	Rozvinúť program zakladania ekofariem (vo forme vodných fariem a vodných spoločenstiev) ako súčasť obnovy biodiverzity územia, ochrany vodných	20	200.000

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry
 Špecifický cieľ č. 4.1: Zlepšiť kvalitu vody v povodí a znížiť jej znečistenie

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
	zdrojov a rozvoja vidieckej turistiky v regióne Vysoké Tatry		
3.	Urobiť vodný audit na úrovni katastrov obcí v regióne	15	150.000
4.	Vypracovať systém komplexnej informovanosti verejnosti o potrebe ochrany vôd, vplyve ľudských aktivít na stav vody v povodí	14	140.000
5.	Zaviest' špeciálny doplnkový predmet na základných školách o ochrane vôd v povodí Popradu s publikáciou a tréningom pre učiteľov	13	130.000
6.	Získať finančné zdroje pre financovanie investícií do odkanalizovania a čistenia odpadových vôd na princípe ekonomicke a environmentálne najvýhodnejších technológií vrátane decentralizovaných a alternatívnych systémov	13	130.000
7.	Vytvoriť komplexný informačný systém o stave vôd a všetkých ekonomických aktivitách v povodí prepojený na GIS	12	120.000
8.	Získať finančné zdroje pre vypracovanie projektov odkanalizovania a čistenia odpadových komunálnych vôd konceptom udržateľnej sanitácie	7	70.000
9.	Vypracovať motivačné prvky s priamou zainteresovanosťou verejnosti na ochrane vôd	5	50.000
10.	Posilňovať priamu zodpovednosť samospráv za ochranu vôd na úrovni katastrálnych území	5	50.000
11.	Zaviest' inštitút doplnkového vzdelávania pre malých podnikateľov o možnostiach využívania ekologicky prijateľných technológií na ochranu vôd	5	50.000
12.	Zaviest' certifikáty na ochranu vôd	4	40.000
13.	Prioritne získať a zrealizovať minimálne 10 pilotných projektov ekotechnológií čistenia odpadových vôd	4	40.000
14.	Zaviest' súťaž pre základné školy o vode, o ochrane prameňov, studničiek a potôčikov	2	20.000
15.	Vypravovať akčný plán ochrany a obnovy vodných zdrojov v povodí	2	20.000
16.	Zriadiť mikropôžičkový fond pre zavádzanie ekotechnológií	1	10.000
17.	Tréningy „chránim si svoje vody“ pre začínajúcich podnikateľov	1	10.000
18.	Vypracovať program pre zavedenie integrovaného informačného systému vodného hospodárstva	1	10.000
19.	Vypracovať program využívania lokálnych vodných zdrojov v povodí	1	10.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 4.2

TABUĽKA č. 12

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry
 Špecifický cieľ č. 4.2: Zlepšiť ochranu intravilánov proti veľkým vodám

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Zvýšiť informovanosť o príčinách povodní pre všetkých zainteresovaných	20	200.000
2.	Výchova mládeže k ekologickému mysleniu formou prednášok na základných a stredných školách	8	80.000
3.	Vytvoriť spoluprácu s vysokými školami, ktoré majú fakulty zaoberajúce sa ekológiou a ochranou životného prostredia	7	70.000
4.	Zriaďovať Fondy protipovodňovej prevencie v obciach z rôznych zdrojov (MŽP, fondy EÚ, poplatky za rizikové využívanie pôdy pre povodne)	6	60.000
5.	Vypracovať mechanizmy a nástroje pre motiváciu verejnosti prispievať ku zmierňovaniu rizík povodní.	5	50.000
6.	Vypracovať projekty obnovy mokradí, rybníkov, vodných plôch v poľnohospodárskej krajine a zrealizovať ich	5	50.000
7.	Vypracovať projekty integrovanej protipovodňovej ochrany ako súčasť infraštruktúry vidieckeho turizmu, rybárstva, rekreácie a oddychu	5	50.000
8.	Vypracovať a zrealizovať projekt hradenia bystrín, revitalizácie vodných tokov v lesných ekosystémoch	4	40.000
9.	Vytvoriť protipovodňový varovný systém v povodí prepojený na GIS	3	30.000
10.	Vypracovať manuál o technikách a spôsoboch protipovodňovej ochrany prostredníctvom plošného zadržiavania vôd v povodí	1	10.000
11.	Zaviesť inštitút najlepších praktík protipovodňovej ochrany s prispievaním k rozvoju lokálnej ekonomiky	1	10.000
12.	Vypracovať metodiku plošnej ochrany vôd v lesnej, poľnohospodárskej i urbárnej krajine	1	10.000
13.	Zaviesť inštitút daní v obciach zo zlého obhospodarovania plôch povodí zvyšujúce riziká povodní	1	10.000
14.	V regióne zriadiť verejnoprospešný podnik, ktorý bude technicky a odborne zdatný v ponúkaní služieb plošnej ochrany vôd	1	10.000
15.	Vypracovať a zrealizovať projekty spomaľovania odtoku dažďovej vody z poľnohospodárskej krajiny	1	10.000
16.	Vypracovať a zrealizovať projekty obnovy vody na odvodnených plochách poľnohospodárskej krajiny	1	10.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 4.3

TABUĽKA č. 13

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 4.3: Zabezpečiť obyvateľstvo pitnou vodou pre budúcnosť			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Zriadiť doplnkové vzdelávanie „Manažment vodných zdrojov“ pre verejný, občiansky i podnikateľský sektor v povodí	6	60.000
2.	Vytvoriť podmienky pre vytváranie „Klubov priateľov vody“ pri základných školách	4	40.000

Hlavný cieľ č. 4: Integrovaná ochrana a manažment vodných zdrojov regiónu Vysoké Tatry
 Špecifický cieľ č. 4.3: Zabezpečiť obyvateľstvo pitnou vodou pre budúcnosť

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
3.	Vypracovať projekty vodnej infraštruktúry pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou (vodovod, kanalizácia, ČOV) pre všetky obce v povodí pri uplatnení zásad integrovaného manažmentu vodných zdrojov vo variantných riešeniach ako projekty udržateľnej sanitácie	4	40.000
4.	Do ekonomických praktík využívania lesov a poľnohospodárskych plôch zaviesť techniky posilňujúce vododržnosť povodí.	4	40.000
5.	Získať finančné prostriedky pre projekty vodnej infraštruktúry (vodovod, kanalizácia, ČOV) pre všetky obce v povodí	2	20.000
6.	Zrealizovať vodnú infraštruktúru v povodí pre zásobovanie obyvateľstva vodou (vodovod, kanalizácia, ČOV)	2	20.000
7.	Vypracovať štúdiu „Využívanie lokálnych vodných zdrojov povodia pre zásobovanie obyvateľov“	2	20.000
8.	Zrealizovať 5 názorných pilotných projektov posilňovania výdatnosti prameňov prostredníctvom zvyšovania vododržnosti územia	2	20.000
9.	Vytvoriť komplexný systém informovanosti o kvalite vodných zdrojov v povodí	2	20.000
10.	Zabezpečiť komplexný prieskum bilancie vodných zdrojov v povodí	2	20.000

C.5. Tematický akčný plán integrovanej informačnej infraštruktúry

Hlavný cieľ č. 5: Integrovaná informačná infraštruktúra v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 5: Integrovaná informačná infraštruktúra v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „Integrovanej informačnej infraštruktúry“ vedená lektorom RNDr. Eugenom Tóthom.

Akčný plán Integrovanej informačnej infraštruktúry mesta Vysoké Tatry je výsledkom práce frekventantov Tatranskej školy regionálneho rozvoja. Súčasne je „cestovnou mapou“ pre mesto Vysoké Tatry ako postupovať pri modernizovaní verejnej správy, jej ekonomizácii a informatizácii. Zámerom je vybudovanie modernej verejnej správy s ktorou budú občania spokojní, ktorá bude plniť svoje úlohy efektívne, bude transparentná, a minimálne zaťaží občanov, podnikateľov a ostatnú verejnosť. Dôraz je položený na maximálne efektívne využitie možností, ktoré poskytujú štrukturálne fondy EÚ.

Z formálneho hľadiska je možné Akčný plán rozdeliť do 2 základných skupín:

1. Problémová analýza možností zmeny súčasného stavu informatizácie regiónu Vysoké Tatry, ktorá sa opiera o strategické národné dokumenty:
  - Operačný Program Informačnej Spoločnosti (OPIS)
  - Operačný Program Výskum a Vzdelávanie (OPVV)
  - Stratégia vlády pre zavádzanie eGovernmentu
2. Samotný akčný plán vytvorený na základe metodiky TŠRR formou vzdelávania „Škola hrou“, v rámci ktorého boli definované očakávania zainteresovaných, spracovaná vízia, SWOT analýza, výstupy, atď.

Proces prípravy Akčného plánu prebiehal v rámci TŠRR, ktorého sa zúčastnilo na základe dohodnutého kľúča 9 frekventantov z regiónu Vysoké Tatry pre oblasť informačných zdrojov. Súčasťou vzdelávania bolo zadávanie

a vyhodnotenie domácich úloh. Práca v skupine nekončila poslednou minútou stretnutia, ale pokračovala domácou prípravou podporenou hlavne e-mailovou komunikáciou medzi frekventantmi, asistentom a lektorom a diskusiou na diskusnom fóre TŠRR s ostatnými účastníkmi vzdelávania.

Spoločná definícia Integrovannej informačnej infraštruktúry bola základným predpokladom pre ďalšiu prácu skupiny, ktorá pokračovala predstavením očakávaní jednotlivých frekventantov, spracovaním SWOT analýzy, definovaním vízie, analýzou zainteresovaných subjektov, analýzou problémov a opäť návratom k SWOT analýze. Na základe postupu „škola hrou“ aplikovaného po špirále sa zadefinoval hlavný cieľ i prioritné oblasti.

Na stretnutia skupiny boli pozývaní odborníci na budovanie integrovanej informačnej infraštruktúry, zástupcovia subjektov v regióne, ktorí môžu byť ovplyvnení navrhovanými zmenami, resp. môžu mať vplyv na ich realizáciu. Celkove sa zúčastnilo na stretnutiach 15 hostí, ktorí predviedli tri vlastné prezentácie budovania metropolitných alebo rozsiahlych regionálnych sietí.

Očakávania frekventantov

Základné očakávania frekventantov poukázali na rôznorodosť záujmov, na neistotu „či sú oni tí praví“, na nedostatok občianskej odvahy. Jednotlivé očakávania je možné zhrnúť do dvoch oblastí nasledovne:

Očakávania od projektu TŠRR:

- Spoznanie nových foriem a metód spracovania komunálnych tém.
- Neistota ako sa naloží s duševným vlastníctvom vyprodukovaným v rámci TŠRR.
- Vhodnosť hmotne zainteresovať tvorcov duševného vlastníctva na konkrétnej realizácii.
- Aspoň jeden alebo aj viac projektov vytvorených v rámci TŠRR bude úspešných.
- Určenie reálneho smerovania, cieľov a spôsobov pre budovanie integrovanej informačnej infraštruktúry.
- Zadefinuje sa čo je integrovaná informačná infraštruktúra (III), a ideálny stav nastane, ak sa bude implementovať v meste Vysoké Tatry.

Očakávania od budúcnosti Vysokých Tatier:

- Komunikácia medzi zainteresovanými skupinami v regióne Vysoké Tatry sa zlepší a bude na vysokej úrovni.
- Rozvinutá infraštruktúra IKT plne podporujúca rozvojové trendy v regióne Vysoké Tatry.

Problémová analýza

Hlavnou výzvou samosprávy mesta Vysoké Tatry v oblasti informatizácie sa stáva vytvorenie integrovanej informačnej infraštruktúry v regióne, ktorá bude základom pre zvyšovanie počtu eGovernment služieb transakčného typu, a zlepšenie využívania IKT pri plánovacích a rozhodovacích procesoch. Odstránia sa tým zbytočné dátové redundancie a výrazne sa zvýši efektívnosť a výkonnosť samosprávy mesta. Pri tvorbe analýzy možností zmeny súčasného stavu je potrebné vychádzať zo strategických národných dokumentov, pričom je potrebné mať na zreteli jednotlivé demarkačné línie ostatných operačných programov.

Pre mesto Vysoké Tatry prichádzajú do úvahy opatrenia č. 1.2. (elektronizácia verejnej správy a rozvoj elektronických služieb na miestnej a regionálnej úrovni) a č. 3.1. (rozvoj infraštruktúry širokopásmového prístupu) z Operačného programu informatizácie spoločnosti (OPIS). Dôležitá bude aj participácia na procesoch digitalizácie v súvislosti s budovaním znalostnej bázy sídla a regiónu (viď príloha číslo 1). Strategickým zámerom miestnej územnej samosprávy je automatizácia územnej samosprávy ako vyšší stupeň informatizácie a zavádzania služieb e-governmentu na úrovni samosprávy.

Opatrenie 1.2: Elektronizácia verejnej správy a elektronických služieb na miestnej a regionálnej úrovni

Rámcové aktivity:

- vytvorenie a udržateľný rozvoj kvalitného back office samosprávy prostredníctvom investícií do zdieľaného HW, SW, podporujúceho výkon kľúčových procesov na regionálnej a miestnej úrovni samosprávy v súlade s konceptom integrovanej architektúry ISVS, ktorý umožní systematické budovanie siete integrovaných obslužných miest tak, aby hustota pokrytia v regióne a dostupnosť služieb výrazne znížila potrebu cestovania pri vybavovaní služieb verejnej správy
- zavádzanie efektívnych elektronických služieb samosprávy tak, aby boli v súlade s konceptom elektronických služieb poskytovaných štátnou správou, a prebiehali spoločne s elektronizáciou štátnej správy

na centrálnej úrovni, ktoré vyplývajú z nových možností elektronizácie verejnej správy a všeobecne uznávaných princípov eGovernmentu a pokrývajú najmä nasledujúce úseky výkonu verejnej správy.

Názov služby na miestnej a regionálnej úrovni

- Elektronické žiadosti a rozhodnutia
  - Bývanie, pobyt
  - Doprava
  - Kultúra
  - Matrika
  - Podnikanie
  - Pozemok
  - Samospráva
  - Elektronická žiadosť o sociálne služby a pod.
- budovanie a rozvoj integrovaných obslužných miest, v ktorých budú sprístupňované úplné alebo čiastočné elektronické služby poskytované verejnou správou na jednom mieste

Opatrenie 3.1: rozvoj a podpora trvalo udržateľného využívania infraštruktúry širokopásmového prístupu

Rámcové aktivity:

- zavádzanie, rozvoj a prevádzka moderných sieťových platforiem zabezpečujúcich komunikáciu systémov štátnej správy v rozsahu potrebnom na rozvoj eGovernmentu
- rozvoj regionálnych a lokálnych širokopásmových sietí v oblastiach neatraktívnych pre komerčných prevádzkovateľov
  - rozvoj metalických a bezdrôtových prístupových širokopásmových sietí
  - rozvoj metropolitnej optických sietí
  - rozvoj optických prístupových širokopásmových sietí FTTx

SWOT analýza

TABULKA č. 14

silné stránky	slabé stránky
Na území Vysokých Tatier existujú hodnotné zdroje, ktoré má zmysel digitalizovať a umožniť ich prezentáciu prostredníctvom napr. širokopásmového internetu	Počítačová gramotnosť je na slabej úrovni
Bezpečnosť využívaných IS zodpovedá dnešným štandardom	Penetrácia internetu v regióne je na slabej úrovni.
Zverejňovanie existujúcich digitálnych výstupov	Nedostatočný prehľad volených predstaviteľov samosprávy mesta VT o výhodách prinášajúcich digitalizáciu komunikačných obsahov a zavádzanie eGovernmentu.
Ľudské zdroje pre ďalšie zvyšovanie počítačovej gramotnosti obyvateľstva nie sú priamo v meste, ale v blízkom okolí	Stav služieb eGovernmentu je na nízkej úrovni, pretože v rámci Vysokých Tatier sa nevyužívajú
Dostatok tlačенých informácií pre turistov	Nedostatočná ponuka elektronických služieb pre obyvateľstvo zo strany mesta
Návštevníci Vysokých Tatier	IS používané vo verejnej správe a štátnej správe sú autonómne, chýba im vzájomná previazanosť, resp. možnosť integrácií
Zjednoduší sa platobný styk medzi podnikateľom a jeho klientom	Efektívita pomeru cena/výkon je nízka, už existujúce prostriedky III sú nedostatočne využívané
	Nedostatočný počet rôznorodých informačných zdrojov (jeden dvojtyždenník)
	Nedostatok elektronických informácií pre turistov
	Nie je záujem mesta ako celku o vybudovanie III
	Zavedením III sa zredukuje osobný kontakt so samosprávou
príležitosti	ohrozenia

príležitosti	ohrozenia
V rámci OPIS je možné vybudovať pre obce na okraji záujmu telekomunikačných operátorov „backbone“ siete na báze optiky, resp. širokopásmového wifi	Nezáujem volených predstaviteľov samosprávy o transparentnosť samosprávnych rozhodnutí a ich dopadov na život mesta a občanov regiónu Vysoké Tatry.
Otvorenie využívania eGovernmentu širokej verejnosti prostredníctvom integrovaného portálu mesta VT pre jednotlivé segmenty (občan, podnikateľ, návštevník)	Geografická špecifickosť spomaľujúca zrýchlenie procesu modernizácie III.
Dopyt po službách III	Bezpečnosť IS všeobecne, obavy z digitálnej kriminality
Neustále silnejúce globálne trendy informatizácie na všetkých úrovniach verejnej správy majúci vplyv a vytvárajúce tlak aj na rozhodovanie samosprávy mesta Vysoké Tatry	Legislatívny rámec je nedostatočný
Blízkosť Popradu ako lokálneho centra poskytovania IT služieb	Nezáujem volených predstaviteľov a obyvateľov o zvýšenie úrovne informatizácie
Rozšírenie informovanosti a služieb pre návštevníkov (vstupné brány, živé prenosy, integrované obslužné miesta, atď.)	Úroveň poznania
Priestor na vytváranie eGovernmentu vzhľadom na rozsiahlosť a špecifickosť územia (nie je všade pokrytie)	Budovanie III môže naraziť na odpor súčasných operátorov
Jednoduchší kontakt s verejnou správou, prístup k informáciám pre ZŤP, pre tých čo majú záujem, pre obyvateľov s odľúčeným bývaním	Zavedenie III môže byť ohrozené environmentálnou legislatívou
Zavedením III vznikne možnosť otvoriť univerzitu 3-ho. veku a vyučovanie umožniť sprostredkovať vzdelávanie cez digitálne kanály	
Možnosť vytvoriť a prevádzkovať účinný a rýchly varovný a záchranný systém	

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre oblasť integrovanej informačnej infraštruktúry v regióne Vysoké Tatry:

Do roku 2020:

Mesto Vysoké Tatry sa stane moderným európskym komunikačným centrom s vyspelou a rozvinutou informačnou spoločnosťou. Základom bude vybudovanie „chrbtovej kosti“ IKT do roku 2010, ktorá umožní v nasledujúcom desaťročí vytvorenie a prevádzkovanie nadstavbových modulov služieb integrovanej informačnej infraštruktúry (III). Služby III budú využívať spokojní občania, podnikatelia a návštevníci s bezproblémovým prístupom k informáciám a možnosťou on-line komunikácie s verejnou správou vo všetkých tatranských osadách. Samosprávy v regióne budú fungovať efektívne a budú poskytovať občanom, návštevníkom a podnikateľským subjektom kvalitné, integrované služby s vysokou pridanou hodnotou, budú stimulovať sociálny a ekonomický rozvoj v dôsledku čoho sa zvýši angažovanosť občanov.

Návrh opatrení

Na základe možností, ktoré poskytujú štrukturálne fondy, hlavne dokument OPIS v Opatrení č. 3.1: rozvoj a podpora trvalo udržateľného využívania infraštruktúry širokopásmového prístupu, odporúčame ako hlavný cieľ vybudovať metropolitnú sieť pre mesto Vysoké Tatry zložený z troch Strategických cieľov:

- Strategický cieľ č.1. - Vybudovanie metropolitnej siete - časť základná infraštruktúra (backbone sieť). Bez vybudovania základnej infraštruktúry nie je možné zrealizovať kompletne strategické ciele 2. a 3.
- Strategický cieľ č.2. - Vybudovanie metropolitnej siete - prevádzkované služby. Základnou myšlienkou je, že mestom ovládaná akciová spoločnosť bude predávať licencie na prevádzku jednotlivých služieb.
- Strategický cieľ č.3. - Vybudovanie metropolitnej siete - budovanie IOM (integrovaných obslužných miest) a vstupných brán.

Predpokladané obdobie pre otvorenie výziev pre OPIS je koniec roka 2008 alebo začiatok roka 2009. Projekty pre OPIS, ako všetky iné investičné projekty, vyžadujú mať pripravenú projektovú dokumentáciu pre technologickú časť a podklady pre územno-právne konanie. Príprava podkladov bude trvať zhruba 3 - 4 mesiace, a pripraviť by ju mala osoba odborne spôsobilá pre výkon týchto činností. Z tohto dôvodu navrhla III poslancom mestského zastupiteľstva mesta Vysoké Tatry, aby vypísali výberové konanie na spracovanie uvedených podkladov. Celková cena takto spracovanej projektovej dokumentácie by nemala presiahnuť sumu 600.000 Sk. Bude len na výberovej komisii, aby vybrala najvhodnejšieho kandidáta s najlepšou cenovou ponukou na spracovanie podkladov (tu sa ukážu možnosti konkurenčných firiem). Do zmluvy s vybraným spracovateľom by bolo vhodné uviesť aj podmienku, že súčasťou ceny je aj vypracovanie projektu pre OPIS.

TABUĽKA č. 15

Hlavný cieľ č. 5: Integrovaná informačná infraštruktúra v regióne Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vybudovanie a prevádzka integrovaného portálu pre Vysoké Tatry, definovanie e-filtra. E-filter je aplikácia, ktorá na základe definovaných pravidiel vyhľadáva, zbiera a usporiada relevantné digitálne zdroje z e-priestoru	22	220.000
2.	Zvyšovanie počítačovej gramotnosti pre širokú cieľovú skupinu (občan - poslanec - primátor - úradník) prostredníctvom vzdelávacích projektov	17	170.000
3.	Zapojenie sa do stratégie zavádzania eGovernmentu - národný projekt	13	130.000
4.	Prehodnotenie pracovných postupov MÚ s cieľom redukovať používanie papierovej formy a jej nahradenie elektronickou formou	10	100.000
5.	Mesto Vysoké Tatry musí vo výberovom konaní hľadať partnera, ktorý zabezpečí podklady pre územno-právne konanie, technologický projekt, projekt pre štrukturálny fond a následne bude spolupracovať na vybudovaní a prevádzkovaní siete	6	60.000
6.	Vybudovanie a prevádzka integrovaného portálu mesta Vysoké Tatry, definovanie e-filtra, vybudovanie IOM a vstupných brán	6	60.000
7.	Zvyšovanie počítačovej gramotnosti pre širokú cieľovú skupinu (občan - poslanec - primátor - úradník) prostredníctvom vzdelávacích projektov.	6	60.000
8.	Vznik akadémie vzdelávania pre všetky generácie, univerzita 3. veku, umožnenie vzdelávania cez digitálne kanály	5	50.000
9.	Vybudovanie a prevádzka integrovaného portálu mesta Vysoké Tatry, definovanie e-filtra	5	50.000
10.	Vytvorenie databanky expertov použiteľných a ochotných spolupracovať na tvorbe e-sveta a zmluvne definovaná spolupráca s nimi	4	40.000

Hlavný cieľ č. 5: Integrovaná informačná infraštruktúra v regióne Vysoké Tatry

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
11.	Vytvorenie databanky expertov použiteľných a ochotných spolupracovať na tvorbe e-sveta a zmluvne definovaná spolupráca s nimi	4	40.000
12.	Prostredníctvom ZMOS a iných združení predkladať iniciatívy a návrhy k pripravovanej legislatíve	3	30.000
13.	Prehodnotenie pracovných postupov MÚ	1	10.000
14.	Vznik akadémie vzdelávania pre všetky generácie, univerzita 3. veku	1	10.000

C.6. Tematický akčný plán rozvoja ľudských zdrojov

Hlavný cieľ č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „rozvoja ľudských zdrojov“ vedená lektorkou Mgr. Soňou Šuhajovou.

Fotografia

Pod rozvojom ľudských zdrojov chápeme oblasť vzdelávania (vrátane rekvifikácie, či celoživotného vzdelávania), trhu práce (vrátane mobility pracovnej sily), rovnosti príležitostí mužov a žien, sociálnej inklúzie (sociálneho vylúčenia znevýhodnených osôb a skupín), ale aj oblasť združovania, aktivizácie, dobrovoľníctva, či ochoty obyvateľov zapájať sa.

Rozvoj ľudských zdrojov možno pokladať za alfu a omegu všetkých procesov, ktoré prebiehajú v organizáciách, či už sú štátne, alebo súkromné. Všetky organizácie sa snažia zlepšovať kvalitu svojich procesov s čím úzko súvisí rozvoj ľudských zdrojov. Neustále sa zvyšujú nároky na ľudské zdroje, predovšetkým na vedomosti a zručnosti, čo vedie k školeniam a tréningom, a následne prispieva k flexibilitate pracovnej sily. Rozvoj ľudských zdrojov výrazne prispieva k rozvoju tvorivosti, kritického myslenia, motivácie, osobnostného rastu a kvalifikačnému rastu. Všetky tieto atribúty následne prispievajú k prosperite organizácie.

Očakávania frekventantov

Základné očakávania frekventantov v rámci akčnej skupiny rozvoja ľudských zdrojov boli nasledovné:

- Získanie znalosti z oblasti rozvoja ľudských zdrojov.
- Vytvorenie kapacít miestnej komunity pre rozvoj ľudských zdrojov.
- Skúmanie alternatívnych možností z oblasti rozvoja ľudských zdrojov.
- Vytvorenie projektov pre oblasť ľudských zdrojov.

Problémová analýza

Členovia pracovnej skupiny ľudských zdrojov, ktorí pracovali na tomto dokumente identifikovali zo SWOT analýzy tri kľúčové oblasti problémov ľudských zdrojov vo Vysokých Tatrách:

1. Ľudské zdroje v službách:

- Chýbajú kvalitné ľudské zdroje v službách.
- Chýba motivácia pre kvalitnú prácu v službách.
- Chýba materiálno - technické zabezpečenie pre vzdelávanie a monitorovanie ľudí v službách.

2. Líderstvo a dobrovoľníctvo:

- Neexistuje komplexný systém výchovy k líderstvu.
- Nedostatok príležitostí na lídersku skúsenosť.
- Chýba systém pre prácu s dobrovoľníkom.
- Chýbajú databázy aktivít, kde potrebujú dobrovoľníkov.
- Neexistuje koordinovaný systém práce s dobrovoľníkmi.
- Chýba inštitúcia, ktorá by zastrešovala dobrovoľnícke aktivity.

3. Využitie potenciálu vzdelávania v oblasti prírody:

- Neexistuje špecializovaná škola v oblasti ochrany prírody.

- Neexistuje spoločná databáza existujúcich vzdelávacích tém/programov dostupných v Tatrách (so zameraním na prírodu).

SWOT analýza

Cieľom SWOT analýzy je poskytnúť informácie pre tvorbu realistických plánov, t.j. naplánovanie dlhodobých zámerov a strednodobých cieľov a projektov. Realizácia týchto projektov by mala na jednej strane riešiť slabé stránky a posilňovať alebo využiť silné stránky. Na druhej strane maximálne využívať príležitosti, ktoré ponúka vonkajšie prostredie a tiež zabezpečiť, aby vonkajšie hrozby mali čo najmenší negatívny vplyv na realizáciu týchto plánov.

TABUĽKA č. 16

silné stránky	slabé stránky
Vzdelávanie a školstvo	
Vysoká úroveň vzdelania pracovnej sily	Nadbytok školských zariadení
Všetky školy sú napojené na internet (ZŠ)	Školy navzájom nekomunikujú a nespolupracujú (konkurencia)
Všetky školy majú dobré materiálne - technické vybavenie (MŠ a ZŠ)	Demografický vývoj a nepriaznivá veková štruktúra obyvateľstva
Realizovanie inovačných metód (vyučovanie v teréne, využívanie IKT, vznik špeciálnych tried s integrovanými žiakmi)	Neexistuje spoločná databáza krúžkovej činnosti škôl (katalóg)
Vytváranie širokých možností pre krúžkovú činnosť - vzdelávacie poukazy	Momentálne chýbajú kultúrne preukazy
Každá škola(ZŠ,MŠ je na mestskom webe) má funkčnú web-stránku s informáciami o štúdiu a mimoškolskej činnosti	Nízky počet mužov na škole
Podnikateľská sféra poskytuje v dostatočnej miere prax pre žiakov stredných škôl (hotelierstvo)-aj zo škôl mimo Vysokých Tatier	Chýba komunikácia, výchova k slušnému správaniu, rešpektu
Maximálna ústretovosť a odbornosť pre integrovaných žiakov (ktorých počet sa zvyšuje)	Nízke platové ohodnotenie pracovníkov v službách
Dobrá spolupráca škôl so zahraničím (Japonsko, Poľsko), zvyšuje sa úroveň spolupráce	
Školy využívajú možnosti a príležitosti ponúkaných aktivít 3. sektora (spolupráca na charitatívne účely, rodičovské združenia pri školách - 2% zaplatenej dane, telovýchovné kluby)	
Organizovanie súťaží v tenise, lyžovaní, streľbe	
Organizovanie environmentálnych aktivít (Čisté hory - spolupráca ZŠ, občanov a samosprávy)	
Organizovanie odborných seminárov v ekologickej problematike (Štátne lesy)	
Adaptabilita pracovnej sily a trh práce	
Vysoká úroveň vzdelania pracovnej sily	Neexistuje sieť inštitúcií na vzdelávanie dospelých (len miestne iniciatívy: jazykové kurzy na MsÚ, jazyková škola pri ZŠ Podles)
V manažmente v hotelierstve, štátnych lesoch, TANAPe, MsÚ, školstve, zdravotníctve: zodpovedá	Nedostatočná realizácia cielených rekvalifikačných kurzov, jej nedostupnosť

silné stránky	slabé stránky
kvalifikácii	
Primeraný podiel stredoškolsky vzdelanej pracovnej sily	Chýbajú poradenské a vzdelávacie služby pre oblasť podnikania
Dobry potenciál rastu odbornosti a zručnosti hlavne záujem ľudí v štátnom sektore o profesionálny rast	
Vysoký dopyt po hotelovej SŠ a previazanosť medzi vzdelávacou sústavou a trhom práce	
Dobré nástroje na podporu pracovného uplatnenia znevýhodnených skupín (aktivačné práce, malé obecné služby)	
Nízka miera nezamestnanosti z dôvodu sťahovaniu za prácou	

Ľudské zdroje v službách

Dostatok pracovných síl	Nedostatok kvalitných kuchárov a čašníkov
	Nedostatok vyučených pracovníkov, vyučení odchádzajú, lebo nie sú platovo motivovaní
	Pracovné návyky a morálka sú podmienené finančným ohodnotením
	Chýba etika a zásady slušného správania, vnútorný pocit zodpovednosti
	Chýba monitoring kvality služieb a medializácia výsledkov

Rovnosť príležitostí a sociálna inklúzia

Vysoká miera ekonomickej aktivity žien	Minimálny záujem o akcie, kde sa nič nedáva „GRÁTIS“
	„skapal pes“ (október, november, apríl)
	Znechutenie obyvateľov - organizátorov po negatívnych skúsenostiach
	Mimo vyučovania minimálny záujem

Postoje a ochota obyvateľov zapájať sa

Ľudia majú záujem sa zapájať	
Vysoké Tatry majú osobnosti kultúrneho, športového a komunitného života	
Dobry potenciál detí a mládeže (majú záujem a radosť z organizovania podujatí, súťaží- počas vyučovania)	
Vysoký záujem o akcie, kde je niečo zadarmo	

Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníci fungujú hlavne vo vzťahu k Vysokým Tatram a cirkvi, dobrovoľný hasičský zbor, ochotnícke divadlo Paľa Bielika, združenie umelcov - SKALA	Málo rozvinutý dobrovoľnícky potenciál, vo všeobecnosti ľudia nie sú aktívni
---	--

silné stránky	slabé stránky
Podpora aktivít MVO zo strany mesta (celoročne - dotácie)	Chýba systém, možnosti pre dobrovoľníctvo
Dobrovoľníctvo a filantropia majú v Tatrách tradície v minulosti	Neexistuje databáza neziskových organizácií
Existuje kalendár kultúrnych a spoločenských podujatí	
Dobrý systém informovanosti na úrovni mesta	
Dobrá spolupráca podnikateľov a 3. sektora (sponzorstvo)	
Diverzifikovaná činnosť MVO	
Spolková činnosť	
Ochotnícke divadlo Paľa Bielika, združenie umelcov - SKALA	
Mariáš, Klub Tatrancov	
Sociálne služby	
Prebieha realizácia systemizácie sociálnych služieb	Nefunguje oblasť práce s mamičkami a deťmi, pretože nie je dopyt
Je tu oddelenie sociálnych služieb (pri MsÚ)	Ubytovacie a stravovacie zariadenia pre miestnych ľudí (mestské zariadenia) je nedostatočné
Oficiálne mesto nemá bezdomovcov	Chýba poradenstvo v sociálnej oblasti
Existuje 5 klubov dôchodcov, výnimočne spolupracujú	Chýba systém na prepojenie dobrovoľníkov a tých, ktorí to potrebujú
	Nedostatok terénnych pracovníčok
	Chýbajú školené opatrovatelky
Ochrana verejného poriadku	
Mesto má mestskú políciu	Vykrádanie chat, krádeže áut
Nízka kriminalita	
príležitosti	
Koordinácia treťosektorových aktivít zo strany mesta	Odchod kvalifikovanej pracovnej sily za prácou mimo mesto, región, Slovensko
Zviditeľňovanie treťosektorových aktivít	Mimo sezóny nezaujím, pasivita
Existencia možností na zapájanie mládeže do aktivít mesta (MsÚ)	
Záujem zo strany obyvateľov učiť sa cudzie jazyky	

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre oblasť rozvoja ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry:

Do roku 2020:

- Budú Vysoké Tatry miestom, ktoré poskytne záujemcom z rôznych vekových a cieľových skupín možnosť absolvovať Tatranskú akadémiu prírody zameranú na ochranu prírody zážitkovou formou pod vedením odborníkov a dobrovoľníkov priamo v lone Vysokých Tatier a/alebo cez internet.
- Budú vo Vysokých Tatrách v službách pracovať ľudia, ktorí budú vzdelaní v cudzích jazykoch, budú príjemní a ochotní, budú mať pozitívny vzťah k oblasti, v ktorej pracujú, aby boli návštevníci spokojní a radi sa do Vysokých Tatier vracali.
- Bude zabehnutý systém dobrovoľníctva, v ktorom sa ochotní miestni občania budú podieľať na organizovaní rôznych podujatí a programov, ich dobrovoľnícka práca bude koordinovaná a vyhodnocovaná a poskytne tak priestor pre sebarealizáciu ako aj využitie dobrovoľníckeho potenciálu.

Návrh opatrení

Hlavné **Špecifické ciele** pre rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry sú:

Špecifický cieľ č. 6.1: Rozvíjať ľudské zdroje v službách

Špecifický cieľ č. 6.2: Vychovávať k líderstvu a využívať dobrovoľnícky potenciál

Špecifický cieľ č. 6.3: Vytvoriť Tatranskú akadémiu prírody

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 6.1

TABUĽKA č. 17

Hlavný cieľ č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 6.1: Rozvíjať ľudské zdroje v službách			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vytvoriť motivačný program/ systém na pravidelné vyhodnocovanie konkrétnych zariadení poskytujúcich služby a konkrétnych pracovníkov v službách (poskytovateľ služieb mesiaca)	34	340.000
2.	Hľadať možnosti spolupráce mesta, podnikateľov, združení v oblasti cestovného ruchu pri vzdelávaní personálu v službách	11	110.000
3.	Vypracovať vzdelávací program pre ľudí v službách (zameraný na komunikáciu, cudzie jazyky)	7	70.000
4.	Podporovať doplnkové vzdelávanie cudzích jazykov	7	70.000
5.	Vytvoriť systém zverejňovania výsledkov hodnotenia (v miestnych novinách/ na web-stránke mesta,...)	7	70.000
6.	Zabezpečiť účasť ľudí pracujúcich v službách vo vzdelávaní (dohoda s podnikateľmi)	3	30.000
7.	Zatraktívniť učenie sa cudzích jazykov - prostredníctvom Európskej dobrovoľníckej služby získať človeka na výučbu	2	20.000

Hlavný cieľ č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry
 Špecifický cieľ č. 6.1: Rozvíjať ľudské zdroje v službách

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
8.	Morálne oceňovať prácu kvalitných poskytovateľov služieb a konkrétnych pracovníkov	2	20.000
9.	Hľadať možnosti financovania projektov zameraných na vzdelávanie - zdroje EÚ, samospráva	2	20.000
10.	Hľadať možnosti inštitucionálneho zastrešenia vzdelávacích aktivít	2	20.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 6.2

TABUĽKA č. 18

Hlavný cieľ č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry
 Špecifický cieľ č. 6.2: Vychovávať k líderstvu a využívať dobrovoľnícky potenciál

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vypracovať databázu dobrovoľníckych príležitostí/podujatí, ktoré potrebujú dobrovoľníkov	12	120.000
2.	Vypracovať databázu dobrovoľníkov	6	60.000
3.	Vypracovať mechanizmus práce s dobrovoľníkmi (Kto - kde - kedy - ako - za čo)	5	50.000
4.	Hľadať možnosti medzi existujúcimi inštitúciami (MsÚ), osloviť potenciálnych partnerov, ktorí by zastrešili dobrovoľníctvo (MVO)	4	40.000
5.	Prezentovať/medializovať úspešné príklady lídrov	4	40.000
6.	V školách: <ul style="list-style-type: none"> • realizovať alternatívne vzdelávacie programy a projekty na rast lídrov • zverejňovať výzvy na konkrétne aktivity • vyhodnocovať/ oceňovať líderske práce/ lídrov • inšpirovať sa úspešnými zahraničnými projektmi (www.mamenato.cz) 	5	50.000
7.	Vypracovať vzdelávací a motivačný program výchovy k líderstvu (spolupráca mesto - školy)	2	20.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 6.3

TABULKA č. 18

Hlavný cieľ č. 6: Posilniť rozvoj ľudských zdrojov v regióne Vysoké Tatry			
Špecifický cieľ č. 6.3: Vytvoriť Tatranskú akadémiu prírody			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vytvoriť špecializovanú školu v oblasti ochrany prírody pre všetky vekové kategórie a cieľové skupiny (od MŠ po dôchodcov, turistov, účastníkov kongresov)	18	180.000
2.	Preskúmať, či iné horské strediská na Slovensku/v zahraničí neposkytujú podobné služby, ak áno, využiť poznatky a skúsenosti	5	50.000
3.	Vypracovať špecifiká fungovania školy pre rôzne cieľové skupiny a rôzne formy štúdia (ako letné tábory, školy v prírode, online kurzy,...)	5	50.000
4.	Využiť poznatky a úspešné praktiky z už existujúcich projektov (ŠL TANAPu a pod.)	4	40.000
5.	Hľadať možnosti zatraktívnenia školy doplnením o iný element (napr. v cudzom jazyku, s turistikou, s praktickým vyučovaním - osadzovanie búdok pre vtáctvo ,...)	4	40.000
6.	Pripraviť stratégiu celoživotného vzdelávania v oblasti ochrany prírody	4	40.000
7.	Vypracovať a zverejniť databázu všetkých existujúcich vzdelávacích tém/programov poskytovaných inštitúciami/jednotlivcami/podnikateľmi (zavesiť na web)	4	40.000
8.	Do príprav zapojiť odborníkov v danom odbore a metodikov	3	30.000
9.	Aplikovať do vzdelávania moderné formy vyučovania hlavne zážitkové učenie v teréne a e-learning	3	30.000
10.	Vyškolit' pracovníkov pre prácu v špecializovanej škole, využiť odborníkov a súčasne dobrovoľníkov pre túto oblasť	3	30.000
11.	Využiť nadbytočné/nevyužívané priestory základných a materských škôl (prípadnú prestavbu na ubytovaciu časť)	2	20.000
12.	Vypracovať programy vzdelávania podľa cieľových skupín	1	10.000

C.7. Akčný plán odpadového hospodárstva

Hlavný cieľ č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu bola zriadená akčná skupina „odpadového hospodárstva“ vedená lektorom Ing. Igorom Gajdošom.

Fotografia

Projekt vychádza zo stálej problematiky týkajúcej sa celého regiónu Vysoké Tatry, ktorou sú odpady. Odpadom nazývame niečo, čoho sa chceme zbaviť. Každý rok na Slovensku vyhodíme množstvo odpadov, ktorými by sme pokryli viac ako 2.000 hektárov plochy do výšky jedného metra.

V rámci projektu sa na odpady pozeráme pohľadom súčasnej situácie, ktorú možno pozorovať pri každodenných návštevách Vysokých Tatier. Jedná sa o zhoršujúce sa životné prostredie a jeho súčasný stav, ktorý je v podobe, s ktorou nie každý z nás je spokojný. Najmä, ak by ju mal vnímať ako každodenný jav nielen na dovolenke vo Vysokých Tatrách, ale aj vo svojom okolí doma.

Mesto Vysoké Tatry dnes prechádza vážnymi zmenami. Jednou z nich je aj nutnosť aktívneho zapojenia občanov mesta Vysoké Tatry i celého regiónu, verejných inštitúcií a aj zúčastnených podnikateľských subjektov do procesu tvorby a ochrany životného prostredia. Okrem problematiky dostupnosti a kvality verejnej zelene, regulácie automobilizmu, pohybu turistov, stavebných zásahov pre verejnosť a pod., vystupuje do popredia problematika nakladania s odpadmi.

Je prirodzené, že odpady vznikajú. Je to sprievodný jav, ktorý vzniká pôsobením človeka v akomkoľvek prostredí. Dnes sú odpady jednou z najvážnejších otázok ochrany životného prostredia. Trend ich znižovania je prioritou vo svete. O tento zámer sa snažia aj producenti odpadov. Vedie ich k tomu aj stále sa rozširujúca legislatíva venujúca sa tejto oblasti. Slovenská republika si prostredníctvom príslušnej legislatívy pomaly osvojuje nové prístupy k riešeniu tohto problému, ktoré vychádzajú zo skúsenosti zo zahraničia. Obce, mestá, ako aj jednotlivé komunity sa budú musieť týmto trendom prispôbiť. Ministerstvo životného prostredia v tomto roku plánuje rozsiahlu zmenu zákonov venovaných odpadovému hospodárstvu. Bude sa dopĺňať katalóg odpadov, budú sprísnené druhy povinne separovaných odpadov, zvýšia sa sankcie za nedodržiavanie stanovených predpisov.

Odpoveďou zainteresovaných je predovšetkým minimalizácia vzniku odpadov už pri nákupe a výrobe, prostredníctvom uprednostňovania ekologicky balených (alebo nebalených) produktov a uprednostňovania moderných technológií vo výrobnom procese. Nadväzne uplatňovanie prístupu "znovu používania" t.j. nepodľahnutie krátkodobým módnym trendom, šetrné zaobchádzanie s výrobkami dlhodobej spotreby, ich oprava, prípadne ich darovanie pre ďalšie využitie iným osobám alebo subjektom (filantropický prístup). V neposlednom rade je to prístup triedenia (separovania) jednotlivých zložiek komunálneho odpadu obyvateľstvom a ostatnými tvorcami odpadu pôsobiacimi v regióne pre jeho ďalšie materiálové využitie. Tento prístup nie je dôležitý iba z dôvodu ochrany životného prostredia, ale má aj ekonomický rozmer v podobe stále vzrastajúcich poplatkov za zvoz, uloženie alebo spálenie odpadu.

Jedným z cieľov akčnej skupiny bolo priblížiť problematiku odpadov, ktoré sú produkované vo veľkých množstvách, ukázať proces tvorby odpadov, jeho triedenia, zberu, odvozu, spaľovania a kompostovania. Nadväzne naň prezentovať nové prístupy spotrebiteľov a ich vplyv na Vysoké Tatry.

Výstup projektu je vypracovaný v súlade s týmito trendmi a rieši problematiku odpadov, tvorených nielen podnikateľmi pôsobiacimi vo Vysokých Tatrách, ale aj miestnym obyvateľstvom a hlavne návštevníkmi, ktorí sú nezanedbateľnými producentmi odpadu (keďže každý deň sa vo Vysokých Tatrách nachádza približne 10.000 návštevníkov).

Očakávania frekventantov

Sloganom pracovného tímu bolo:

„Životné prostredie, na ktoré pôsobíme našou činnosťou, si chceme chrániť, pretože sme ho zdedili po našich predkoch a máme ho požičané od svojich detí“.

- Snahou bolo aj doplnenie informačného systému tvoreného vo Vysokých Tatrách o dôležité a hlavne praktické informácie pre obyvateľov, týkajúce sa odpadového hospodárstva.. Aby každá domácnosť vedela ako triediť odpad, čo kam umiestniť a čo robiť v prípadoch keď neexistujú na príslušný komunálny odpad potrebné zberné nádoby. Tieto informácie budú sprostredkované aj podnikateľským subjektom pôsobiacim v oblasti Vysokých Tatier.
- Najväčšiu pozornosť bola venovaná návštevníkom Vysokých Tatier. Projekt TŠRR priniesol obraz, ako príjemným spôsobom vplývať na turistov, ako im vysvetliť základnú problematiku vzniku odpadov, pomôcť im nájsť riešenie, čo urobiť so vzniknutým odpadom, kam ho uložiť a čo to prinesie. Pre turistov, domácnosti a podnikateľov skupina pripravila systém informácií, ktorý obsahuje všetky doteraz požadované zásady. Návod, ako stráviť krásny pobyt v týchto veľhorách bez toho, aby po skončení dovolenky životné prostredie bolo zanechané v horšom stave, ako pri príchode.

Problémová analýza

Na odpad sa akčná skupina pozerala z troch pohľadov:

- **Odpad, ktorý vidíme** - bežný komunálny odpad, tvorený miestnym obyvateľstvom a návštevníkmi.
- **Odpad, ktorý nevidíme, no vieme, že vzniká** -odpad na turistických chatách.
- **Staré skládky odpadu** - ktoré bežne nevidíme ale tušíme, že existujú.

Odpad, ktorý vidíme

Prioritu pre ľudí má odpad, ktorý vidíme. Teda ten, ktorý patrí do smetných košov, zberných nádob, priestorov na to určených, s ktorým sa ďalej nakladá a ktorý je manipulovaný a následne triedený a likvidovaný. V „životnom cykle“ odpadu ktorý vidíme vôkol seba je zaujímavé hlavne obmedzenie jeho tvorby, stanovenie spôsobu jeho dočasného skládkovania, motivácie ľudí pre dodržiavanie zásad jeho správneho odkladania. Dôležité je opierať sa o tlak na povedomie občanov, o ich informovanie a preventívne pôsobenie. Preto sú do projektu zahrnuté vzdelávacie činnosti v materských a základných školách, čím sa dá pôsobiť na regionálnej úrovni príkladom, ako sa správať k životnému prostrediu. Hravým vzdelávacím prístupom k deťom a vhodnými metodikami viesť už od prvých stykov s prírodou budúce generácie k vytvoreniu si pozitívneho vzťahu k prírode. Naučiť deti, čo robiť s obalmi z keksíkov a džúsov, ako ich správne odhodiť. Čo urobiť, keď na túre vypijú obľúbenú malinovku a posilnia sa pred ďalším výstupom. Pretože projekt pokladá ekologickú výchovu už od materských škôl za veľmi dôležitý prvok vyvolania spoločenskej zmeny.

Ďalším výsledkom spolupráce bude materiál “Škola o odpadoch a separovaný zber”, ktorý bude výsledkom aktivít v spomínanom projekte.

Odpad, ktorý nevidíme, no vieme, že vzniká

Tento druh odpadu vzniká hlavne pôsobením dvoch záujmových skupín. Turistov, ktorí sa po príchode na miesto oddychu na vysokohorskej chate mienia občerstviť a spokojne si vychutnať výhľad a romantiku, ktorú miesto poskytuje. Oddychnutí odchádzajú s prázdnyimi ruksakmi a všetko, čo skonsumovať nestihli alebo už im to nechutí, ponechajú v košoch okolo chaty alebo na iných miestach. Ale tu už vstupuje do procesu aj okolo žijúca zver. Tá sa teší na ticho noci, aby si mohla vychutnať to, čo im už nechutilo. Najčastejšie jeden z najkrajších obyvateľov Vysokých Tatier medveď hnedý latinsky *Ursus arctos* chodí do bezprostrednej blízkosti vysokohorských chát a pácha škody, pričom ohrozuje aj turistov. Preto ďalším výstupom projektu *Región Vysoké Tatry bez odpadu* je vytvorenie súboru opatrení, ktoré pomôžu odvyknúť si medveďom od bohatého zdroja obživy, a vrátia ich do prostredia pre nich určeného. Vhodné skládkovanie a systém zábran pomôže týmto inteligentným predstaviteľom fauny opäť si navyknuť pohybovať sa ďaleko od prostredia, ktoré by mohlo podnietiť ich stretnutie s človekom.

Odpad, ktorý nevidíme

Tieto odpady boli vyprodukované v minulosti a sú skladované na neregulovaných skládkach. Týmto odpadmi sa tento projekt nezaobrá. Venujú sa im viaceré samostatné projekty a aktivity špecifických skupín, ako napríklad Občianske združenie Tatry, ktoré pôsobí v oblasti Vysokých Tatier súťažou „Na skládky nie sme krátky“. Počas súťaže, okrem iných aktivít, bolo zmapovaných 127 nelegálnych skládok odpadov, z ktorých bolo 51 odstránených, a ďalšie sú v štádiu riešenia.

SWOT analýza

SWOT analýza je tvorená s ohľadom na preferencie jednotlivých názorov účastníkov v skupine.

TABUĽKA č. 19

silné stránky	slabé stránky
Dlhodobó chránené územie TANAP - väčšia uvedomelosť občanov	Veľká rozloha územia
Neexistencia priemyslu v regióne	Vplyv vysokej neadresnej návštevnosti
Menšie zdroje znečistenia	Situovanie producentov odpadu
Zavedený separovaný zdroj vo Vysokých Tatrách (2008)	Biologický odpad nekompostovaný

silné stránky	slabé stránky
Dostatočná vybavenosť strojového parku, techniky a pod.	Slabá informovanosť občanov a podnikateľov o odpadovom hospodárstve (o separácii odpadov)
Dostatočné množstvo zberných nádob na separáty	Vybavenie firiem na odvoz a čistenie na plánovaný budúci zber
Ochrana životného prostredia	Finančná nezainteresovanosť
Separovaný zber - papier, plasty, sklo, šrot, akumulátory, elektronický šrot, kovové obaly, žiarivky	Nezáujem o odpady a čistotu
	Neprístupnosť terénu k likvidácii TKO a separátov
	Zabezpečenie a existencia starých skládok na území na území mesta
	Odpady z chát
	Odpady na turistických chodníkoch
	Zberné dvory
	Nedostatok investičného kapitálu
	Nespracovaný program odpadového hospodárstva
	Chýbajú kontajnery zabraňujúce prístupu divjakej zveri k odpadu
	Nízka výkupná cena druhotných surovín
príležitosti	ohrozenia
Využívanie kompostovania	Diaľkový prenos imisii
Riešenie deponovania odpadov, tak aby boli neprístupné divjakej zveri	Vyberanie kontajnerov sociálne slabšími vrstvami
Využívanie alternatívnych zdrojov energie (solárna, vodná, veterná)	Neplnenie kritérií EÚ v oblasti odpadov
Zriadiť komplexné centrálné dotried'ovanie vo VÚC	Neplnenie nábehových kriviek stanovených Recyklačným fondom, z ktorého sa čerpajú finančné zdroje
Podpora recyklácie odpadov v rámci legislatívy	Nedodržiavanie zásad – znehodnocovanie územia
Rozvoj environmentálne vhodných technológií - lepší prístup k informáciám	Nejednotnosť
Obnova miestnej kanalizácie	Demotivácia občanov a návštevníkov
Zvýhodniť občanov pri separácii odpadov	Nesystémovosť v likvidácii odpadov
Štrukturálne fondy do ŽP	Neúmerná urbanizácia prostredia prostredníctvom apartmánových domov.
Dodržiavanie noriem EÚ v oblasti produkcie odpadov	

príležitosti	ohrozenia
Zvýšenie miery separácie odpadov, ich druhotného zhodnotenia vrátane energetického	
Odbyrokratizovať a zbaviť korupcie systém pridelovania dotácií z fondov	

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre oblasť odpadového hospodárstva v regióne Vysoké Tatry:

Do roku 2020:

Zabezpečiť riadenie odpadového hospodárstva mesta, ktoré bude zamerané hlavne na jednotlivé zložky životného prostredia tvorené ľuďmi, faunou, flórou, vodou, pôdou a ovzduším. V rámci ekonomického rastu budú súčasne v harmonickej interakcii rešpektované environmentálne požiadavky a obmedzenia súvisiace s existenciou Národného parku TANAP.

Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude smerované do ekologicky nezávadných prevádzok likvidácie odpadov a vybraných oblastí pre separáciu, zber a recykláciu, pre ktoré má mesto a región ideálne rozvojové predpoklady. Hlavné zameranie v osvetovej činnosti bude vychovávať generácie s pozitívnym prístupom a srdcom pre ochranu životného prostredia v našich najkrajších a najvyšších veľhorách celých Karpát.

Formulácie strategického cieľa vychádzajú z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu ekonomicky aktívnych a výkonných subjektov. Zvyšovanie výkonnosti odpadového hospodárstva v dlhodobom horizonte a rast jeho efektívnosti je považované za prioritu. Zároveň však musia byť vytvorené také podmienky, aby sa nezvyšovali výdavky mestských prostriedkov a podnikateľských subjektov, ale aby nastala ich konsolidácia za účelom podpory nových rozvojových projektov. Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci regionálneho rozvoja, ktoré sú postavené na:

- Aktivizácii nedostatočne využívaného potenciálu a podpore riadenia odpadového hospodárstva.
- Rozšírení a zvýšení podielu aktivít na úrovni partnerstva.
- Aktivizácii nástrojov riadenia komunikácie a informovanosti.

Návrh opatrení

V pracovnej skupine odpadov sme definovali dva hlavné **Špecifické ciele**:

Špecifický cieľ č. 7.1: **Odpady okolo turistických chodníkov** - špecifikovaný cieľ pomôže udržiavať vysokohorské chodníky v čistejšom stave, zníži vplyv odpadov na vysokohorskú pôdu, zdroje vody, flóru, faunu a celkový vizuálny vplyv.

Špecifický cieľ č. 7.2: **Riadenie deponovania odpadov tak, aby boli neprístupné divoko žijúcej zveri** - špecifikovaný cieľ pomôže k ochrane zainteresovaných subjektov medveďov pred návykom na zaobstarávanie si potravy neprirodzeným spôsobom, chatám a ich vlastníkom pred opakovaným stratám a škodám vyplývajúcich z pôsobenia voľne žijúcej zveri, a turistom v ich ochrane pred stretom s voľne žijúcou nebezpečnou zverou v blízkosti ich odpočinku.

Odpady okolo turistických chodníkov napomôžu ku:

- Zlepšeniu životného prostredia.
- Kvalitnejšiemu systému vzdelávania na školách v oblasti životného prostredia.
- Doplneniu globálneho informačného systému.
- Lepšej komunikácii s obyvateľmi, podnikateľmi a predovšetkým návštevníkmi.
- Reálne spracovanému dokumentu pre región.
- Riešeniu viditeľných nedostatkov a zlepšeniu prostredia vo vysokohorských oblastiach i prímestskom okolí.

- Vyriešeniu komplexného problému odpadov od údolných staníc.

Ďalej:

- Navrhnutý program bude zahrnutý do programu rozvoja Prešovského regiónu.
- Bude odštartovaný systém zlepšovania systému problémov odpadov.
- Spolupráca s verejnou správou a občanmi bude podporou pre zainteresované skupiny.
- Projekt prinesie čistejšie prostredie a zlepši vizuálny vplyv.

Riadenie deponovania odpadov tak aby boli neprístupné divoko žijúcej zveri:

- Doplní projekt odpadov okolo turistických chodníkov.
- Ochráni voľne žijúcu zver pred návykmi a degeneráciou.
- Príspeje k ochrane majetku a ľudí žijúcich a pôsobiacich na chatách.
- Zvýši bezpečnosť turistov.
- Pomôže k vyváženiu vzťahu človek - príroda.
- Zabezpečí systém starostlivosti o dočasné uloženie odpadov vo vysokohorskom prostredí.
- Stanoví moderný dizajn staníc dočasného uloženia odpadov.
- Zvýši stupeň a efektivitu ochrany.
- Zachytí najmodernejšie trendy v tejto oblasti
- Zlepši spoluprácu medzi zainteresovanými subjektmi.

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 7.1

TABUĽKA č. 20

Hlavný cieľ č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu			
Špecifický cieľ č. 7.1: Odpady okolo turistických chodníkov			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Zvýšiť informovanosť turistov o vplyve dodržania systému starostlivosti o odpady prostredníctvom jednoduchých informačných materiálov (informačný systém, letáky, brožúrky, tabule)	34	340.000
2.	Zvýšiť informovanosť verejnosti o zodpovednosti za ochranu životného prostredia, vplyv na znečisťovanie hôr, vplyv turistov, forma vzdelávania: prednášková činnosť, workshop	18	180.000
3.	Motivačnými nástrojmi (zvýhodňovať) posilňovať využívanie alternatívnych lokálnych zdrojov v podnikateľských aktivitách	10	10.000
4.	Zpracovať do legislatívnych nástrojov na lokálnej i regionálnej úrovni motivačné prvky, ktoré posilnia individuálny záujem o zlepšovanie stavu životného prostredia	10	100.000
5.	Vypracovať systém metodických a prezentačných pomôcok pre vzdelávanie obyvateľov, turistov, infocentrá, film, šot v regióne - CD	10	100.000
6.	Vytvorenie máp turistických chodníkov, zaznačenie miest turistických centier	7	70.000
7.	Príprava miest zberných stanovišť	7	70.000
8.	Nákup ekologicky prijateľných zberných nádob	5	50.000
9.	Motivovať podnikateľské subjekty využívať systém separácie	5	50.000
10.	Vzdelávanie obyvateľov, turistov, infocentrá, film, šot v regióne	5	50.000

Hlavný cieľ č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu
Špecifický cieľ č. 7.1: Odpady okolo turistických chodníkov

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
11.	Zabezpečiť informovanosť, účastníci, hotely, školy, cestovné kancelárie, rekreačné zariadenia, školy v prírode	4	40.000
12.	Zriadiť havarijný fond	3	30.000
13.	V rámci verejnej správy posilniť záujem samospráv o separáciu odpadov	3	30.000
14.	Zabezpečiť projekt čisté hory, ochrany životného prostredia pre všetky stupne vzdelávania	2	20.000
15.	Vytvoriť podmienky pre občiansku participáciu pri presadzovaní programu	1	10.000
16.	Vypracovať systém a metodiky efektívneho manažmentu zavádzania environmentálnych noriem do výrobných prevádzok a podnikov	1	10.000
17.	Údržba staničiek človek, údržba staničiek Multikára - náklady na jej prevádzku, nákup	1	10.000
18.	Získať finančné prostriedky na doplnkové vzdelávanie	1	10.000
19.	Získať finančné prostriedky na komplexný informačný systém o stave životného prostredia	1	10.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 7.2

TABUĽKA č. 21

Hlavný cieľ č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu Špecifický cieľ č. 7.2: Riadenie deponovania odpadov tak, aby boli neprístupné divoko žijúcej zveri			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Posilniť zodpovednosť a zainteresovanosť verejnej správy na ochrane územia, živočíchov a následne turistov - zapracovať do legislatívnych nástrojov na lokálnej a regionálnej úrovni motivačné prvky, ktoré posilnia individuálny prístup k realizácii	18	180.000
2.	Zvýšiť informovanosť verejnosti o zodpovednostiach, o minimálnych požiadavkách a ochrane životného prostredia vo vzťahu k voľne žijúcej zveri (vplyv turistov, forma vzdelávania: prednášková činnosť, workshop)	12	120.000
3.	Vypracovať systém a metodiky zabezpečenia, uskladňovania, odvozu a likvidácie odpadu z objektov situovaných v biotopoch zveri	8	80.000
4.	Získať finančné prostriedky na komplexný informačný systém o stave životného prostredia	5	50.000
5.	Údržba zberných stanovišť	4	40.000
6.	Nákup ekologický prijateľných zberných nádob, lisy	3	30.000
7.	Zabezpečenie odvozu a likvidácie odpadov zo stanovišť z chát, zníženie hygienických rizík, technika, ľudia	3	30.000
8.	Vzdelávanie obyvateľov, turistov, infocentrá, film, šot v regióne	2	20.000

Hlavný cieľ č. 7: Región Vysoké Tatry bez odpadu
Špecifický cieľ č. 7.2: Riadenie deponovania odpadov tak, aby boli neprístupné divoko žijúcej zveri

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
9.	Vypracovať systém metodických a prezentačných pomôcok pre vzdelávanie obyvateľov, turistov, infocentrá, film, šot v regióne - CD	2	20.000
10.	Príprava a vybudovanie miest zberných stanovišť	2	20.000
11.	Motivovať podnikateľské subjekty k účasti na zavádzaní, realizácii a dodržiavaní stanoveného systému ochrany	2	20.000
12.	Motivovať samosprávy realizovať systém nakladania s odpadmi s ohľadom na voľne žijúce živočíšstvo	1	10.000
13.	Vytvoriť podmienky pre špecialistov na participáciu pri presadzovaní programu	1	10.000

C.8. Akčný plán využívanie obnoviteľných zdrojov energetickej základne

Hlavný cieľ č. 8: Integrované využívanie obnoviteľných zdrojov energie regiónu Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 8: Integrované využívanie obnoviteľných zdrojov energie regiónu Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „využívanie obnoviteľných zdrojov energetickej základne“ vedená lektorom Ing. Milanom Láncošom.

Fotografia

Obnoviteľné zdroje energie (OZE) sú zdroje, ktoré využívajú energiu slnka - slnečné žiarenie - ktoré denne dopadá na našu zem. Slnečná energia dopadajúca na zemský povrch je cca 700 kWh/m² v oblasti Slovenska. Správnym naklonením panelov, alebo kolektorov vieme získať 10 - 25 % z tejto energie. Podľa toho z akého prostredia sa energia čerpá poznáme zariadenia:

- Využívajúce teplotu a prúdenie vzduchu (tepelné čerpadla, veterné elektrárne).
- Priame slnečné žiarenie (fotovoltaické panely, slnečné kolektory).
- Teplotu a prietok vody (vodné elektrárne, tepelné čerpadla).
- Teplotu zeme (tepelné čerpadla).
- Biomasu (energia uložená v rastlinách, odpadoch poľnohospodárskych a komunálnych).

Klasické zdroje energie (ropa, uhlie, plyn) vznikli taktiež pôsobením energie slnka, ale ich tvorba trvala niekoľko storočí a preto ich nepokladáme za obnoviteľné zdroje energie (OZE). OZE sa používajú hlavne na výrobu teplej úžitkovej vody, kúrenie, výrobu elektrickej energie, výrobu tekutých a plyných palív. Veľkým problémom obnoviteľných zdrojov je ich skladovateľnosť, lebo najviac slnečného žiarenia máme v období, keď je najmenšia potreba tepelnej a elektrickej energie. Zariadenia využívajúce OZE sú väčšinou vybavené aj záložným zdrojom energie, ktorý sa využíva pri nedostatku energie z OZE. Vysoké investičné náklady sú rozhodujúcim kritériom pre ich masovejšie využitie v praxi. Podpora zo strany štátu na ich využívanie sa dostala aj do oficiálnych dokumentov a to :

- Stratégia energetickej bezpečnosti Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2030.
- Národný strategický referenčný rámec na roky 2007 - 2013, kde sú stanovené národné priority (vrátane energetickej efektívnosti), ktoré budú spolufinancované zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu v období rokov 2007 - 2013.

Očakávania frekventantov

Jednotlivé očakávania frekventantov akčnej skupiny „využívanie obnoviteľných zdrojov energetickej základne“ od TŠRR je možné zhrnúť nasledovne:

- Získanie nových poznatkov v tejto oblasti.
- Zlepšenie životného prostredia.
- Zníženie exhalátov v ovzduší.
- Zníženie nákladov na energie (kúrenie).
- Zlepšenie životnej úrovne obyvateľov.
- Zlepšenie informovanosti medzi obyvateľstvom o OZE a ich využití.
- Zlepšenie komunikácie medzi záujmovými skupinami.
- Presadzovanie ekologických kritérií pri rozvoji mesta Vysoké Tatry.
- Navrhnuté riešenia budú zahrnuté do koncepcie mesta Vysoké Tatry v oblasti tepelnej energetiky.
- Využívaním OZE sa stane mesto Vysoké Tatry - inovatívnym centrom.
- Vznik aplikovateľného projektu.

Problémová analýza

Pri analýze súčasného stavu využívania obnoviteľných zdrojov energie v regióne Vysoké Tatry frekventanti skupiny skonštatovali ich veľmi malé využitie. Príčin je niekoľko:

- Nízka informovanosť o možnostiach a charaktere ich využitia (málo ľudí pozná okrem využitia drevnej hmoty aj iné možnosti kúrenia, respektíve výrobu teplej úžitkovej vody) na ich zaobstaranie sú vysoké vstupné náklady.
- Doposiaľ takmer žiadna podpora zo strany štátu.

Oblasť slabej informovanosti

- V rámci mestskej samosprávy zriadiť informačné centrum v kompetencii stavebného úradu v oblasti obnoviteľných zdrojov, na podporu využívania OZE.
- Audiovizuálna technika (DVD, CD, prospekty, publikácie) s možnosťou získania informácií v rámci aplikácie OZE pre občanov (právnické aj fyzické osoby).
- Poradenská činnosť v danej oblasti - zapojenie kompetentného personálu centra.
- Propagácia OZE samotných a najmä popularizácia výsledkov už aplikovaných projektov v miestnych informačných zdrojoch (miestna televízia, rozhlas, noviny).
- Rozšírenie učebných osnov pre žiakov základných a stredných škôl s ohľadom na výchovu k ochrane životného prostredia s doplnením informácií o alternatívnych možnostiach získavania energie.

Stávajúce energetické zdroje na výrobu tepla a teplej úžitkovej vody

- Diverzifikácia zdrojov na výrobu tepla a teplej úžitkovej vody so zameraním na možnosti poskytované danou lokalitou a technologickými možnosťami.
- Využitie OZE v rozsahu minimálne 30-60% celkovej výroby (tepelné čerpadlá, geotermálna energia, biomasa, termo-panely).
- Doporučenie: v rámci rozvoja regiónu vyčleniť priestor (na ploche 12m² je možné inštalovať elektrárňu o výkone cca 1kW; doporučenie minimálne 100kW s možným ročným príjmom až 1,5 mil. Sk) pre výstavbu solárnej elektrárne na priamu výrobu elektrickej energie za podnikateľskými účelmi (predaj elektrickej energie a využitie tržieb na rozvojové účely).

Pilotné projekty

- Aplikáciu OZE by bolo vhodné demonštrovať na diverzifikovaných konkrétnych pilotných projektoch, ktoré by prezentovali možnosti jednotlivých obnoviteľných zdrojov.

- Uvedené riešenia a odporúčenia sa dajú realizovať len za aktívnej účasti majiteľov a prevádzkovateľov využívajúcich energetické zdroje.
- V momentálnej dobe (do roku 2013) existuje možnosť zo strany EU získať značné finančné zdroje na realizáciu projektov týkajúcich sa OZE, a preto by bolo vhodné zapojiť sa do procesu modernizácie a diverzifikácie práve v tomto období.

SWOT analýza

Technické zariadenia, ktoré využívajú OZE môžeme rozdeliť na:

- slnečné kolektory (výroba teplej úžitkovej vody - TUV, kúrenie)
- tepelné čerpadla (TUV, kúrenie)
- fotovoltaičné kolektory (elektrická energia)
- vodné elektrárne (elektrická energia)
- veterné elektrárne (elektrická energia)
- geotermická energia (kúrenie, TUV, elektrická energia)
- biomasa (palivo, elektrická energia, kúrenie)

Pretože spomínané technické zariadenia majú svoje prednosti a nedostatky, ktoré môžu mať vplyv na efektívnosť využitia OZE, urobili sme pre každé zariadenie „SWOT“ analýzu zvlášť.

TABUĽKA č. 22

silné stránky	slabé stránky
Slnečné kolektory	
Nízke prevádzkové náklady	Závislosť na slnečnom žiarení
Nenáročnosť na realizáciu a údržbu	Vysoké investičné náklady
Dlhá životnosť	Priestor pre ich uloženie (juh)
Využitie striech (krytina)	
Celoročná prevádzka	
príležitosti	
Možnosť využitia fondov EU	
Pokles ekologickej záťaže	
Zníženie nákladov na bývanie	
ohrozenia	

TABUĽKA č. 23

silné stránky	slabé stránky
Tepelné čerpadlá	
Nezávislosť na slnečnom žiarení	Vysoké investičné náklady
Nízke prevádzkové náklady	Potreba záložného zdroja energie

silné stránky	slabé stránky
Variabilita (vzduch, voda, zem)	Doplňkové investície (vrty)
	Potrebný elektrický príkon 1/3
príležitosti	ohrozenia
Možnosť využitia fondov EU	
Pokles ekologickej záťaže (zem, voda)	Podchladzovanie prostredia
Nízka cena el. energie (ekotaríf)	Hlučnosť (vzduchové)

TABUĽKA č. 24

silné stránky	slabé stránky
Fotovoltaika	
Ekologicky čistá energia	Vysoké investičné náklady
Nenáročnosť na výstavbu	Závislosť na slnečnom žiarení
Využitelnosť na miestach bez el. energie	
Aplikácia do strechy (krytina)	
príležitosti	ohrozenia
Podnikateľské aktivity	Nedoriešenosť technických bezpečnostných opatrení
Fondy EU	

TABUĽKA č. 25

silné stránky	slabé stránky
Vodné elektrárne	
Vodohospodárska činnosť	Stavebná náročnosť
Ekologická čistá energia	Vysoké investičné náklady
Vyrovnaný energetický zisk	Nízka výkupná cena
Možnosť využitia vodnej energie v špičkách	
príležitosti	ohrozenia
Tatry sú zásobáreň vody	Extrémne výkyvy prietokov a malá účinnosť

príležitosti	ohrozenia
Fondy EU	
Využitie hydroenergetického potenciálu malými vodnými elektrárnami	

TABULKA č. 26

silné stránky	slabé stránky
Veterné elektrárne	
Ekologická energia	Závislosť na krajinných možnostiach
Nízke prevádzkové náklady	Nepredvídanosť fúkania vetrov
	Narušenie krajinej scenérie
príležitosti	ohrozenia
Podnikateľské aktivity	Hluk, vibrácie
Fondy EU	Ohrozenie vtáctva

TABULKA č. 27

silné stránky	slabé stránky
Geotermická energia	
Široko spektrálne využitie	Chemické zloženie vody
Ekologicky čistá energia	Náklady na prieskum a vrty
Podporí rozvoj regiónu	Obmedzený výskyt v prírode
príležitosti	ohrozenia
Rozvoj kúpeľníctva	Monopoly
Výroba el. energie. Tepla	
Skleníkové hospodárstvo	

TABULKA č. 28

silné stránky	slabé stránky
Biomasa	
Zužitkovanie odpadov poľnohospodárstva	Vysoké investičné náklady

silné stránky	slabé stránky
Výroba el. energie a tepla	Priestorová náročnosť
Výroba hnojív	Dopravná náročnosť
príležitosti	ohrozenia
Podnikateľské aktivity	Zápach
Ochrana krajiny - odpady	

SWOT analýza nám ukazuje prehľad silných a slabých stránok jednotlivých technických zariadení, ktoré vedú využiť obnoviteľnú energiu a dať do takej formy, ktorá je užitočná pre život ľudí. Z uvedeného prehľadu vyplýva potreba diverzifikácie využitia OZE v regióne Vysoké Tatry, kde je potrebné zohľadniť miestne možnosti a technické podmienky na ich efektívne využitie.

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre oblasť využívania obnoviteľných zdrojov energetickej základne:

Do roku 2020:

Využitie energie slnka, kde na územie Slovenska dopadá cca. 200 x viac slnečnej energie, ako v súčasnosti potrebujú primárne energetické zdroje je jedným zo základných predpokladov trvale udržateľného rozvoja Slovenska. Región Vysoké Tatry sa vyznačuje vysokým počtom slnečných dní v roku, čo je základný predpoklad na energetické využitie zariadení využívajúcich túto skutočnosť. Miestna správa hrá dôležitú úlohu pri zabezpečení trvale udržateľného rozvoja regiónu tým, že presadzuje cez svoje miestne orgány politiku úspor energií (zatepľovanie budov), energetické riadenie - zdroje tepla, a v neposlednom rade propagáciu najnovších technologických zariadení na získanie ekologicky čistej energie.

- Región Vysoké Tatry - inovatívne centrum v oblasti využívania OZE.
- Výroba energie s nízkou ekologickou záťažou.
- Energetická nezávislosť regiónu Vysoké Tatry na importe energie.

Návrh opatrení

TABULKA č. 29

Hlavný cieľ č. 8			
Integrované využívanie obnoviteľných zdrojov energie regiónu Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vypracovať akčný plán využívania lokálnych energetických zdrojov v regióne	31	310.000
2.	Vypracovať motivačné prvky s priamou zainteresovanosťou verejnosti na využívaní obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, voda, teplo zeme)	19	190.000
3.	Vytvoriť komplexný informačný systém o možnostiach využívania lokálnych zdrojov obnoviteľnej energie v regióne	14	140.000
4.	Získať finančné zdroje pre financovanie investícií do využívania obnoviteľných zdrojov energie	14	140.000

Hlavný cieľ č. 8			
Integrované využívanie obnoviteľných zdrojov energie regiónu Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
5.	Urobiť energetický audit o regionálnych možnostiach a potenciáli využívania obnoviteľných zdrojov energie	12	120.000
6.	Umožniť obciam v partnerstve s podnikateľmi vytvárať lokálne energetické zdroje pre obce	12	120.000
7.	Zaviest' súťaž pre základné školy o vode, o ochrane prameňov, studničiek i potôčikov	12	120.000
8.	Prioritne získať a zrealizovať minimálne 10 pilotných projektov využívania obnoviteľných zdrojov energie v regióne	11	110.000
9.	Získať finančné zdroje pre vypracovanie projektov využívania obnoviteľných zdrojov energie	10	100.000
10.	Zriadiť regionálny mikropôžičkový fond pre zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie	9	90.000
11.	Vypracovať systém komplexnej informovanosti podnikateľov o možnostiach využívania obnoviteľných zdrojov energie v regióne	6	60.000
12.	Zaviest' špeciálny doplnkový predmet na základných školách o obnoviteľných zdrojoch energie v regióne s publikáciou a tréningom učiteľov	4	40.000
13.	Zaviest' certifikáty na ochranu vôd	3	30.000
14.	Vypracovať program pre zavedenie integrovaného informačného systému využívania miestnych zdrojov energie	3	30.000
15.	Zaviest' inštitút doplnkového vzdelávania pre malých podnikateľov o možnostiach využívania obnoviteľných zdrojov energie v regióne	2	20.000
16.	Tréningy „využívam obnoviteľné zdroje energie,“	1	10.000

C.9. Akčný plán komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne

Hlavný cieľ č. 9: Spolupráca a participácia zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 9: Spolupráca a participácia zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne“ vedená lektorom Ing. Martinom Kováčom.

Fotografia

Predpokladom akejkoľvek pozitívnej zmeny je dlhodobá a štruktúrovaná komunikácia a spolupráca subjektov v regióne. Hovoriť o rozvoji regiónu sa nedá len v rámci mesta Vysoké Tatry, ale aj v širších súvislostiach. Úspech a rozvoj mesta Vysoké Tatry je podmienený úspechom a rozvojom podtatranských miest a obcí. V regióne Vysoké Tatry sa nachádza 30 obcí, z toho 5 miest a 15 mestských častí mesta Vysoké Tatry. Na tomto území sa nachádza až

prekvapivo veľa rôznych regionálnych rozdielov, ktoré vypovedajú o nerovnomernom prístupe k podpore rozvoja miest a obcí v regiónoch Slovenska ako aj o absencii vnútro-regionálnej komunikácie a systémovej spolupráce subjektov v regióne. Región takto nedokáže rozvinúť svoj rozvojový potenciál pretože sa zmieta v množstve potrieb a prístupov, v individuálnej snahe riešiť systémové problémy pri absencii vhodnej národnej legislatívy a koncepcnej podpore rozvoja územia z centrálnych fondov a dotačných schém.

Pozitívne zmeny v regióne sa však udiat' môžu, a v súčasnosti sa aj dejú. Kľúčová je pritom dobrá spolupráca verejného sektoru so súkromným sektorom ako aj s obyvateľmi územia.

Činnosť tejto tematickej pracovnej skupiny bola špecifická tým, že sa zaoberala prierezovými otázkami rozvoja regiónu, načúvaním činnosti ostatných tematických pracovných skupín, z čoho rezultovali aj návrhy na ciele v tomto tematickom akčnom pláne alebo integrovanom akčnom pláne rozvoja regiónu Vysoké Tatry.

Očakávania frekventantov

- Naučiť sa niečo nové.
- Odhaliť v čom spočíva úspešná komunikácia subjektov v regióne.
- Identifikovať zmeny, ktorými by mal región Vysoké Tatry prejsť pokiaľ chce systémovo riešiť svoje problémy

SWOT analýza

TABUĽKA č. 30

silné stránky	slabé stránky
Obrovský rozvojový potenciál územia, ľudí a komunit v území, významné prírodné a kultúrne hodnoty územia. Vysoká atraktivita územia z hľadiska prírodných hodnôt spoluvytvárajúca identitu Slovenska	Malý počet obyvateľstva vzhľadom k veľkej rozlohe územia mesta Vysoké Tatry a potrebe jeho obsluhy a udržateľnosti rozvoja a kvality poskytovaných služieb
Vysoké Tatry - medzinárodná značka a tradícia návštevnosti regiónu domácou a zahraničnou klientelou	Absencia základných komunikačných kanálov a systémovej územnej spolupráce subjektov v meste a v regióne Vysoké Tatry
Procesy vnútro-regionálnej spolupráce naštartované po ničivej víchrici v roku 2004, snaha subjektov v regióne a na národnej úrovni hľadať systémové riešenie pre rozvoj územia	Obrovská rozkolísanosť návštevnosti v závislosti od sezónneho alebo mimosezónneho obdobia a s tým súvisiace problémy udržania zamestnancov a kvality služieb
príležitosti	ohrozenia
Systémové zatraktívnenie mimosezónneho obdobia pre postupné zvyšovanie návštevnosti v tomto období	Ďalšie zhoršovanie podmienok na bývanie trvale žijúcich obyvateľov a zamestnancov v sektore služieb v meste a s tým súvisiace problémy
Uplatnenie moderných technológií pri rozvoji územia a integrovaného manažmentu krajiny pre dosahovanie uspokojivých výsledkov, rovnomerný a komplexný rozvoj regiónu	Ďalšie pustnutie nevyužívanej infraštruktúry a budov v regióne za súčasného rýchleho zastavovania zelených pozemkov a rozpínaní zastavaných pozemkov v okolí obcí a miest
Zlepšovanie podmienok pre obyvateľov v území, rozvoj vzdelávania a komplexnejší rozvoj služieb	Zhoršovanie eko-systémových služieb krajiny, zvyšovanie pôdnej erózie, povodňových rizík, rizík sucha a rizík iných extrémnych prejavov počasia

Vízia

Vízia pre región Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti komunikácie zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne:

- Región bude atraktívny pre turistické vyžitie pre rodiny, študentov, zamestnancov firiem ale aj kongresovú turistiku, pričom perlou programovej ponuky budú nosné veľtrhy, výstavy a kultúrne programy mesta a regiónu.
- Región bude mať domáci a medzinárodný kredit z dôvodu zavedenia integrovaného manažmentu krajiny do praxe, a z dôvodu reálneho prehodnotenia mnohých postupov hospodárenia v krajine (najmä činnosti v oblasti lesného hospodárstva a využívania poľnohospodárskej pôdy).

- Mesto Vysoké Tatry bude atraktívne pre rodiny a celoročné bývanie vzhľadom k ponuke služieb, komunitnej starostlivosti, prírodným, kultúrnym a architektonickým hodnotám mesta a jeho mestských častí, a dostatku pracovných príležitostí v sektore služieb, vzdelávacích a výskumných inštitúcií, ako aj v oblasti správy a manažmentu infraštruktúry, úradov a chránených území v meste Vysoké Tatry.

Návrh opatrení

TABULKA č. 31

Hlavný cieľ č. 9			
Spolupráca a participácia zainteresovaných subjektov pre zmeny v regióne Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vytvorenie stálych konferenčných a poradných orgánov zainteresovaných subjektov v regióne pre rozvíjanie multisektorovej spolupráce	-	-
2.	Harmonizácia dotačných politík, podporných a regulačných nástrojov z úrovne vlády, a rezortov pre rýchlejšie znižovanie regionálnych disparít a podporu komplexného rozvoja regiónu	-	-
3.	Mapovanie kultúrnych, historických, prírodných a ľudských zdrojov jednotlivých sídiel pre identifikáciu prirodzeného rozvojového potenciálu územia a naštartovanie komplexných rozvojových procesov a projektov	-	-
4.	Vytvorenie regionálnej televízie pre účely rozvoja turizmu a komunikácie subjektov v regióne, vytvorenie regionálnej rozhlasovej stanice a pod.	-	-
5.	Stanovenie limitov rozvoja, únosnosti územia a vhodnej regulácie rozvoja	-	-
6.	Zlepšenie využívania voľného času, rozvoj komunitných aktivít v sídlach	-	-

C.10. Akčný plán systému certifikácií inštitúcií

Hlavný cieľ č. 10: Integrovaný systém manažmentu certifikácie inštitúcií v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 10: Integrovaný systém manažmentu certifikácie inštitúcií v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „systému certifikácie kvality samospráv“ vedená lektorom Ing. Milošom Přerovským.

Integrovaný systém manažmentu bude aplikovaný pre región Vysoké Tatry (mestský úrad Vysoké Tatry a obecné úrady vybraných obcí) pre ich nasledovné základné funkcie:

- rekreačno-liečebnú,
- prírodno-ochranársku,
- sídelno-komunikačnú.

Integrovaný systém manažmentu bude v celom regióne Vysoké Tatry implementovaný a vybudovaný s cieľom zvýšiť úroveň základných činností systému a zapojenia všetkých pracovníkov so stanovenými zodpovednosťami. Požiadavky štandardov EN ISO 9001:2008, EN ISO 14001:2004 a OHSAS 18001:2007 v systéme riadenia regiónu budú naplňované na požadovanej a akceptovateľnej úrovni.

Vedenie regiónu Vysoké Tatry sa hlási k princípom štandardov, má záujem implementovať integrovaný systém riadenia do svojich činností, uplatniť metódy a nástroje k implementácii tohto systému. Preukazuje pozitívny a konštruktívny prístup k riešeniu všetkých vzniknutých problémov a zapája zodpovedných pracovníkov.

Očakávania frekventantov

Jednotlivé očakávania frekventantov akčnej skupiny „využívanie systému certifikácie kvality samospráv“ od TŠRR je možné zhrnúť nasledovne:

- Získanie nových poznatkov v tejto oblasti.
- Zvýšenie si odbornosti z oblasti certifikácie.
- Vytvoriť projekt na zavedenie systému certifikácie v regióne Vysoké Tatry.

Problémová analýza

Základné procesné členenie integrovaného systému manažmentu v regióne Vysoké Tatry je zamerané na:

- **Riadiace procesy** - riadenie organizácie, riadenie dokumentácie, monitorovanie a zlepšovanie.
- **Zdrojové procesy** - riadenie personalistiky, infraštruktúry, financovania a informatiky.
- **Základné procesy** - poskytovanie služieb v regionálnom členení.

Rozvoj integrovaných systémov manažmentu znamená:

- Komplexné činnosti pri analýze integrovaného systému manažmentu.
- Oponentné činnosti spracovaných riadiacich dokumentov, analytických správ a koncepčných dokumentov týkajúcich sa ISM.
- Práce v metodických, analytických a auditných tímoch, vykonávanie metodických školení členov ISM tímov, prípadne spolupracujúcich pracovníkov.
- Odborná pomoc pri preskúvaní a nastavovaní procesov z oblasti poskytovania služieb, bezpečnosti, personalistiky, nákupu a riadiacich procesov, pomoc pri návrhoch na zlepšenie.

Identifikované riziká procesu certifikácie

V procese certifikácie boli v rámci regiónu Vysoké Tatry identifikované riziká v nasledovných oblastiach:

- strategického riadenia regiónu:
  - hodnotenie efektívnosti stratégie a politík
  - jasná definícia právomoci a zodpovedností
- taktického riadenia regiónu:
  - rozvoj cestovného ruchu
  - rozvoj služieb v regióne Vysoké Tatry
  - ochrana prírodných zdrojov
- riadenia informácií:
  - pravidlá riadenia dokumentov a záznamov
  - odborná znalosť relevantných zákonov a noriem
- riadenia zdrojov:
  - rozvoj ľudských zdrojov
  - hodnotenie efektívnosti infraštruktúry
  - pravidlá ochrany digitálnych informácií
  - riadenia finančných tokov
- riadenia kontroly a systematického zlepšovania:
  - hodnotenie efektívnosti jednotlivých organizačných častí
  - hodnotenie spokojnosti zákazníka
  - systém riadenia nápravných a preventívnych opatrení
  - aplikácia metód a postupov neustáleho zlepšovania v rámci harmonického rozvoja regiónu Vysoké Tatry

SWOT analýza

TABUĽKA č. 32

silné stránky

slabé stránky

silné stránky	slabé stránky
mestský úrad Vysoké Tatry	
História mesta	Slabá legislatíva
Regionálna poloha mesta	Nevyváženosť právomocí poslancov a výkonných orgánov mesta
Komplexná starostlivosť o občanov mesta	Systém financovania mesta
Inštitúcia mestského úradu	Neexistencia územného plánu
príležitosti	
Fondy EÚ	Nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom
Geografický informačný systém - GIS	Prísny stupeň ochrany životného prostredia
Štandardizácia systému riadenia podľa noriem ISO	Demografický vývoj
Komplexný systém vzdelávania	

TABUĽKA č. 33

silné stránky	slabé stránky
obecné úrady vybraných obcí regiónu Vysoké Tatry	
Regionálna poloha obce	Slabá legislatíva
Komplexná starostlivosť o občanov obce	Nevyváženosť právomocí poslancov a výkonných orgánov obce
Inštitúcia obecného úradu	
príležitosti	
Fondy Európskej únie	Nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom
Geografický informačný systém - GIS	
Štandardizácia systému riadenia podľa noriem ISO	
Komplexný systém vzdelávania	

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti integrovaného rozvoja systém manažmentu certifikácie inštitúcií v regióne Vysoké Tatry:

Dosiahnuť optimalizáciu procesov prostredníctvom analýzy procesov identifikovaných systémov riadenia. Pre navrhované procesy vypracovať integrované systémy riadenia metódami podľa aplikovaných štandardov, v plnom rozsahu ich uplatniť a rozvíjať. Aktívna spolupráca vedenia samospráv, pracovníkov a poradenských organizácií by mala pripraviť podmienky pre uplatnenie princípov a požiadaviek medzinárodných noriem pre systémy riadenia.

Jednu z častí Tatranskej školy regionálneho rozvoje zamerať na rozvoj vzdelávania v oblasti moderných metód riadenia pri účinnej aplikácii metód a postupov medzinárodných štandardov manažmentu.

Optimalizácia riadiacich procesov v samospráve regiónu Vysoké Tatry prinesie celkovo do regiónu ako na jednotlivé riadiace úrovne:

- Zvýšenie image regiónu Vysoké Tatry.
- Dôveryhodnosť regiónu Vysoké Tatry v oblasti cestovného ruchu.
- Získanie nových partnerov v oblasti poskytovaných služieb.
- Zvýšenie produktivity práce jednotlivých riadiacich zložiek.
- Pozitívne zmeny v infraštruktúre regiónu Vysoké Tatry.
- Zefektívnenie informačných, materiálových a finančných tokov.
- Kvalifikáciu pri výberových konaniach ako na národnej tak i na medzinárodnej úrovni.

Návrh opatrení

TABUĽKA č. 34

Hlavný cieľ č. 10			
Integrovaný systém manažmentu certifikácie inštitúcií v regióne Vysoké Tatry			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Rozpracovať model a metodiku udeľovania certifikátu dobrej kvality poskytovaných služieb „Tatranská značka“	21	210.000
2.	Vytvoriť špeciálny program pre rozvoj zručnosti pre procesné riadenie organizácií „Riadiť svoju komunitu“ a organizovať súťaže medzi školami v regióne	20	200.000
3.	Pre zamestnancov samosprávy organizovať otvorené kurzy vzdelávania, tréningy, odborné semináre a systém manažérskeho vzdelávania	14	140.000
4.	Podporiť záujem samospráv a miestnych lídrov, zavádzanie systémov hodnotenia využívania prírodných zdrojov	13	130.000
5.	Certifikovať poskytované služby všetkých samospráv, podnikateľov a organizácií pôsobiach v regióne Vysoké Tatry	11	110.000
6.	Zriadiť regionálny inštitút „značky regiónu“ pre posilňovanie sebadôvery komunit v regióne	9	90.000
7.	Vypracovať systém hodnotenia využívania prírodných zdrojov a tento zaviesť do riadenia samospráv	8	80.000
8.	Vytvoriť Regionálnu Radu pre udeľovanie certifikátu „Tatranská značka“	6	60.000
9.	Vytvoriť regionálny informačný systém certifikovaných produktov a služieb v regióne	6	60.000
10.	Vypracovať systémy a procesy pre hodnotenie kvality poskytovaných služieb a manažérskych zručností pre integrované riadenie regiónu	5	50.000
11.	Webová aplikácia pre sledovanie riadenia a zlepšovanie procesov	5	50.000

C.11. Akčný plán integrovaného rozvoja služieb

Hlavný cieľ č. 15: Integrovaný rozvoj služieb v regióne Vysoké Tatry

Úvod

Pre naplnenie hlavného cieľa č. 11: Integrovaný rozvoj služieb v regióne Vysoké Tatry bola zriadená akčná skupina „rozvoja služieb“ vedená lektorom Ing. Evou Achbergerovou.

Očakávania frekventantov

- Identifikácia najväčších problémov v súvislosti s poskytovaním služieb v regióne.
- Identifikácia opatrení pre zvyšovanie kvality a dostupnosti služieb v regióne.

Problémová analýza

Sektor služieb najviac trpí nedostatkami systémového rozvoja územia. Definícia služieb je veľmi široká. Absentujú bližšie analýzy o tomto sektore a jeho ekonomickej výkonnosti v území. Tento sektor je priamo naviazaný na sektor ľudských zdrojov a sektor rozvoja hospodárskych, sociálnych a environmentálnych činnosti v území vrátane rozvoja turizmu.

SWOT analýza

TABUĽKA č. 35

silné stránky	slabé stránky
Vysoká územná potenciálna absorpcia pre poskytovanie rôznych služieb v závislosti od systémového rozvoja územia	Nedostatočné základné služby pre obyvateľov mesta Vysoké Tatry; veľká rozkolísanosť zabezpečovania a dostupnosti služieb v regióne v závislosti od sezóny
príležitosti	ohrozenia
Komplexný rozvoj služieb súvisiaci so zásadným zatraktívnením mimosezónneho obdobia (etablovanie nosných festivalov a výstav, vybudovanie nových atraktív v území pre mimosezónne obdobie), obnova a regenerácia nevyužívaných budov a zariadení turistickej infraštruktúry na území mesta Vysoké Tatry	Prehlbovanie krízy ekonomickej udržateľnosti poskytovania služieb v území kvôli výraznému mimosezónnemu obdobiu, absencii zdravej konkurencie v službách ako aj spolupráci pri ich poskytovaní

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 v oblasti integrovaného rozvoja služieb v regióne Vysoké Tatry:

Región Vysoké Tatry je známy vysokou kvalitou a celoročnou dostupnosťou poskytovaných služieb tak pre svojich návštevníkov ako aj pre obyvateľov územia. Služby sa rozvíjajú nielen v oblasti turizmu, ale aj v základnej starostlivosti o obyvateľov územia, v oblasti obnovy a prevádzky budov či v oblasti starostlivosti o krajinu.

Návrh opatrení

TABUĽKA č. 36

Hlavný cieľ č. 10 Integrovaný rozvoj služieb v regióne Vysoké Tatry
---

Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Vytvorenie „Domu remesiel a tradičných zručností“ na podporu zachovania tradičných zručností a remesiel súvisiacich s ochranou a manažmentom krajiny, opravou, údržbou a obnovou historických budov, opravou a výrobou úžitkových predmetov pre domácnosť a firmy, a výrobu umeleckých predmetov s využitím tradičných remesiel či moderných výtvarných techník.	-	-
2.	Vytvorenie živnostenského inštitútu v regióne Vysoké Tatry pre podporu vzniku a rozvoja živnostenského podnikania v regióne, ako aj pre podporu prijatia systémových opatrení na prehĺbenie spolupráce samosprávy, podnikateľského sektoru, správcov nehnuteľností a poskytovateľov služieb v regióne	-	-
3.	Prepojenie zamerania stredných škôl, pobočiek vysokých škôl a inštitúcií celoživotného vzdelávania s potrebami zainteresovaných subjektov v regióne pre lepšie plánovanie a odbornú prípravu absolventov škôl (minimálne s 5 ročným výhľadom)	-	-

C.12. Akčný plán rozvoja rómskych komunít

Prierezový cieľ: Integrovaný rozvoj rómskych komunít

Úvod

Pre naplnenie Prierezového cieľa: Integrovaný rozvoj rómskych komunít bola zriadená ad hoc pracovná skupina.

Nie je nič efektívnejšieho a účinnejšieho než vzájomná komunikácia ľudí bez predsudkov a vzájomnej nevráživosti. V komunikácii sa ľudia navzájom spoznávajú, spoznávajú svoje problémy ako aj problémy svojich partnerov, dokážu počúvať ušami, rozmýšľať a cítiť srdcom. V rozhovoroch človek dokáže sformulovať svoj názor, dokáže načúvať partnera, je motivovaný rozmýšľať a uvažovať nad svojimi krokmi pri riešení svojich sociálnych i kultúrnych potrieb, ako kultivovane žiť, bývať, milovať, radovať sa zo svojho života, zo života svojich blízkych i dobrých tolerantných vzťahov vo svojej komunite bez kultúrnych, náboženských či etnických predsudkov.

V komunikácii človek spoznáva, že aj ten druhý má problémy, starosti podobného charakteru, že tiež dokáže načúvať, byť nahneván na seba a na celú spoločnosť. Pýta sa prečo ten druhý má všetko a prečo mnohé veci jemu chýbajú. Práve tieto predsudky sú zdrojom nenávisť, vzájomnej intolerancie a prehlbovania kultúrnych ba dokonca aj sociálnych rozdielov medzi silnejším i slabším, a preto je vhodné práve zo strany silnejšieho podať pomocnú ruku. Konkrétnych príkladov ponuky podávania pomocnej ruky slabším na Slovensku je ako šafranu v akomkoľvek kultúrnom, ekonomickom, sociálnom, geografickom, či etnickom prostredí.

Málo komunikujeme a ak komunikujeme, tak sa nepočúvame. Z toho pramení nepochopenie a rast intolerancie v ekonomickom, sociálnom, kultúrnom a environmentálnom prostredí. Komunikácia je základom prosperity a riešenia problémov v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a environmentálnej oblasti. Preto v rámci realizácie projektu Tatranská škola regionálneho rozvoja sa zainteresovaní frekventanti v diskusiách rozhodli rozšíriť rozvojový program pre znevýhodnené rómske komunity v regióne Vysoké Tatry.

Problémová analýza

Rómovia toho chcú veľa, pretože sa veľa zanedbalo. Chcú sa vzdelávať, kultúrne rozvíjať, chcú obnovovať kultúrne dedičstvo svojich predkov. Ťažko je však vzdelávať sa, keď sa deti musia učiť doma pri sviečke, pretože nemajú elektrinu. Ťažko je prispôbovať sa hygienickým návykom, keď nemajú vodu. Chodiť čisto oblečení, keď namiesto po dobrých, pevných a suchých cestách, chodia po blate.

Jedným z najdôležitejších problémov pre Rómov je bývanie. Chcú bývať slušne, no na to potrebujú finančnú pomoc. Niektorí by si aj sami vybudovali domy, ale nemajú ich kde vybudovať. Nemajú totiž pozemky.

Ďalším veľkým problémom je zamestnanie. Róm bez vzdelania, sa ťažko zamestná. Rómske problémy, sú aj našimi problémami. Aj my s nimi musíme žiť, a teda musíme ich takisto riešiť. Bolo by na škodu, keby sme Rómov teraz nechali na rázcestí.

Princípy pre presadzovanie rozvojových programov rómskych osád

V snahe prekonať pretrvávajúce problémy rómskych komunít sa v súčasnom období živo diskutuje o hľadani východísk pri riešení ich sociálnych, ekonomických, kultúrnych a environmentálnych problémov. Jedným z možných východísk riešenia týchto problémov je uplatňovanie trvalo udržateľných princípov, ktoré boli využité aj pri vypracovaní Akčného plánu rozvoja rómskych komunít - ROMAGENDA21:

- **Princíp diverzity (ekologický princíp):** posilňovať diverzitu ekonomického, sociálneho, kultúrneho i environmentálneho prostredia rómskych komunít.
- **Princíp "kultúrnej a spoločenskej integrity":** ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne prostredie riešiť prostredníctvom priamej zainteresovanosti rómskych komunít.
- **Princíp tolerantnosti:** ekonomické, sociálne, kultúrne i environmentálne problémy rómskych komunít riešiť tak, aby sa posilňovala sociálna súdržnosť i vzájomná tolerancia členov rómskych komunít.
- **Princíp emancipácie:** problémy rómskych komunít riešiť prostredníctvom priamej zodpovednosti členov rómskych komunít za svoje ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne prostredie - uplatňovanie princípu subsidiarity.
- **Princíp solidarity:** problémy rómskych komunít riešiť tak, aby sa posilňovala solidarita v ekonomickom, sociálnom, kultúrnom i environmentálnom prostredí.
- **Princíp prijateľných chýb:** podpora alternatívnych programov pre rómske komunity na najefektívnejšou cestou pri minimalizácii chýb.

Princíp diverzity (ekologický princíp)

Je viacero príkladov z minulosti o tom, že koncentrácia Rómov vyvoláva konflikty priamo v rómskej komunite a spôsobuje sociálne napätie, kriminalitu, drogovú závislosť, rozvrátenosť rodín, chudobu, choroby, úžerníctvo, environmentálnu záťaž. Pokusy o asimiláciu resp. o integráciu Rómov zlyhali, pretože boli aplikované neprirodzeným (násilným) spôsobom. Koncentrovaná forma bývania (vznik rómskych osád) sa datuje od obdobia 50-tich rokov, keď komunistický systém prinútil Rómov k trvalému pobytu. Najextrémnejší príklad koncentrácie Rómov na Slovensku pozná takmer každý. Košický Luník IX je odstrašujúcim príkladom koncentrácie všetkých problémov páchaných na ľuďoch. Košický Luník IX vlastne potvrdzuje, že koncentrovaná kolektívna zodpovednosť je v rozpore s princípom diverzity, napríklad zodpovednosti za svoje ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne prostredie. Preto je vhodné vkladať do rozvojových programov vytváranie štandardných podmienok pre Rómov a ich komunity princíp diverzity v rámci realizovaných aktivít. Môže to byť v rámci získavania zodpovednosti za svoje prejavy, za úroveň bývania i foriem environmentálneho prostredia.

Princíp kultúrnej a spoločenskej integrity

Násilná asimilácia, či integrácia Rómov do spoločnosti narušila ich prirodzené väzby a sociálne vzťahy, pretože im bola odobraná zodpovednosť za ich potreby. Vybudovali sme systém sociálnej, ekonomickej, kultúrnej a environmentálnej závislosti rómskej minority na majoritnej spoločnosti.

V rámci podpory kultúrnej a spoločenskej integrity u rómskej minority je treba Rómom vrátiť stratenú zodpovednosť za ich ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne prostredie. Je nevyhnutné naštartovať programy, ktoré budú u Rómov znovu objavovaním zodpovednosti posilňovať ich kultúrnu a spoločenskú integritu.

Princíp tolerancie

Princíp tolerancie je potrebné posilňovať predovšetkým vo vnútri rómskej komunity. Je potrebné odštartovať v rómskych osadách také programy, ktoré dajú členom rómskych komunít príležitosť aktívne riešiť vlastné problémy. Tým je možné posilňovať ich sebavedomie, a to bude zasa postupne posilňovať vzájomné tolerantné vzťahy. Súčasný stav riešenia rómskych problémov posilňuje závislosť a nesamostatnosť Rómov v rozhodovaní i v konaní. Bráni im pri riešení vlastných potrieb.

To má dramatické vplyvy napríklad na úžerníctvo v rómskych komunitách. Samostatnosť a zodpovednosť v rozhodovaní posilňuje toleranciu a vzájomnú úctu k sebe i k svojim partnerom. Preto je možné princíp tolerancie posilňovať prostredníctvom programov, ktoré posilňujú samostatnosť a aktívny prístup Rómov pri riešení vlastných potrieb. Odštartovanie takýchto programov posilní toleranciu medzi majoritou a rómskou minoritou.

Princíp emancipácie

Je zrejmé, že nie je možné vrátiť všetko do pôvodného stavu, keď správanie sa Rómov bolo po generácie ovplyvňované usadlíckou formou bývania. Je však výzvou, aby Rómovia výraznejšie vstupovali do rozhodovacích procesov prostredníctvom komunitnej samosprávy a zároveň, aby boli vytvorené dostatočné podmienky pre regionálnu rómsku samosprávu.

Voči tejto stratégii je veľa výhrad, no treba si uvedomiť, že bez navrátenia zodpovednosti rómskym lídrom za ich socioekonomické, kultúrne a environmentálne prostredie, nie je možné uvažovať o vyriešení rómskej chudoby.

Princíp solidarity

Majorita by mala voči Rómom prejavovať dostatok dobrej vôle a ústretovosti, aby pomohla zmierniť riziko napätia. Rómske komunity jednoznačne potrebujú pomocnú ruku. Nie však takú, ktorá im bude dávať dary a „sociálne odpustky“, ale takú, ktorá ich naučí určitým štandardným zvyklostiam, ktoré neovládajú.

Princíp solidarity znamená, že silnejší podáva pomocnú ruku slabšiemu. Bezradnosť Rómov často vyplýva z vnútornej frustrácie a nedostatku vlastného sebavedomia. A vedie k vonkajším prejavom agresivity.

Princíp subsidiarity

Princíp subsidiarity pre rómske komunity je potrebné podporovať na individuálnej, komunitnej a regionálnej úrovni. Ide o posilňovanie individuálnej zodpovednosti za vlastné prostredie (napríklad za bývanie, prácu).

Všetko to, čo nie je možné robiť na individuálnej úrovni, nech je v plnej kompetencii komunity (komunitná samospráva), a je nutné dať tomu politickú podporu. Ide o verejnoprospešné služby v rámci rómskej komunity (infraštruktúra, verejné priestranstvá, komunitná komunikácia, vzdelávanie, služby a pod.). Čo nie je možné riešiť na úrovni komunity, nech sa rieši na úrovni regiónu (mikroregiónu) so všeobecnou politickou podporou. Jej výsledkom by mala byť medzikomunitná kooperácia a výmena skúseností, napríklad prostredníctvom regionálnej rómskej samosprávy.

SWOT analýza

TABULKA č. 37

silné stránky	slabé stránky
Vlastná tradícia a kultúra, jazyk	Nízka vzdelanostná úroveň, dokonca negramotnosť
Nenáročný životný štýl	Nízka životná úroveň
Existencia vyspelých vodcov v marginalizovanej skupine	Absencia hygienických návykov
Priaznivo sa rozvíjajúca partnerská spolupráca tretieho sektoru a verejnej správy	Nízka úroveň starostlivosti o deti, zanedbávanie rodičovských povinností
	Neplánované rodičovstvo
	Neznalosť slovenského jazyka
	Neovládanie efektívnej komunikácie s majoritným obyvateľstvom
	Vysoká kriminalita Rómov
	Takmer 100% nezamestnanosť
	Dlhodobá nezamestnanosť
	Nízka motivácia pracovať
	Alkoholizmus, drogová závislosť
	Ťažko vychovávateľné deti
	Sociálna a priestorová izolovanosť, segregácia Rómov

príležitosti	ohrozenia
Sociálne - zlepšenie komunikácie a odstránenie izolácie Rómskej populácie od majoritnej skupiny obyvateľov, zvýšenie zapojenia Rómov do vecí verejných a napomáhanie zlepšeniu ich spolunažívania s ostatnými občanmi, posilňovanie prvkov občianskej spoločnosti a podpora spolupráce štátnych a neštátnych organizácií, posilnenie činnosti MVO pri zmene myslenia	Sociálne - izolácia a segregácia rómskej populácie, komunikačná bariéra, negatívne príklady v rámci rómskej komunity, exkomunikovaný pozitívny vzor, krádeže, žobranie, vysoká populačná krivka u rómskeho etnika, postupné získavanie negatívnych návykov a postojov k pracovnej činnosti
Ekonomické - priama alebo nepriama finančná podpora (daňové zvýhodnenia, mikropôžičky), pri obnove stavebnej výroby v okrese, možnosť zaradenia do pracovného procesu	Ekonomické - nedostatok finančných prostriedkov, neefektívne hospodárenie s financiami v rómskych rodinách, deti - zdroj financií (rodinné prídavky, sociálne dávky)
	Politické - časté riešenie rómskych problémov „od stola“, neznalosť rómskych špecifik priamo z terénu, koncepčné neriešenie problémov rómskeho etnika ako celku
Kultúrne - obnova tradičných rómskych remesiel v regióne (košíkárstvo, výroba metiel, kováčstvo, vyrezávanie z dreva, tkáčstvo a pod.), nenáročný spôsob života	Kultúrne - strata záujmu o obnovu rómskej kultúry a identity
Prírodné - využívanie prírodného bohatstva (zber húb, lesných plodov)	Prírodné - porušovanie zákona o ochrane prírody a krajiny (výruby stromov, zber lesných plodov v chránených územiach)

Vízia

Vízia pre Vysoké Tatry v roku 2020 pre integrovaný rozvoj rómskych komunití:

Do roku 2020:

- Občania rómskych komunití budú na takej úrovni vyspelosti, že sa budú vedieť sami vysporiadať so svojimi ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi a environmentálnymi problémami.
- Viac ako 70% občanov rómskych osád bude pracovať, resp. budú podnikať v oblastiach, ktoré sú rómskym komunitám, obciam i spoločnosti užitočné.
- Občania rómskych osád budú bývať v zdravotne nezávadnom prostredí.

Návrhy riešení rómskych problémov

Za rozhodujúce predpoklady pre ozdravenie životného prostredia, zlepšenie životných podmienok a prevencie infekčných ochorení u obyvateľov žijúcich v rómskych osadách treba považovať:

RIEŠENIE ZAMESTNANOSTI

V rómskych osadách je takmer 100% nezamestnanosť so všetkými dôsledkami v ekonomickej, sociálnej a zdravotnej situácii rodín. Teda musí ísť najmä o:

- Vytváranie pracovných príležitostí.
- Rovnocenné zaraďovanie obyvateľov rómskych osád do pracovného procesu.
- Využívanie vedomostí a schopností obyvateľov jednotlivých osád so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním.

ZVYŠOVANIE VZDELANOSTNEJ ÚROVNE

Úlohy treba orientovať najmä na:

- Zabezpečenie dôsledného absolvovania povinnej školskej dochádzky na dosiahnutie aspoň minimálneho stupňa vzdelania, resp. manuálnej zručnosti, ktoré budú predpokladom zaradenia sa do pracovného procesu.

- Využívanie stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaných občanov žijúcich v rómskych osadách ako lektorov.
- Zvyšovanie zdravotného uvedomenia počnúc výukou o základných hygienických návykoch až po znalosť pozitívnych i negatívnych, rizikových faktorov ovplyvňujúcich zdravie.
- Pôsobenie na rómsku populáciu s cieľom zviditeľnenia pozitívnych príkladov, t.j. príbehov úspešných občanov - Rómov žijúcich usporiadaným životom v dobrých sociálno-ekonomických podmienkach.

AKTÍVNY POSTOJ K ŽIVOTU A VLASTNÉMU ZDRAVIU

Ide predovšetkým najmä o:

- Aktívny vzťah k práci a uvedomelej pracovnej činnosti.
- Prevzatie zodpovednosti za svoj život a zdravie, za život a zdravie členov svojej rodiny ako základného predpokladu ľudskej existencie vôbec.
- Plánované rodičovstvo.

ZAPOJENIE SA DO KOMUNITY

To znamená dosiahnuť aktívnu a úzku spoluprácu samosprávy s obyvateľmi rómskych osád ale aj iných koncentrovaných rómskych osídlení, získať ich účasť na spoločných rozhodnutiach vo verejných veciach a zastúpenie v obecnom zastupiteľstve.

RÓMOVIA A VZDELÁVANIE

- Mnohé rómske rodiny nevidia zmysel vzdelávania.
- Deti neovládajú slovenský jazyk.
- Učitelia s nimi len s námahou komunikujú prostredníctvom iných detí, ktoré sú bilingválne.
- Deti nemajú základné školské potreby.
- Deti nemajú vhodné prostredie ani na vyučovanie - chudobné školy, ani na domácu prípravu - zlé sociálne pomery.
- Deti sú hladné.
- Deti nemajú vhodné a hygienicky nezávadné oblečenie.
- Deti nemajú základné hygienické návyky.
- Deti sú vystavené zlým výchovným vplyvom a dokonca zneužívaniu.
- Rómski rodičia nevidia nijakú motiváciu, aby podporovali vzdelávanie svojich detí.
- Rómskym rodičom dokonca záleží na tom, aby deti nenavštevovali strednú školu, ktorá je mimo dediny, pretože by museli znášať náklady na cestovné, ošatenie a ostatné náklady spojené so zvyšovaním vzdelávania.

***Poznámka:** Tieto fakty sa nevzťahujú na každú rómsku rodinu a každé rómske dieťa.*

Čo by mohla urobiť samospráva obce:

Obec je najkompetentnejšia posúdiť individuálne každý problém rómskych rodín a jednotlivých členov rómskej komunity:

Má mať výrazne posilnené právomoci:

- v určovaní výšky a spôsobu poskytovania peňažných dávok
- v zabezpečovaní účelného vynakladania peňažných dávok
- v presmerovaní dávok na účel, pre ktorý boli schválené (výživa detí, obstaranie základných potrieb, vzdelávanie)
- má postupne budovať rómsku samosprávu
- samospráva by mala sledovať účelné vynakladanie prostriedkov
- zabezpečiť nadväznosť ZŠ - učňovská škola a výroba (zamestnanie)
- zmierňovať napätie medzi Rómami a majoritou v spoločnosti pomocou spravodlivého delenia prostriedkov obecnej pokladnice
- zmierňovať vzájomnú rómsku nenávisť
- zabrániť zneužívaniu rómskych detí na prácu a pohlavnému zneužívaniu

- posilniť postavenie miestneho lekára a jeho úlohu pri ochrane zdravia a nevinosti rómskych detí

Čo by mala urobiť škola:

Časť peňažných dávok vyčleniť na to, aby škola mohla poskytnúť deťom aspoň dvakrát denne jedlo. Škola by mala úzko spolupracovať s obecnou samosprávou cez rómskych asistentov, resp. absolventov štúdia sociálnej práce. Študenti práva, sociálnej práce, policajných škôl by mohli ponúknuť svoju odbornú prax pre osvetu v rómskych osadách.

Osnovy pre rómsku menšinu vytvoriť po serióznom prieskume:

- Jazyka Rómov a jeho kodifikácii.
- Kultúrnych hodnôt Rómov.
- Estetického a mravného cítenia.
- Mimoriadnych charakteristík (hudobné nadanie, uznávané hodnoty ...).
- Metodika vyučovania predmetov by mala zohľadňovať všetky osobitné zvláštnosti a danosti (vyučovanie ako muzikál v MŠ a 1.-3.roč.).
- Posilniť vyučovanie tvorby rodinného rozpočtu a hospodárenia s peniazmi, príp. príslušných právnych predpisov.
- Predškolská príprava je nevyhnutná:
  - deti sa počas nej naučia slovenský jazyk,
  - základom hygieny,
  - kultúre správania,
  - stolovaniu,
  - všeobecne platným mravným civilizačným hodnotám,
  - spoločné vzdelávanie rodičov a detí.

Čo by mohla urobiť cirkev:

- platenie štúdia výborným rómskym žiakom
- osвета
- duchovná obroda
- výchova rómskych rodičov
- ochrana rómskych detí pred brutalitou a násilím

Čo by mohol urobiť tretí sektor:

- poskytovanie štipendií rómskym deťom
- projekty na šírenie:
- osvetu
  - duchovného rastu
  - právneho vedomia
  - poznatkov o cti a dôstojnosti človeka

Poznámky:

Rómskemu obyvateľstvu škodí:

- ľútosť
- nezáujem
- nepremyslené poskytovanie peňažných dávok
- nedostatok pracovných príležitostí
- nezáujem rómskej inteligencie
- sociálna bieda
- ak sa im peniaze a iná pomoc poskytuje bez plnenia akýchkoľvek povinností

- sociálne dávky, ktoré sa mňajú svojmu určeniu, prispievajú paradoxne k duchovnej degenerácii
- terajšie hodnoty najbiednejších: alkohol, video, akčné filmy, zlodejstvo
- Rómovia možno ináč chápu veci, ako majoritné obyvateľstvo, majú iný pohľad na rodinu a postavenie dieťaťa v nej
- Existujú „výkladné skrine“ rómskej kultúry a rómskych škôl, tie sú predmetom obdivu a cieľom prúdu peňazí
- Ženy majú v rómskych osadách veľké slovo (matriarchát vyplýva z alkoholizmu väčšiny mužov)
- Čím vyššia sociálna úroveň rodiny, tým je v nej menej detí

RÓMOVIA A DUCHOVNÉ HODNOTY

Čo je potrebné riešiť ihneď?

- podchytiť mladých
- rozvoj talentov v mladosti (spev, tanec)
- nenásilná evanjelizácia
- osveta - pozitívny príklad
- skupinová práca s cieľom výchovy lídrov
- motivácia - svedectvá (preukázané, potvrdené)
- motivácia detí hravými aktivitami
- motivácia vlastným pozitívnym príkladom

Strednodobé ciele (do roku 2010):

- zriadenie komunitných centier
- tolerancia - Róm a „neRóm“
- zbavenie sa predsudkov
- získať dobrovoľníkov, vybudovať dobrovoľnícku základňu
- zmena myslenia u Rómov a ostatných občanov
- postupné začleňovanie - integrácia
- zvýšenie sebavedomia
- poznanie rómskej histórie a kultúrneho dedičstva

Dlhodobé ciele (do roku 2020):

- docielenie nerovnosti občanov vo vzdelaní
- rovnosť príležitostí
- hodnotový rebríček

VZDELÁVANIE

Čo potrebujeme riešiť ihneď:

- rodinné exkurzie na stredné školy - osobné pohovory so študentmi
- finančne motivovať študujúcich Rómov - štipendiá, úhrada nákladov a pod.
- zvýhodňovať rodiny študentov vyššími soc. dávkami
- finančné postihy pre rodiny, ktoré brzdia deti vo vzdelávaní
- spolupráca s MVO
- riešiť jazykový problém
- spolupráca s majoritnou spoločnosťou
- reforma školského systému a metodiky výučby
- zvýšiť podiel alternatívnych škôl v školskom systéme

RODINA A SPOLUPRÁCA SO ŠKOLOU

- zabezpečiť stravovanie v škole
- rómska družina, školský klub, pomoc pri príprave na vyučovanie
- osveta rómskych matiek
- priblížiť stredné vzdelanie miestu bydliska
- systém učebných odborov nezodpovedá potrebe trhu práce
- predškolská príprava
- v 6.roč. ZŠ zakomponovať predmet, ktorý zaujíma žiakov
- zriadiť internátne typy základných a stredných škôl
- práca s rómskymi rodinami na udržiavaní profesijných tradícií medzi generáciami (zabezpečiť odbyt)
- sociálne dávky viazať na školskú dochádzku
- chýba systém, ktorý zabezpečí zamestnanie Rómov po ukončení školy (rómske burzy práce)

RÓMOVIA A BÝVANIE

- územný plán, vlastníctvo k pozemkom, čierne stavby, dostupnosť pozemkov

Čo potrebujeme riešiť ihneď?

- dialóg samosprávy s komunitou
- vlastný vklad rómskej komunity
- legalizácia pozemku
- aktívny prístup samospráv k „infraštruktúre“ a tvorba projektových dokumentov
- územný plán
- program sociálno-ekonomického rozvoja komunít

Dlhodobé ciele (do roku 2020)

- zmena hodnotových kritérií s participáciou Rómov

RÓMOVIA A ZAMESTNANIE

Čo potrebujeme riešiť ihneď?

- vzdelanosť
- marginalizovanosť východu
- demotivácia (soc. systém núti nerobiť)
- neexistujúce vlastnícke vzťahy
- negatívum stereotyp zamestnanosti
- zodpovednosť v rodine
- zručnosti Rómov
- neschopnosť spolupracovať
- diskriminácia pri zamestnaní
- zneužívanie lacnej pracovnej sily
- nezhody medzi bielymi a Rómami
- nespoľahlivosť zamestnancov
- nechť pracovať
- uspokojenie sa s málom
- nenáročnosť na seba a okolie

- chýba systémová zmena v náväznosti na zmeny v spoločnosti
- nedostatok vlastných lídrov
- kurzy - napr. šitia
- odštartovať frontálne šírenie informácií
- úľava na daniach podnikateľov zamestnávajúcich Rómov
- cielene podpora sociálnych dávok pre deti
- reforma zo sociálneho systému do motivačného systému
- centrum zručností v komunitách
- okamžite zahájiť a odštartovať kurzy a školenia „Zakladám si svoj podnik“ s mikropôžičkami
- aby sa deti nestávali zdroj obživy
- program Rómskych lídrov - v každej osade dvaja

Čo je potrebné riešiť v priebehu 5-10 rokov?

- spôsob života v kolóniách
- využiť sociálny systém - posilniť zodpovednosť komunit za svoje ekonomické prínosy
- osady zbúrať a integrovať Rómov do spoločnosti
- venovať zvýšenú pozornosť deťom a mládeži rozvíjať praktické zručnosti a tvorivosť

OPATRENIA

Opatrenia na zlepšenie bývania Rómov

- Predovšetkým zlepšenie ich prístupu k inžinierskym sieťam a verejným službám prostredníctvom elektrifikácie, vybudovania kanalizácie v izolovaných osadách.
- Revidovanie a zjednodušenie postupov pri získaní stavebného povolenia, čo by umožnilo skvalitniť svoje bývanie.

Opatrenia na rozšírenie zárobkových príležitostí pre rómskych pracovníkov

- Predovšetkým posilňovanie protidiskriminačnej legislatívy, znižovanie sociálnych odvodov a ďalších mimomzdových nákladov, ktorí pôsobia proti najímaniu nekvalifikovanej pracovnej sily a rozširovanie okruhu kvalifikačných a rekvalifikačných kurzov v zamestnaní.

Opatrenia na zvýšenie vzdelanostnej úrovne Rómov

- Odstraňovanie bariér brániacich rómskym deťom začať školskú dochádzku, riešenie problému jazykovej bariéry, výchova učiteľov (vrátane rómsky hovoriacich učiteľov a asistentov), zvyšovanie miery predškolskej dochádzky a uľahčenie prístupu na stredné školy.
- Zavedenie nultých ročníkov pre uľahčenie rómskym deťom vstupu na základné školy.

Opatrenia na zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti pre Rómov žijúcich vo vzdialených oblastiach (zlepšenie miestnej infraštruktúry, napr. ciest a telekomunikácií)

- Zlepšenie mobilnej zdravotníckej starostlivosti, zvyšovanie povedomie Rómov o ochrane zdravia, ako aj o reprodukčnom zdraví a antikoncepcii.

Opatrenia na elimináciu sociálneho vylúčenia prostredníctvom prijímania protidiskriminačnej legislatívy

- Verejná osвета a informačné kampane, multikultúrne vzdelávanie a výchova verejných činiteľov, ako napríklad starostov, zdravotníkov a ďalších verejných zamestnancov.

Návrh opatrení

V ad hoc pracovnej skupine v rámci Priezového cieľa Integrovaný rozvoj rómskych komunit boli zadefinované tri hlavné **Špecifické ciele**:

Špecifický cieľ č. 16.1: Zabezpečiť pre rómske obyvateľstvo dôstojnú úroveň vzdelania pre budúcnosť

Špecifický cieľ č. 16.2: Remeslá Rómom - rozvoj lokálnej ekonomiky v rómskych osadách

Špecifický cieľ č. 16.3: Zabezpečiť pre rómske obyvateľstvo dôstojné bývanie

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 16.1

TABULKA č. 38

Prierezový cieľ: Integrovaný rozvoj rómskych komunít			
Špecifický cieľ č. 16.1: Zabezpečiť pre rómske obyvateľstvo dôstojnú úroveň vzdelania pre budúcnosť			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	V každej rómskej osade zriadiť Rómske komunitné centrum (RKC)	10	100.000
2.	Zriadiť regionálne informačné a vzdelávacie centrum pre Rómov v regióne (RIVCR)	7	70.000
3.	Podporovať aktivity zapájania občanov osád do verejnoprospešných aktivít	5	50.000
4.	V RKC vytvoriť podmienky pre doplnkové vzdelanie o hospodárení v domácnosti i fungovania komunít	4	40.000
5.	Vzdelávať rómskych trénerov a učiteľov pri RIVCR	2	20.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 16.2

TABULKA č. 39

Prierezový cieľ: Integrovaný rozvoj rómskych komunít			
Špecifický cieľ č. 16.2: Remeslá Rómom - rozvoj lokálnej ekonomiky v rómskych osadách			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Zavádzanie alternatívnych zdrojov energie, vody, čistenia odpadových vôd pre rómske osady (17 osád)	9	90.000
2.	Podporovať programy zamestnanosti Rómov pri obnove prírodného dedičstva - revitalizácia krajiny zamestnať 200 Rómov - ročne 15 mil. Sk	9	90.000
3.	Posilniť záujem mladých Rómov o podnikateľské aktivity, ktoré budú založené na báze lokálnych prírodných zdrojov - 5 pilotných projektov (hlina, drevo, kov, tkanie, drôty)	7	70.000
4.	Vytvoriť podmienky pre obnovu pôvodných rómskych remesiel na báze prírodných lokálnych zdrojov	7	70.000
5.	Podporovať produkty založené na báze prírodných zdrojov regiónu (košíkárstvo, kováčstvo, keramika)	5	50.000
6.	Podporovať aktivity zapájania občanov osád do verejnoprospešných aktivít	4	40.000
7.	Vytvoriť komplexný marketing trhu s rómskymi remeslami	4	40.000
8.	Podporovať uplatnenie tradičných zručností (v súvislosti so starostlivosťou o krajinu, s obnovou a údržbou budov) a rozvoj remeselnej výroby predmetov úžitkovej spotreby - pilotné projekty	4	40.000
9.	V RKC vytvoriť podmienky pre doplnkové vzdelanie o hospodárení v domácnosti i fungovania komunít	3	30.000
10.	V každej rómskej osade zriadiť Rómske komunitné centrum (RKC)	2	20.000
11.	Posilňovať záujem verejnosti o dobré príklady využívania kultúrneho dedičstva Rómov	2	20.000
12.	Zrealizovať 5 pilotných projektov podnikania na báze kultúrneho dedičstva Rómov	1	10.000

Prierezový cieľ: Integrovaný rozvoj rómskych komunít			
Špecifický cieľ č. 16.2: Remeslá Rómom - rozvoj lokálnej ekonomiky v rómskych osadách			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
13.	Vydávanie manuálov pre rómske remeslá	1	10.000
14.	Vzdelávať rómskych trénerov a učiteľov pri RIVCR	1	10.000
15.	Rozpracovať program rozvoja zručnosti v rómskych osadách	1	10.000
16.	Zriadiť regionálne informačné a vzdelávacie centrum pre Rómov v regióne (RIVCR)	1	10.000

Návrh opatrení ku Špecifickému cieľu č. 16.3

TABULKA č. 41

Prierezový cieľ: Integrovaný rozvoj rómskych komunít			
Špecifický cieľ č. 16.3: Zabezpečiť pre rómske obyvateľstvo dôstojné bývanie			
Č. opatr.	Návrh opatrenia	Priorita	EUR
1.	Postaviť výstavbu domčekov pre Rómov na báze dreva a nepálenej hliny	8	80.000
2.	Vypracovať katalógový manuál o formách bývania pre Rómov v regióne	6	60.000
3.	V každej z rómskych osád vytipovať a zaškoliť 5 remeselníkov	6	60.000

Inštitucionálne zabezpečenie Programu Integrovaný rozvoj rómskych komunít

Pri súčasnom stave inštitúcií a systéme práce a vplyvu na efektívnosť využívania finančných prostriedkov navrhujeme v maximálnej miere zakódovať motivačný model pri implementácii programu prostredníctvom regionálnej grantovej agentúry, ktorú by založili sociálni partneri na úrovni regiónu (obce, rozvojové agentúry, štátna správa a občiansky sektor). Regionálna grantová agentúra by zabezpečovala služby spojené s vyhlasovaním súťaže na jednotlivé projekty, ktoré vyplývajú z akčného plánu Romagendy.

Regionálna grantová agentúra by pozostávala z výkonnej a správnej zložky. Výkonná zložka by pozostávala z profesionálnych manažérov ktorí by zabezpečovali služby spojené s realizáciou programu. Správnu zložku bude tvoriť správna rada, zložená zo všetkých zainteresovaných skupín v regióne. V prípade okresu Sabinov by správna rada mala byť tvorená zo zástupcov samospráv, občianskych združení a podnikateľských subjektov.

D. Prílohy

D.1. Strategické súvislosti a väzby v procesoch regionálneho rozvoja

D.1.1. Od znalostnej bázy k znalostnej spoločnosti

TABULKA č. 42

Úroveň verejnej správy	Informácie a databázy, spôsoby komunikácie, riadiace, plánovacie, praktické a špeciálne zručnosti	Kvalita výkonu verejnej správy	Inovačný pokrok a zvyšovanie konkurencieschopnosti
Štátna správa	Znalostná báza spoločnosti	Znalostná štátna správa	Znalostná spoločnosť
VÚC	Znalostná báza regiónu	Znalostná samospráva	
Obec	Znalostná báza sídla		

Zmyslom informatizácie spoločnosti nie je len viac komunikovať prostredníctvom internetu, ale naučiť sa vyhľadávať, triediť a využívať dáta. Pre úspešný rozvoj obcí a regiónov je veľmi dôležitý prístup k priestorovým dátam. Ich základom sú dáta tvoriace znalostnú bázu sídla či regiónu. Zjednodušene povedané sú to akési dokumentačné a informačné centrá obcí a regiónov, ktoré disponujú informáciami trvalej informačnej hodnoty. Aj z tohto dôvodu sú tieto informácie kľúčové v procese integrovaného rozvoja územia. Tvorba znalostnej bázy sídiel a regiónov zvyšuje konkurencieschopnosti územia a súčasne zvyšuje úroveň inovačných procesov vo verejnej správe.

D.1.2. Participácia subjektov v regióne na plánovacích, riadiacich a koordinačných procesoch v regióne Vysoké Tatry, matica vzťahov strategického plánovania

TABULKA č. 43

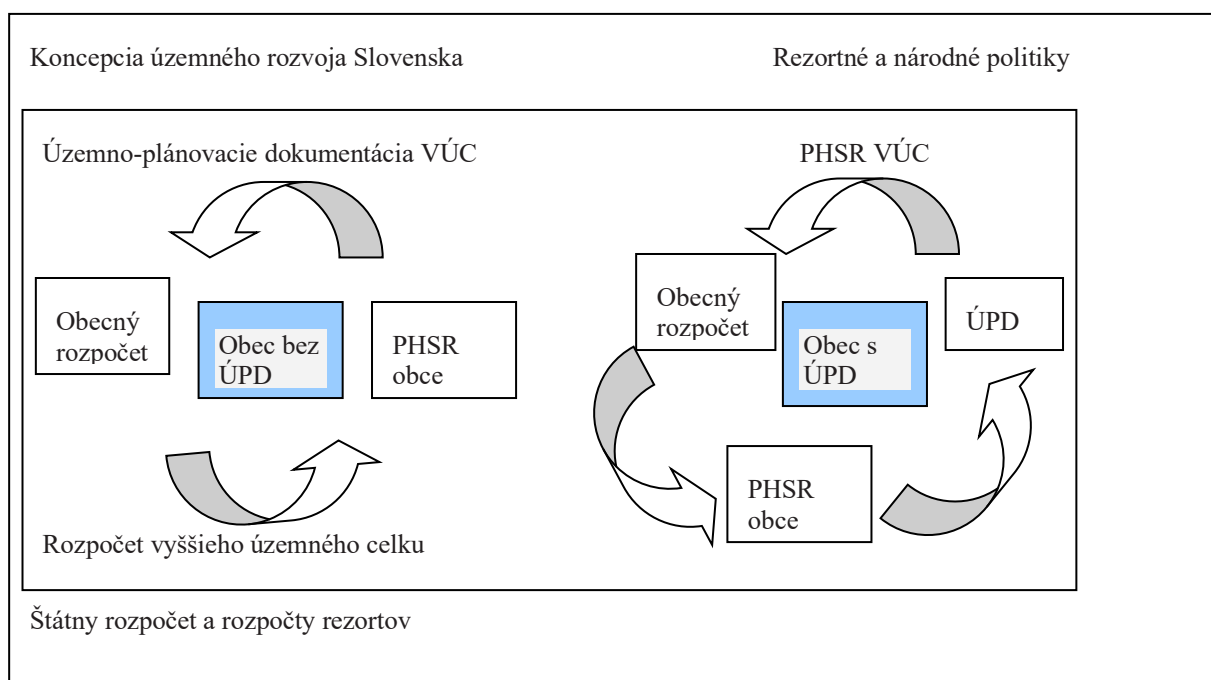
Nástroj	Národná úroveň	Regionálna úroveň	Lokálna úroveň (vrátane mikroregiónov)
Mapovanie, analýza a hodnotenie zdrojov územia	Integrácia rozhodujúcich poznatkov z regionálnych úrovni so zohľadnením lokálnych charakteristík	Integrácia poznatkov z miestnej a národnej úrovne, priemet poznatkov do regionálnych poznatkových báz	Kultúrna, historická a spoločenská topografia a analýza zdrojov na území obce a mikroregiónu
Tvorba vízie rozvoja územia	Vízia rozvoja Slovenska	Vízia rozvoja regiónu/VÚC	Vízia rozvoja obce, mikroregiónu
Definovanie princípov TUR	Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja	Regionálna Agenda 21	Lokálna Agenda 21
Dlhodobé plánovanie (10 - 30 rokov)	Koncepcia územného rozvoja Slovenska	Územno-plánovacia dokumentácia VÚC	Územno-plánovacia dokumentácia obce

Nástroj	Národná úroveň	Regionálna úroveň	Lokálna úroveň (vrátane mikroregiónov)
Strednodobé plánovanie (4 až 10 rokov)	Rezortné a národné politiky	PHSR VÚC	PHSR obce, mikroregiónu (Rozvojová stratégia sídla)
Krátkodobé plánovanie (3 ročný výhľad)	Štátny rozpočet	Rozpočet VÚC	Rozpočet obce

Každý subjekt verejnej správy realizuje plánovacie opatrenia, riadenie a koordináciu svojej politiky. Pre zabezpečenie úspešného regionálneho rozvoja je dôležitá súhra týchto subjektov v strategických plánovacích procesoch. Inštitúcie neplánujú svoje výdavky a zámery sami pre seba, ale pre plnenie určitých kompetencií vo verejnom sektore, ktoré majú dopad na konkrétne územia či sídla Slovenska.

Diskusia zainteresovaných subjektov v regióne o prehĺbení vzájomnej spolupráce v rámci týchto plánovacích, riadiacich a koordinačných procesov je vždy veľmi potrebná a prospešná.

D.1.3. Proces zmien, aktualizácie a vzájomnej interakcie strategických dokumentov na území obce, regiónu, Slovenska - schéma

Strategické dokumenty ako sú: územnoplánovacia dokumentácia, programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja, rezortné politiky a verejné rozpočty sú v neustálom procese zmeny a aktualizácie.

D.1.4. Harmonizácia podporných, motivačných a regulačných mechanizmov zo strany verejnej správy v regióne Vysoké Tatry - matica vzťahov

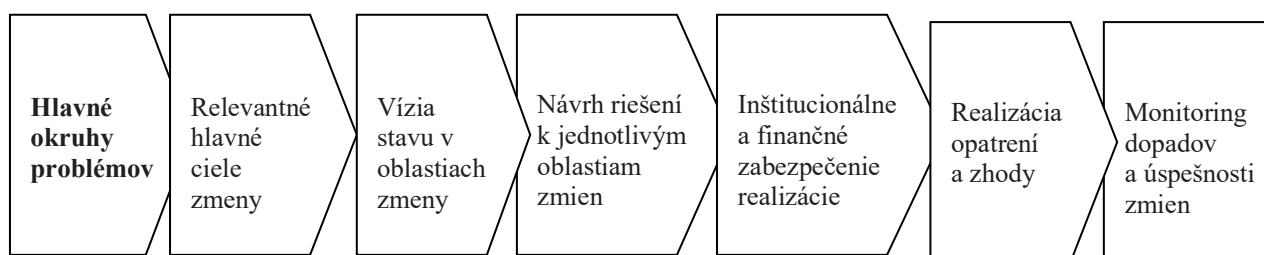
TABUĽKA č. ?

Verejný sektor	Úroveň EÚ	Národná úroveň	Regionálna úroveň	Lokálna úroveň mikroregionálna
Inštitúcie	Inštitúcie EÚ	Národné inštitúcie	Regionálne inštitúcie	Miestne inštitúcie
Vlastné aktivity	EÚ	Rezort alebo iné ústredné		

Verejný sektor	Úroveň EÚ	Národná úroveň	Regionálna úroveň	Lokálna úroveň mikroregionálna
a projekty		orgány štátnej správy	Vyšší územný celok	Obce
Dotačné a podporné motivačné nástroje	Fondy EÚ, informačné a legislatívne nástroje	Rezortné dotačné a podporné systémy (výnosy)	Regionálne dotačné systémy a podporné nástroje VÚC	Obecný dotačný systém (ak existuje)

Harmonizácia podporných, motivačných a regulačných mechanizmov znamená také nastavenia mechanizmov na strane verejnej správy, ktoré vedie k harmonickému rozvoju regiónu. Zahŕňa aj systémovú podporu jednotlivých fáz prípravy a uplatnenia rozvojového potenciálu územia na procese udržateľného rozvoja územia. Zahŕňa tiež ochranu verejného záujmu. Následkom týchto javov dochádza k synergickému efektu vyššej účasti súkromného sektoru a obyvateľstva na rozvoji regiónu vrátane prevzatia vyššej spoluzodpovednosti za rozvoj regiónu prostredníctvom viacerých nástrojov a záväzkov.

D.1.5. Línia procesov zmeny - kroky súvisiace s procesom zmeny

Podmienkou procesu zmeny je neustála komunikácia a dialóg subjektov v regióne v pracovných tematických skupinách, spoločné hodnotenie stavu v jednotlivých oblastiach a v regióne ako celku, ako aj principiálna zhoda s hlavnými opatreniami pre realizáciu pozitívnych zmien v regióne.

D.2. Integrovaný prístup v plánovaní, hodnotení a zhodnotení rozvojového potenciálu územia

Dobre načasovanie spracovania a aktualizácia strategickkej dokumentácie obce (územno-plánovacia dokumentácia, program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja, rozpočet obce), priebežne a v dostatočnom predstihu, umožňuje prijímať lepšie strategické rozhodnutia na úrovni miestnej územnej samosprávy. Predpokladom dobrého strategického plánovania a rozhodovania je dôkladné zmapovanie a analýza kultúrnych, prírodných a ľudských zdrojov vrátane finančného kapitálu a ekonomickej výkonnosti územia, identifikácia a vyhodnotenie rozvojového potenciálu územia, odhalenie rozvojových limitov územia, stanovenie regulatívov rozvoja územia, existencia vízie rozvoja územia, vedomie aspektov a princípov udržateľného rozvoja, príprava udržateľnej rozvojovej stratégie sídla (vo forme PHSR obce) a jej realizácia. Tieto aktivity sa delia na nasledovné fázy:

1. fáza - Mapovanie zdrojov na území obce
2. fáza - Analýza a hodnotenie zdrojov (kvalitatívne a kvantitatívne) - stanovenie poškodení a rozvojového potenciálu územia, stanovenie limitov rozvoja územia a bonity územia
3. fáza - Vízia rozvoja a návrh udržateľnej rozvojovej stratégie sídla
4. fáza - Príprava a realizácia rozvojových projektov a stratégie, monitoring dopadov a úspešnosti

1. fáza - Mapovanie zdrojov na území obce

Predpokladom prípravy kvalitnej strategickkej dokumentácie a kvalitných rozvojových projektov miest a obcí je dôkladne zmapovanie miestnych zdrojov v nasledovnej štruktúre:

- **Ľudské zdroje a sociálny kapitál územia** (ich existencia je podmienkou rozvoja a inovačného rastu).

- **Prírodné zdroje územia**, systémy ekologickej stability územia (v kontexte ochrany povodia a krajiny), manažment ochrany prírody a environmentálna infraštruktúra (pre ochranu a využitie prírodných zdrojov).
- **Kultúrne zdroje územia** (hmotné i nehmotné). V tomto kontexte je to celá - človekom vytvorená infraštruktúra a kultúrna krajina, ktoré postupne vznikali pretváraním prírodného prostredia. V tomto ponímaní tieto zdroje zahŕňajú stavebný fond v nasledovnom členení:
  - bytová výstavba (individuálna, hromadná),
  - občianska vybavenosť územia,
  - dopravná infraštruktúra územia,
  - ostatná technická infraštruktúra územia,
  - historické štruktúry krajiny.
- **Finančné zdroje a kapitál** v území a jeho dostupnosť, ekonomická výkonnosť územia.

Špecificky je potrebné spracovať analýzu disparít v regióne Vysoké Tatry v spolupráci s regionálnymi združeniami miest a obcí v nasledovných oblastiach:

- Rozdelenie obcí v území podľa pólov rastu.
- Obce a ich technická a dopravná infraštruktúra.
- Obce a spracovanie územno-plánovacej dokumentácie a PHSR obcí.
- Priemysel, poľnohospodárska, lesnícka činnosť a staré záťaže na území obce - záťaže a miesta znečistenia.
- Obce a ich občianska infraštruktúra (školská, zdravotná, sociálna, športová a informačná infraštruktúra vrátane bývania a infraštruktúry poskytovaných služieb na úrovni sídla).
- Obce a cestovný ruch, identifikácia sezónnosti.
- Obce a ich nevyužitý pamiatkový fond, stavebný fond a priemyselné dedičstvo (budovy v súkromnom a verejnom vlastníctve bez využitia alebo len čiastočne využité - súčasné a potenciálne využitie a prenájom nehnuteľností, bytových a nebytových priestorov) s možnosťami vytvorenia:
  - veľkých priemyselných parkov,
  - malých priemyselných zón,
  - malých mikroparkov a inkubátorov pre rozvoj podnikania,
  - priestorov na bývanie a služby občianskej infraštruktúry.
- Obce a poľnohospodárska pôda, lesy a lesná pôda, vodné toky a ich správa, urbárne plochy a manažment dažďových vôd vo väzbe na:
  - čistenie odpadových vôd, vodovody, ochrana pred povodňami a protipovodňová prevencia,
  - odpadové hospodárstvo,
  - energetické hospodárstvo.

Kľúčové je v tejto fáze zapojenie občanov a rozhodujúcich subjektov v území do tohto procesu mapovania zdrojov a následnej analýzy poškodení územia. Vzniká tým priestor pre širšie participačné procesy rôznych cieľových skupín, čo mobilizuje ľudské zdroje v území a zvyšuje ich aktívnu účasť na procesoch plánovania a realizácie zmien v regióne.

2. fáza - Analýza a hodnotenie zdrojov (kvalitatívne a kvantitatívne) - stanovenie poškodení územia a rozvojového potenciálu, stanovenie limitov rozvoja územia a bonity územia

Získané poznatky o zdrojoch územia je potrebné vyhodnotiť so zabezpečením nasledovných výstupov:

- Stanovenie poškodení územia (viď. tabuľka nižšie).
- Identifikácia najväčších problémov, potrieb a funkcií územia.
- Analýza stanovenie hierarchie a stupňov ochrany prioritných hodnôt územia, ktoré je potrebné trvale chrániť.
- Identifikácia hodnôt a oblastí, ktoré by mali byť predmetom rozvoja.
- Identifikácia rozvojového potenciálu.
- Definovanie rozvojových limitov územia pri zohľadnení princípov TUR.
- Stanovenie bonity územia.

- Identifikácia vnútorných disparít regiónu a sídiel v nadväznosti na ich reálny hospodársky, environmentálny a sociálny stav a reálne možnosti čerpania finančnej či nefinančnej podpory zo strany verejnej správy.

TABUĽKA č. 44

Stanovenie poškodenia územia

Prvým krokom v oblasti hodnotenia zdrojov je **analýza poškodení územia z pohľadu kultúrnej, historickej a spoločenskej kontinuity*** a zlomu tejto kontinuity, ktorá sa udiala u nás v druhej polovici 20. storočia (najmä zásadná zmena spoločenských pomerov od roku 1948 do 1989). Zlom kontinuity nastal predovšetkým v týchto oblastiach:

Zdevastovanie životného prostredia (pôvodná aj kultúrna krajina) - odvodňovanie krajiny, rozsiahle úpravy vodných tokov, likvidácia pôvodných štruktúr kultúrnej krajiny (medze, pôdne stupne, mokrade a pod.), urýchľovanie erózie pôdy, znižovanie prirodzenej retenčnej schopnosti krajiny, rast environmentálnych záťaží životného prostredia (najmä z priemyslu a odpady)	Zdevastovanie osídlenia - urbánnych i rurálnych štruktúr a architektonickej objemovej skladby sídiel (vybudovanie rozsiahlej monofunkčnej architektúry 60tých až 80tých rokov nízkej kvality a vysokej energetickej náročnosti), likvidácia štruktúr historických jadier miest a obcí a ostatných historických štruktúr krajiny	Výrazná zmena prirodzenej sociálnej štruktúry obyvateľstva a jednotlivých sídiel	Poškodenie sociálneho, kultúrneho, historického i prirodzeného ekologického a etického vedomia obyvateľov
--	---	--	---

* Zvyčajne sa plánovacie a hodnotiace procesy viažu na určitý bod (objekt) alebo určitú plochu (lokalitu). V rámci analýzy je však potrebné skúmať aj objemové (priestorové) vzťahy a časové vzťahy najmä v polohe hodnotenia vývoja kultúrnej, historickej a spoločenskej kontinuity (teda jej plynulého vývoja alebo zlomov).

Aj v tejto fáze je dôležité zapojenie občanov (ich združení, spolkov a dobrovoľníkov) a rozhodujúcich subjektov v území do procesov hodnotenia zdrojov, identifikácie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia. Umožňuje to stanoviť udržateľnejšiu rozvojovú stratégiu územia. Dôležité v celom procese je transparentné riadenie očakávaní verejnosti z procesu rozvoja územia.

3. fáza - Vízia rozvoja a návrh udržateľnej rozvojovej stratégie sídla

Na fázu analýzy a hodnotenia zdrojov územia nadväzuje tvorba vízie rozvoja sídla (a regiónu) a definovanie jeho optimálnej rozvojovej stratégie (vo forme PHSR), ktorá bude spĺňať kritérium dlhodobej udržateľnosti. Tá ma zahŕňať priority rozvoja sídla, umožňovať využitie rozvojového potenciálu a zohľadňovať rozvojové limity územia prostredníctvom regulatívov (konkrétnych rozvojových usmernení) pre jednotlivé zóny sídla, ktoré sa premietnu do ÚPD a priorít verejných rozpočtov.

Existencia udržateľnej rozvojovej stratégie sídla umožňuje zvýšiť rating obce a zatriktívniť tak svoj priestor pre obyvateľov ako i pre vstup investorov. Účasť občanov a sociálno-ekonomických partnerov na tvorbe vízie rozvoja sídla a definovaní optimálnej rozvojovej stratégie (najmä vo forme definovania priorít PHSR obce) je mimoriadne významná a ničím nezameniteľná.

Súčasťou stanovenia udržateľnej rozvojovej stratégie sídla je **stanovenie vhodných indikátorov** dôležitých pre monitorovanie dosahovania stanovených rozvojových cieľov. Súčasťou rozvojovej stratégie je formulácia prioritných rozvojových projektov, ktoré by sa mali v území realizovať aby sa dosiahol optimálny rozvoj územia.

Mapovanie a hodnotenie zdrojov na území obce, vyhodnotenie rozvojového potenciálu obce sa premietajú do programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a samosprávneho kraja, ktoré majú v zmysle nového zákona o podpore regionálneho rozvoja spresnenú štruktúru. V prílohe číslo 3 tohto dokumentu je uvedený príslušný výňatok zákona upravujúci štruktúru PHSR obce či VÚC.

4. fáza - Príprava a realizácia rozvojových projektov a stratégie, monitoring dopadov a úspešnosti

Rozvojová stratégia sídla sa následne po svojom schválení premietajú do strategickej dokumentácie obce (ÚPD, PHSR, obecného rozpočtu), ale aj do rozhodnutí, usmernení, politik a postupov vo verejnom sektore. Na túto fázu priamo alebo paralelne nadväzuje príprava konkrétnych projektov.

Nosná časť rozvojovej stratégie sídla sa tak realizuje prostredníctvom súboru rozvojových alebo prioritných projektov, ktoré vytvárajú dôležité rozvojové impulzy pri súčasnom využití progresívnych nástrojov alebo oblastí komplexného rozvoja sídiel a systémov riadenia územia. Medzi takéto nástroje a oblasti patria:

- Informatizácia a automatizácia samosprávy v spojitosti s rozvojom medziobecnej spolupráce a zabezpečením efektívneho riadenia obecného či mestského úradu a komunálnou reformou.
- Regenerácia sídiel a obnova nevyužívaných, zle využívaných a pustnúcich budov a infraštruktúry v území (ako komplexný prístup zahŕňajúci riešenie ekonomických, sociálnych, komunitných, kultúrnych a environmentálnych úloh v území) - priority najzaostalejších častí sídla a častí s najväčším potenciálom rozvoja.
- Zavádzanie moderných technológií a inovatívnych postupov v oblastiach nakladania s odpadmi, využitia biomasy, šetrenia energiou, protipovodňovej prevencie, čistia odpadových vôd, ochrany prírody, informačných technológií a pod.
- Povoľovanie stavieb, územné plánovanie a posudzovanie vplyvov na životné prostredie v rámci integrovaného plánovania a manažmentu územia (krajiny) vrátane vyhodnotenia dopadov doterajších zmien krajiny a spôsobov hospodárenia v nej.
- Certifikácia a systém ISO - riadenie kvality voči zákazníkovi, certifikácia voči životnému prostrediu a v oblasti bezpečnosti práce.
- Celoživotné vzdelávanie, budovanie komunikačných a riadiacich zručností, odborné vzdelávanie.
- Rozvoj turizmu vytvorením porovnateľných podmienok pre rozvoj turizmu ako v najrozvinutejších turistických destináciách v zahraničí. Projekty ochrany prírody a prírodných zdrojov.
- Komunitný rozvoj, rozvoj miestnej kultúry, kultúry trávenia voľného času a kultúry prostredia.
- Potreba medzinárodnej výmeny skúseností a know-how v nasledovných oblastiach: turizmus, regenerácia sídiel, výstavníctvo a veľtrhy, animácia kultúrneho dedičstva, priestorové plánovanie, výskum, vývoj a inovácie, informatizácia atď.

Realizácia jednotlivých rozvojových projektov sa odvíja do značnej miery od obnovy a dobudovania základnej infraštruktúry územia (občianska, technická, dopravná a informačná infraštruktúra). Na realizáciu projektov ktoré vyžadujú súkromné investície (na vstup investorov) môže obec vytvoriť vhodné podmienky, primerane tiež môže využiť aj rôzne iné podporné mechanizmy. Subjekty v regióne (verejnosť, inštitúcie a jednotlivci) preberajú pri plánovaní a realizácii týchto rozvojových a prioritných projektov spoluzodpovednosť za ich kvalitu a realizáciu ako súčasť zmien prebiehajúcich v regióne.

V rámci monitoringu je potrebné sa zamerať na hodnotenie dopadu ukončených projektov a realizovaných opatrení, na napĺňanie stanovených strategických cieľov, na hodnotenie indikátorov (ukazovateľov) rozvoja. Očakávania verejnej mienky a dosiahnuté zmeny v regióne je potrebné monitorovať, odkomunikovať s odbornou a širšou verejnosťou a premietnuť v potrebnom momente do aktualizácie príslušnej strategickej dokumentácie, alebo aktualizácie niektorých opatrení či projektov, ktoré sa pripravujú alebo aktuálne realizujú.

D.3. Nová štruktúra PHSR VÚC a obce

Podľa nového zákona o podpore regionálneho rozvoja § 7

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku

- (1) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu).
- (2) Vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku zabezpečuje vyšší územný celok pri uplatnení partnerstva.
- (3) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti.
- (4) Analyticko-strategická časť obsahuje najmä:
  - a) súhrnnú geografickú, kultúrno-historickú a sociálno-ekonomickú charakteristiku vyššieho územného celku a charakteristiku stavu vybavenosti a obsluhy územia vyššieho územného celku,
  - b) hodnotenie a analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie vrátane stavu verejného zdravia, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry a vybavenosti a obsluhy územia vyššieho územného celku,
  - c) analýzu väzieb strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja s územím vyššieho územného celku,
  - d) určenie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia vyššieho územného celku, definovanie podmienok udržateľného rozvoja vyššieho územného celku,
  - e) stratégiu rozvoja vyššieho územného celku, pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik, ktorá určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja vyššieho územného celku,
  - f) regionálnu inovačnú stratégiu,
  - g) analýzu finančných potrieb a možností financovania programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku.
- (5) Programová časť obsahuje najmä
  - a) zoznam opatrení a aktivít pre zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku,
  - b) inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku,
  - c) finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku,
  - d) systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku s ustanovením merateľných ukazovateľov,
  - e) časový harmonogram realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku.
- (6) Aktualizácia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku sa vypracúva podľa potreby.
- (7) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a jeho aktualizáciu schvaľuje zastupiteľstvo vyššieho územného celku.
- (8) Schválenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie vyššieho územného celku je podmienkou na predloženie žiadosti vyššieho územného celku o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2.

§ 8

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce

- (9) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce⁶⁾.
- (10) Vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce zabezpečuje obec pri uplatnení partnerstva.
- (11) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti.
- (12) Analyticko-strategická časť obsahuje najmä:
- súhrnnú geografickú, kultúrno-historickú a sociálno-ekonomickú charakteristiku obce a charakteristiku stavu vybavenosti a obsluhy územia obce,
  - hodnotenie a analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry a vybavenosti a obsluhy územia obce,
  - analýzu väzieb strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja s územím obce,
  - určenie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia obce, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce,
  - stratégiu rozvoja obce, pri zohľadnení jej vnútorných špecifik, ktorá určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce,
  - analýzu finančných potrieb a možností financovania programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.
- (13) Programová časť obsahuje najmä:
- zoznam opatrení a aktivít pre zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce,
  - inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce,
  - finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce,
  - systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov,
  - časový harmonogram realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce.
- (14) Aktualizácia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce sa vypracúva podľa potreby.
- (15) Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.
- (16) Schválenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis⁸⁾ je podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2.

D.4. Zhodnotenie projektu - vyjadrenie Hodnotiteľa projektu

Projekt Tatranská škola regionálneho rozvoja mal od samého počiatku ambíciu stať sa významným míľnikom hneď v niekoľkých oblastiach. Už k jeho zrodu sa viažu okolnosti, ktoré nenechávali nikoho na pochybách, že príprava projektu ako aj jeho implementácia bude živá, interaktívna spleť vzájomných, neustále sa formujúcich konfrontačných procesov na ceste k definovanej štruktúre cieľov v závere ktorej dôjde k sfornovaniu a k štruktúrovaniu jedenástich tematických akčných plánov rozvoja regiónu Vysoké Tatry. Schválené akčné plány budú publikované v záverečnom integrovanom rozvojovom programe Tatranského regiónu s názvom „TATRY

---

⁸⁾ Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

PRE ĽUDÍ“ zhŕňajúcom závery a odporúčania odbornej verejnosti, obyvateľov a priateľov mesta a regiónu Vysoké Tatry tvorených spôsobom bottom-up, čiže „zdola nahor“.

Už v súčasnosti môžeme konštatovať historický význam implementovaného projektu TŠRR, ktorý sa stal viacnásobným míľnikom v procesoch podpory koherentného rastu jedinečného Tatranského regiónu. Svojim vznikom projekt zahájil významnú etapu aktivizácie potenciálu ľudských zdrojov a ich koncentrácie na identifikáciu a hľadanie riešení pre optimalizáciu procesov regionálneho rozvoja na území mesta a regiónu Vysoké Tatry. Ukončením implementácie projektu však začala jeho významnejšia, azda primárna fáza, ktorou je príprava na proces zhmotnenia prijatých záverov, štruktúrovane obsiahnutých v jedenástich tematických akčných plánov udržateľného rozvoja regiónu Vysoké Tatry.

Tak, ako sa myšlienka projektu zrodila priamo na “tvári miesta”, teda prechodom krajiny a vnímaním jej potrieb, tak i základné myšlienky týkajúce sa prípravy jednotlivých aktivít projektu napovedali, že koordinácia projektu sa obmedzí predovšetkým na metodickú a podpornú funkciu. Významný priestor pre samotné formovanie výstupov bol vecou interaktívneho procesu zúčastnených lektorov, pracovných skupín a potrieb prostredia, ktoré sa ľudské zdroje, zúčastnené na tomto projekte naučili vnímať pozornejšie a intenzívnejšie.

Pozorné načúvanie k problémom, ktoré mesto a región Vysoké Tatry zaťažujú, zintenzívnenie súčinnosti frekventantov na procesoch identifikácie potenciálu hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho rozvoja a súčasne hľadanie rovnováhy a symbiôzy medzi aktivitami, ktoré sa regiónu dotýkajú, rezultovali do spoločenskej objednávky, ktorej výsledkom je vyškolený, kvalifikovaný ľudský potenciál podieľajúci sa na tvorbe integrovaného rozvojového programu Tatranského regiónu a jeho neskoršej implementácii.

Je potrebné oceniť aj odvahu primátora mesta Vysoké Tatry Ing. Jána Mokoša, ktorý bez zaváhania prijal výzvu na realizáciu projektu Tatranská škola regionálneho rozvoja, uvedomujúc si vzácnosť každej aktivity, ktorej jednoznačným úmyslom je pomôcť Tatranskému regiónu pomenovať príležitosti a ohrozenia pre jeho rozvoj.

Projekt iste nemá ambíciu substituovať existujúce iniciatívy pre podporu a rast hospodárskej, sociálnej a environmentálnej úrovne záujmového územia, hoci má jedinečný charakter významného nástroja podpory rozvoja regiónu Vysoké Tatry. Voči existujúcim stratégiám pôsobí komplementárne smerujúc energiu a potenciál ľudských zdrojov podieľajúcich sa na príprave výstupov k splneniu nadúrovňových, spoločensky významných cieľov. Naopak, dlhoročná, nedostatočná, resp. nesprávne cieleňá aktivita, resp. pasivita odráža súčasný stav a úroveň rozvoja územia, a bolo by neospravedlňiteľným tvrdenie spochybňujúce význam akejkoľvek ľudskej aktivity zameranej na oblasť rozvoja regiónu Vysoké Tatry.

Konferenciou pri príležitosti ukončenia projektu Tatranská škola regionálneho rozvoja, ktorej význam bol nesporne obohatený o prítomnosť princa Philipa, vojvodu z Edinburgu, bola ukončená a súčasne zahájená ďalšia etapa projektu TŠRR, ktorá je výnimočná svojou nielen hmotnou stránkou v podobe prijatých výstupov, ale predovšetkým kumulovaným a neustále sa profilujúcim potenciálom ľudských zdrojov zúčastnených na tomto projekte, ktorých myšlienky sú zharmonizované a pripravené na ďalší brainstorming pod vedením skúsených lektorov.

Tak ako dieťa potrebuje na dosiahnutie dospelosti a zrelosti nevyhnutný čas, i stratégia rozvoja Tatranského regiónu prechádza etapami, ktoré nemožno preskočiť alebo urýchliť. Význam mesta a regiónu Vysoké Tatry pre subjekty lokalizované v pásme horského a podhorského územia je z viacerých hľadísk natoľko jedinečný, že nie je možné sa od tohto geograficky významného útvaru abstrahovať ani pri tvorbe stratégie hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja okolitých územných samospráv, ktorých často rázovitý a jedinečný charakter pútajúci investorov, turistov či obyvateľov je daný práve geografickou blízkosťou Vysokých Tatier.

Diskusia, pomenovanie problémov a hľadanie východísk boli taktiež súčasťou záverečnej konferencie, a je dôležité oceniť prítomných predstaviteľov miest a obcí, ktorí svojou aktívnou účasťou preukázali záujem na participácii pri rozvoji územia, ktorého sú neoddeliteľnou súčasťou.

Je nevyhnutné pochopiť, že rozvoj územia jednotlivých obcí nie je od okolia izolovaná aktivita, a je nutné ho chápať v širších súvislostiach. Synergetické väzby významne pozitívne, ale i negatívne ovplyvňujú každý proces, ktorý sa v území odohráva. Nie je to inak ani s vnímaním rozvoja regiónu Vysoké Tatry vo vzťahu k podhorskému pásmu obcí a miest, ktorých vývoj a úspešnosť zvolenej stratégie rozvoja viac či menej poznačila prítomnosť geografického pásma Vysokých Tatier. Bolo by omylom domnievať sa, že zníženie intenzity rozvoja regiónu Vysoké Tatry bude mať pozitívny dopad na podhorské pásmo. Územie Vysokých Tatier, ako i podtatranských obcí má rozdielny, individuálny charakter, územia vzájomne predstavujú systém rozmanitých komplementárnych vzťahov z titulu existencie komparatívnych výhod toho, ktorého územia (platí i pre oblasť turistického ruchu).

Ekonomika Tatranského regiónu je vo výraznej miere založená na turistickom ruchu a sprievodných službách. Ponuka ubytovacích kapacít a ich kvalita je však obmedzená rozsahom ponúkaných služieb, ktoré vzhľadom na prítomnosť TANAPu a priestorové obmedzenie nie je možné v tomto chránenom území sústrediť. Zariadenia

cestovného ruchu teda využívajú komparatívne výhody plynúce z bezprostrednej blízkosti pohoria, ktoré predstavuje pre ekonomiku horského pásma významnú pozitívnu externalitu.

Rozdielne je možné vnímať podhorské obce, ktoré stratégiu rozvoja prispôbili dopytu po kvalitných službách, a sústredili množstvo športových a voľnočasových aktivít v bezprostrednej blízkosti novovybudovaných ubytovacích kapacít lákajúc aj hostí ubytovaných na území TANAPu. I pre tieto obce však geografická blízkosť Tatranského regiónu ohraničeného Tatranským národným parkom predstavuje pozitívnu externalitu, ktorá robí ponuku služieb v podhorských obciach viac atraktívnou.

Rozvoj územia ako koherentného celku je jednotným záujmom tak tatranského regiónu, ako i podtatranských oblastí. Zníženie intenzity vykonávaných aktivít pre podporu rozvoja a rastu v Tatranskom regióne a z tejto skutočnosti prameniace zníženie atraktívnosti územia by znamenali vznik negatívnej externality pre podhorské obce, prejavenej poklesom záujmu o trávenie voľného času v podhorskom pásme. Dominantné postavenie Tatranského regiónu založené na existencii Tatranského národného parku je nesporným faktorom, ovplyvňujúcim hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj okolitých obcí lokalizovaných v podhorskom pásme, čo však kladie na Tatranský región zvýšené nároky na prevzatie zodpovednosti za procesy jeho rozvoja po všetkých stránkach.

Z uvedeného konštatovania plynie pomerne jednoznačná požiadavka na projektovanie rozvoja horského a podhorského pásma vo vzájomnej interakcii plánovaním neduplicitných, ale skôr doplnkových aktivít, ktoré medzi sebou vytvárajú synergické ekonomické záujmy formulujúce stabilnú hospodársku sieť a umožňujúce multiplikovať takto dosiahnutú intenzitu do ďalších oblastí, ktorých atraktivita rastie budovaním stabilnej občianskej, sociálnej, kultúrnej či cestnej infraštruktúry ovplyvňujúcej okrem iného aj urbanizáciu prostredia tam, kde je to spoločensky prínosné a vítané.

Projekt Tatranská škola regionálneho rozvoja má iste mnoho priaznivcov vďaka ktorým dozrieva do druhej fázy svojej existencie vyznačujúcej sa zhmotnením prijatých záverov v rámci integrovaného rozvojového programu Tatranského regiónu s akčnými plánmi. Avšak nemenej dôležitú skupinu ľudí predstavujú skeptici, vyznačujúci sa zdržanlivým až pasívnym prístupom k novým aktivitám zameraným na podporu rozvoja Tatranského regiónu. Práve táto skupina je okrem iného aj zdrojom oponentúry a stimulátorom ďalšieho, omnoho významnejšieho napredovania v realizácii výstupov projektu Tatranská škola regionálneho rozvoja, ktorého názov ne stráca na aktuálnosti ani v súčasnosti.

Za všetkých účastníkov vyslovujem želanie, aby sústredený potenciál ľudských zdrojov predstavoval nielen pre región Vysoké Tatry kontinuálny prínos, keďže záujem začína a končí práve u ľudí, ale aby sa projekt Tatranská škola regionálneho rozvoja stal synonymom slov „*zaujímať sa, chcieť, môcť*“ a postupne eliminoval slová „*nechá sa, nemožné*“, problémy, ktoré vo vedomostnej spoločnosti podporujúcej inovácie a invenčné prístupy čoraz viac strácajú na aktuálnosti.

D.5. Posolstvo Tatry pre ľudí z konferencie TŠRR

v Starom Smokovci v dňoch 23 - 24. 10. 2008

Účastníci konferencie **Tatranskej školy regionálneho rozvoja** prijali toto posolstvo pre udržateľný rozvoj Vysokých Tatier:

Pre trvalo udržateľný rozvoj Vysokých Tatier:

- Vysoké Tatry majú ideálnu príležitosť stať sa uznávaným medzinárodným lídrom v oblasti vývoja environmentálnych technológií a zavádzania inovácie v oblasti hospodárenia s krajinou, pôdnym, lesným fondom a vodnými zdrojmi. Aj vďaka tejto zmene a vytvoreniu systémových predpokladov pre komplexný rozvoj turizmu bude región vyhľadávanou medzinárodnou destináciou cestovného ruchu s celoročne atraktívnym programom a ponukou služieb.
- Plán územného rozvoja Vysokých Tatier je nevyhnutný na základe jasných pravidiel pre intravilán, urbárne zóny a extravilán s proporcionálne definovanými vzťahmi. Ďalší rozvoj a skvalitnenie sídelných útvarov je potrebné realizovať v rámci ich územných obvodov. Plošné rozširovanie sídiel odporúčame mimo územia TANAPu.

- Rozvoj cestovného ruchu a starostlivosť o prírodné dedičstvo Tatier nemusia byť v konflikte, ak sa nájde vhodná miera medzi turizmom a záujmami ochrany prírody. Preto je potrebné spracovať integrovaný program rozvoja cestovného ruchu, a postaviť ho na báze spoznávania prírodného dedičstva Tatier.
- Tatry potrebujú obnoviť svoj jedinečný architektonický štýl, ktorý bol jasne formovaný už v prvých dekádach 20. storočia. Samospráva v tom nemá rozvinuté kompetentné nástroje (odborné kapacity a strategické záväzné dokumenty), a v dôsledku toho došlo za posledné desaťročia k úplnej dezurbanizácii - situovanie nehnuteľností „bez ladu a skladu“.
- Odporúčame vyhlásiť verejnú súťaž na vypracovanie zásad architektonického štýlu postaveného na tradičných hodnotách formovaných v prvých dekádach 20. storočia a ďalej ich tvorivo rozvíjať. Toto vytvorí jedinečný a originálny tatranský štýl, ktorý pritiahne záujem v rámci cestovného ruchu nie len čo sa týka prírodných hodnôt Vysokých Tatier, ale aj ich architektúry.
- Je potrebné vyvrátiť mýtus, že „umelo vysadený les je niečo zlé“. Unikátnosť Tatier je aj vo formovaní liečebných procesov, ktoré vznikli aj vďaka umelo vysadeným lesom okolo tatranských osád v medzivojnovom období. Ak chceme zachovať túto unikátnu liečebnú funkciu, sme povinní urýchlene obnoviť lesné porasty. V tomto nemá miesto experimentovanie so samovývojom tatranských lesov. Revitalizácia poškodeného územia formou Vodného lesa preukázala svoje pozitívne prínosy pre urýchlenú obnovu lesných ekosystémov.
- Je potrebné zatriktívniť urbanizované zóny národného parku (osady mesta), pretože návštevníci väčšinu času trávajú práve v týchto priestoroch.
- Pre spracovanie projektov obnovy Vysokých Tatier je nevyhnutné neustále monitorovať potreby a záujmy obyvateľov územia a návštevníkov Tatier.
- Plán územného rozvoja musí byť spracovaný procesným postupom za aktívnej účasti všetkých zainteresovaných subjektov, predovšetkým vlastníkov, ktorí nesú ťarchu právnej zodpovednosti za fungovanie nehnuteľností.
- Je potrebné skvalitniť vzťahy a odstrániť komunikačné bariéry medzi partnermi, inak nie je možná prosperita Vysokých Tatier. Preto odporúčame aby si samosprávy osvojili vypracované návrhy z Tatranskej školy regionálneho rozvoja, a na nich postavili koncept udržateľného rozvoja regiónu Vysokých Tatier.

Pre obnovu lesných ekosystémov:

- Je najvyšší čas presadzovať integrovaný prístup k obnove Tatranského národného parku. Programy a projekty obnovy TANAP je potrebné navzájom zosynchronizovať a prepájať.
- Program obnovy tatranskej prírody je treba ukončiť v zmysle naplánovaných zámerov. Vekovú diverzitu je nutné dosiahnuť výchovou porastov s priblížením vekovej i druhovej diverzite lesných ekosystémov v postihnutej oblasti TANAPu.
- Je nutné ukončiť zonáciu Vysokých Tatier (stupne ochrany prírody) tak, aby to akceptovali všetci zainteresovaní. Odporúčame vypracovať zonáciu Tatier procesným spôsobom za účasti všetkých zainteresovaných.
- Mimoprodukčné funkcie Tatranského lesa prevažujú nad produkčnými funkciami, preto TANAP je potrebné chrániť ako nenahraditeľné dedičstvo Európy.
- Likvidácia kalamity je nevyhnutná, aby nevznikli ďalšie riziká devastácie TANAPu (požiare, lykožrút, pôdna erózia a povodne).
- Pováľaný Tatranský les nie je len negatívum, ale paradoxne umožnil lepšie vnímať krásu Vysokých Tatier s významnými pohľadmi na dominanty. Zároveň odhalil urbanistický chaos a vzájomnú nesúrodosť architektúry. Jednotlivé architektonické solitéry „výdobytkov ľudského génia LOCI“ vzájomne neharmonizujú, a preto je potrebné venovať obnove urbanizovaných častí Tatier mimoriadnu pozornosť.
- Do obnovy tatranských lesov je potrebné pozvať školy a ponúknuť im rozvíjať environmentálnu výchovu na obnove lesa v TANAPE. Pre tieto iniciatívy je potrebné zriadiť Tatranskú školu ochrany prírody.

Pre kultúru občianskej participácie:

- Človek je súčasťou prírody a preto je jeho povinnosťou pomáhať jej v krízových situáciách a rešpektovať jej konkrétne danosti.
- Samosprávy by mali posilňovať vedomie občianskych práv, pretože ich absencia spôsobuje ľahkú manipulovateľnosť verejnosti zo strany nátlakových a lobistických skupín.

- Rozvoj Vysokých Tatier je podmienený motiváciou mladej generácie Tatrancov k aktívnej účasti na prosperite Tatier. Veľa mladých ľudí by chcelo žiť v Tatrách, ale nie sú tu pre nich vhodné podmienky. Odporúčame Vláde SR vytvoriť vhodné podmienky pre život a podnikanie v Tatrách.
- Odporúčame samospráve motivovať občanov pre ich aktívnu účasť na správe verejných vecí, napríklad formou tatranských občianskych multisektorových dialógov.
- Odporúčame občanom Vysokých Tatier stať sa aktívnym lídrom v oblasti rozhodovania, lebo predovšetkým oni majú legitímne právo chrániť si svoje záujmy.
- Odporúčame štátu plne rozvinúť princíp subsidiarity na území tatranského regiónu.

Pre prevenciu pred „tatranskými konfliktami“:

- Dopady kalamity obnažili a vyostřili už jestvujúce dlhoročné konflikty (nevyjasnené vlastnícke vzťahy, nedoriešené kompetencie v rozhodovaní).
- Vyzývame slovenské médiá ku korektnej a objektívnej publicite v rámci súťaži myšlienok a projektov pre obnovu Tatier (Tatry sú nadčasový fenomén a preto nesmú byť mediálne poňaté ako „handra na jedno použitie“).
- Zúčastnení konštatujú, že napriek časovému stresu, improvizácii a nízkej kultúre politického prostredia sa likvidácia kalamity po roku zvládla a dala dobrý základ pre obnovu Vysokých Tatier.
- Od začiatku tvorby koncepcie obnovy a rozvoja Vysokých Tatier je nevyhnutný dialóg s vlastníkmi pozemkov a poznanie ich vízie ako prevencia budúcich konfliktov pri realizácii rozvojových programov.
- Odporúčame samosprávam vytvoriť platformu pre pravidelný dialóg medzi všetkými zainteresovanými.
- Odporúčame samospráve rozpracovať model „certifikácie“ subjektov pôsobiacich na území regiónu Tatier, ako značky kvality, tolerancie, solidarity, serióznosti, partnerskej spolupráce, ako pozitívny signál pre návštevníka Tatier.
- Odporúčame Tatrancom „roztancovať ducha Tatier“.

Pre kultúru otvorených komunikačných kanálov:

- Odporúčame samospráve vytvoriť spoločnú databázu projektov obnovy a rozvoja jednotlivých území a objektov vo Vysokých Tatrách, ktorá bude verejne prístupná.

Pre inštitucionálny rámec pomoci Vysokým Tatrám:

- Odporúčame vláde SR iniciovať zriadenie koordinačného regionálneho úradu pre integrovaný rozvoj Vysokých Tatier. Tatry, ako jedinečný fenomén Slovenska si to zaslúžia.
- Požadujeme od samosprávy presadzovať dlhodobé programovanie a plánovanie. Navrhujeme pre samosprávu v regióne Vysokých Tatier spracovať spoločný rozvojový programový dokument s víziou do roku 2020.

Účastníci konferencie Tatranskej školy regionálneho rozvoja

24. október 2008, Starý Smokovec

ENGLISH

Message Tatra for People from the conference of Tatra regional development school in the days: 23 - 24. 10. 2008

The participants of the conference of **Tatra regional development school** adopted the following mission statement for the sustainable development of High Tatra:

For the sustainable development of High Tatra:

- The High Tatra have got an ideal opportunity to become a reputable international leader in the area of development of environmental technologies and innovation in the area of landscape, ground, forest and water resources management. Thank to this change as well as to the creation of system groundwork for complex tourism development, the region will be a looked for international tourism destination with year round attractive program and offer of services.

- The plan of the High Tatras territorial development must be based on the clear rules for urban, forest and rural zones, with proportionally defined relationships. The further development and quality improvement of the residential units must be realized within the framework of the territorial districts of the above zones. We recommend the broadening of settlements outside of TANAP (Tatra National Park) territory.
- When a suitable proportion will be found between tourism and nature conservation, than the tourism development and care about Tatra natural heritage will not need to be in conflict any more. Therefore it is necessary to prepare an integrated tourism development program and base it on the cognition of Tatra natural heritage.
- Tatras need to renew their unique architectural style, clearly shaped already in the first decades of the 20th century. However, the self government does not dispose with appropriate tools to do this (professional capacities and strategic binding documents), this fact causing a total desuburbanization in the last decennia - situating of immovables “in fits and starts”.
- We recommend to announce a competitive bidding for the elaboration of rules of the architectural style based upon the traditional values formed in the first decennia of the 20th century and to develop them in a creative way. This will create a unique and original Tatra style which will attract the interest not only in the natural values of High Tatras but also in the architecture thereof.
- It is necessary to destroy the myth that “the artificially planted forest is something wrong”. The uniqueness of Tatras consists also in the formation of healing processes that came into being also thank to the forests, artificially planted around Tatra municipalities in the interwar period. If we want to maintain this unique healing function, we are obliged to quickly renew the forest stand. There is no place here for experimenting with self-development of Tatra forests. The damaged territory revitalization in the form of Water forest showed its positive contribution to the accelerated renewal of forest ecosystems.
- It is necessary to gimmick up the urbanized national park zones (municipality, town), because these are the areas the visitors spend the majority of their time in.
- To elaborate the projects of High Tatras renewal, it is necessary to monitor on a regular basis both the needs and interests of inhabitants and visitors of the mountains.
- The territorial development plan must be compiled in a process procedure with an active involvement of all subjects concerned, above all the owners bearing burden of legal responsibility for immovable’s functioning.
- It is necessary to improve the quality of relationships and eliminate the communication barriers between partners; otherwise the prosperity of High Tatras is impossible. Therefore we recommend to the self-governments to adopt the drafts prepared by Tatra regional development school and to base on them the concept of sustainable development of High Tatras region.

For the renewal of forest ecosystems:

- It is now the highest time to promote the integrated approach to Tatra National park renewal. The programs and projects of TANAP renewal must be both synchronized and interlinked.
- The program of Tatra nature renewal must be finished by 2015. The age diversity has to be achieved by timber-stand improvement, coming close to the age and specie diversity of forest ecosystems of the TANAP affected area.
- It is necessary to finish the High Tatras zonation (degrees of nature protection) in a way to make them acceptable to all interested parties. We recommend to elaborate the zonation of Tatras in a process procedure with an active involvement of all subjects concerned.
- The non-commercial Tatra forest functions prevail over the commercial ones and therefore it is necessary to protect the TANAP as an irreplaceable European heritage.
- The calamity liquidation is unavoidable in order to avoid the origination of further risks of TANAP devastation (fires, bark-beetle, soil erosion and floods).
- However, the toppled down Tatra forest is not only a negative; as a paradox, it enabled to perceive better the beauty of High Tatras with significant views on dominating features. In the same time it has discovered the urban chaos and heterogeneity of the architecture. The individual architectural solitaires of “Human genius conquers LOCI” don’t harmonize with each other and therefore it is necessary to pay an extraordinary attention to the renewal of urbanized parts of Tatras.
- The schools must be invited to the renewal of Tatra forests and they must be offered the opportunity to develop the environmental education on the basis of TANAP forest regeneration. The Tatra nature conservation school must be established for this purpose.

For the civic participation culture:

- The man makes part of the nature and therefore it is his obligation to help it in critical situations and respect the specific conditions thereof.
- The self-governments should strengthen the awareness of civil rights, since the absence thereof can cause an easy dirigibility of the general public by pressure and lobby groups.
- The High Tatras development is conditioned by the motivation of young generation of Tatra inhabitants towards their active involvement in the prosperity of High Tatras. Many young people would want to live there, but the conditions are not suitable for them. We recommend to the Government of SR to create suitable conditions both for living and doing business in Tatras.
- We recommend to the self-government to motivate the citizens to the active involvement in the administration of public affairs, for instance in the form of Tatra civic multi - sector dialogues.
- We recommend to the citizens of High Tatras to become an active leader in the decision making area, because it's their legitimate right to protect their interests.
- We recommend to the state to fully develop the subsidiary principle on the Tatra region territory.

For the prevention of „Tatra conflicts “:

- The impact of calamity uncovered and sharpened the existing long-term conflicts (unclear ownership relationships, unsolved competences in decision making).
- We encourage the Slovak media to correct and objective publicity within the framework of competition of ideas and projects aimed to the regeneration of Tatras (Tatras are a timeless phenomenon and therefore they can't be taken by media as “single use rag”).
- The participants state that the calamity settlement was managed within one year despite of time stress, improvisation and low political environment culture, giving a good basis for the High Tatras regeneration.
- The dialogue is necessary from the beginning of creation of the concept of renewal and development of High Tatras among the ground landlords and understanding of their vision as a prevention of future conflicts while realizing the development programs.
- We recommend to the self-governments to establish a platform for the regular dialogue with all interested parties.
- We recommend to the self-government to develop the model of “certification” of the subjects active in Tatra region as a brand of quality, tolerance, seriousness, partnership collaboration and positive signal to the visitors of Tatras.
- We recommend to the inhabitants of Tatras to “let the spirit of Tatras dance”.

For the culture of open communication channels:

- We recommend to the self-government to create a publicly accessible common database of renewal and development projects for the individual territories and objects in High Tatras.

For the institutional framework of aid to High Tatras:

- We recommend to the Government of SR to initiate the establishment of a regional coordination office for the integrated High Tatras development. As a unique phenomenon of Slovakia, Tatras deserve it.
- We ask the self-governments to promote the long-term planning and programming. We propose to the self-government in High Tatras region to elaborate a common development program document giving the vision until the year 2020.

Participants of the conference of Tatra regional development school

October 24th, 2008, Starý Smokovec

E. Autorský kolektív

Koordinátor projektu: Ing. Michal Kravčík
Manažér projektu: Bc. Peter Plachý

Lektori: RNDr. Slávka Tóthová, PhDr. Ján Barica, Ing. Arch. Michal Chudík, CSc., Mgr. Pavol Varga, RNDr. Eugen Tóth, Mgr. Soňa Šuhajová, Ing. Igor Gajdoš, Ing. Milan Láncoš, Ing. Martin Kováč, Ing. Miloš Přerovský, Ing. Eva Ahbergerová

Technickí asistenti: Lýdia Comissová, Matej Čepil, Barbara Čepilová, Matej Jakeš, Tibor Kilián, Branislav Miko, Gabriela Oľšavská, Matej Staško, Daniela Straňáková, Veronika Urbanovičová, Katarína Činčárová, Edita Danová, Jaroslava Pajtinková

Frekventanti TŠRR: Iveta Bohušová, Ján Ferenčík, Marta Hlavačová, Mária Mokránová, Eva Puškárová, Darina Žembová, Renáta Olekšáková, Juraj Bobula, Peter Chudý, Andrea Dlugošová, Oľga Hricová, Jozef Hybler, Andrea Kostelničáková, Bernardína Petrová, Anna Spišiaková, Eva Rusnáková, Martin Gallik, Daniel Gašpar, Adrián Janičko, Štefan Mulík, Marie Perglerová, Martina Petránová, Ľubomír Olejník, Ján Šoš, Miroslav Fudor, Ján Michnik, Zuzana Bradáčová, Lívia Fabriová, Janka Kapustová, Dušan Renner, Ľubomír Oboňa, Marián Rabatin, Janka Hanusová, Zuzana Kukurová, Alena Čechová, Edita Ivančáková, Jozef Gál, Mária Jablonská, Daniela Macková, Pavel Petráš, Ján Bogačík, Peter Urda, Lucia Spišáková, Pavol Zaľko, Kveta Pavlíková, Milan Chudík, Jaroslav Cehula, Mária Čensčáková, Jozef Kováč, Ján Majerčák, Peter Novák, Jolana Pitoňáková, Zoltán Berger, Jozef Grivalský, Blažena Sedláková, Peter Chudý, Ružena Kračúnová, Ľubomír Maciak, Renáta Olekšáková, Marián Reichwalder, Jozef Štefaňák, Michal Tabák, Marián Rusnák, Jana Božíková, Ján Pajtinka, Augustína Fabiánová, Ján Bendík, Mária Malecká, Iveta Mazureková, Lucia Petrásova, Bohuslav Valiga, Zuzana Zamišková, Tatiana Hudáčová, Lucia Porošinová, Slavkovská Sylvia, Fabryová Mária, Galfyová Mária, Hudáč Juraj, Novoroľníková Jana, Petrová Drahomíra, Peter Danko, Adrián Janičko, Ján Hronský, Peter Cetinský, Miroslav Kolodzej, Martin Pitoňák, Drahomíra Polovková, Peter Spitzkopf ml., Paulína Vojtičková, Michaela Brodzianská, Juraj Švajda, Terézia Beržinská, Marián Nedorost, Pavol Pitoňak, Igor Plučinský, Marcela Šavelová, Juraj Ksiažek, Anton Bednár, Michal Pjecha, Milan Beržinský, Žofia Dlugošová, Lívia Fábryová, Mária Fábryová, Terézia Beržinská

Editori: Ing. Edita Danová
Ing. Martin Kováč

Kontakt: Mestský úrad Vysoké Tatry
Starý Smokovec 1
062 01 Starý Smokovec
Vysoké Tatry
Oddelenie regionálnej politiky, cestovného ruchu a medzinárodných vzťahov
Projektový manažér: Ing. Zuzana Zamišková
Tel.: +421 (0) 52 4780424
zuzana.zamiskova@vysoketatry.sk
www.tatrypreludi.sk
www.vysoketatry.sk

ISBN: 978-80-970081-3-0
EAN: 9788097008130